

KRİZ VE KİTLE GREVİ

*BREZİLYA, ENDONEZYA, MISIR, TUNUS, NİJERYA VE
TÜRKİYE'DE KİTLE GREVİ DALGALARI 2010-2015*

FUAT YÜCEL FİLİZLER

Devrimci Proletarya E-kitap Dizisi - 1

KRİZ ve KİTLE GREVİ

**Brezilya, Endonezya, Mısır, Tunus, Nijerya ve
Türkiye'de kitle grevi dalgaları 2010-2015**

Fuat Yücel Filizler

Kapak Fotoğrafı: Tarsila do Amaral – "İşçiler" (1933)

Elektronik Kitap, Tasarım: Behram Baransel

E-kitap Yayın Tarihi: Mayıs 2020

Fuat Yücel Filizler

Ankara, 1965 doğumlu. Devrimci Proletarya yazarı. Üniversite yıllarından itibaren devrimci işçi sınıfı çalışmaları içinde oldu. İşçi basınında muhabirlik, yazarlık, editörlük yaptı. Çok sayıda Marksizm ve işçi sınıfı teorik ve pratik çalışmasında yer aldı. Yayınlanmış kitapları: Kemik (şiir, Edebiyat Dostları yay. 1988). Duyarsızlığın Toplumsal Kökenleri (inceleme, Şubat yay. 2000). Derken Karanfil Elden Ele: Haziran Direnişi (inceleme, kolektif yazarlarla birlikte, Devrimci Proletarya yay. 2014). Grizu, Postmodernizm, Epistemolojik Çöküş (Grizu romanının eleştirisi. Ali Eşki ile birlikte. Kafe Kültür yay. 2019). Bilimsel-eleştirel ekonomi-politik, siyaset, işçi sınıfının yeni durum ve sorunları, emek araştırmaları, komünizm, tarih, ütopyalar ve sanat gibi olabildiğince genişletip zenginleştirmeye çalıştığı bir yelpazede çalışmalarını sürdürüyor.

İçindekiler

1. **ÖNSÖZ**
2. **GİRİŞ**
3. Sınıf çatışmaları sertleşiyor
 1. Güney Afrika
 2. Kazakistan
 3. Asturias madencileri
4. Taban İnisyatifi
5. İşçi sınıfının iki yakası
6. İşçi sınıfı ve toplumsal hareketler
7. **BREZİLYA**
 1. 1 milyona yakın inşaat işçisinin grev dalgaları
 2. 2013 sokak isyanları
 3. İşçi sınıfı hareketi genişliyor
 4. Muhafazakar orta sınıflar da harekete geçiyor
8. **ENDONEZYA**
 1. İşgal ve blokajlarla birleştirilen aktif kitle genel grevleri
 2. İkinci Büyük Genel Grev
 3. Sanayi havzalarındaki kitle grevi dalgalarının tarihsel arka planı
 4. Indrakusuma'nın sınıf mücadelesi taktikleri
 5. Sınıf mücadelesinin yeni eşikleri
 6. İşçi sınıfı hareketi militanlaşıyor
 7. Kapitalist devletin karşı saldırıları
9. **MISIR**
 1. Mahalla Al-Kubra hareketi
 2. Bağımsız işçi sendikaları
 3. İsyen dalgasının başını çeken işçi sınıfıdır!

4. Kritik Süreç
5. İslamcı hareket devreye sokuluyor, o da yetmeyince faşist darbe!
6. Bağımsız sendikalar ne kadar bağımsız?

10. TUNUS

1. Gafsa madenci havzası işçi sınıfının isyan meşalesini yükseltiyor
2. Bouzizi'nin yaktığı bedeni bir lav dalgasına dönüşüyor
3. İşçi sınıfı Bin Ali'yi defediyor!

11. NİJERYA

1. Nijerya ekonomisinde dönüşümün şekillendirdiği bir mücadele tarzı
2. 2012 genel grev genel direnişi
3. Nijerya'da bir dönemin sonuna doğru

12. TÜRKİYE'DE İŞÇİ SINIFININ DURUMU

1. 2010'ların ilk yarısında direniş ve mücadele eğilimi güçleniyor
2. İşçi eylem ve direnişlerinde düşüş dönemi: 2015 Haziran-2016 Aralık
3. İşçi eylemleri ve direnişleri halen 2013 düzeyinin gerisinde olmakla birlikte yeniden artış eğilimine girdi: 2017 yılı ve 2018'in ilk yarısı
4. Krizden krize işçi sınıfı

ÖNSÖZ

Kapitalizmin ağır bir kriz, çürüme ve saldırganlık sürecinden geçiyoruz. 2018-19'daki küresel grev, isyan ve direniş dalgaları, ardından koronavirüs krizi ve ekonomik buhran, toplumsal mücadelelerde sınıf karşıtlığı eksenini giderek daha fazla belirginleştiriyor. Açlık/virüs kısılcasına sıkıştırılmak istenen dünya işçi sınıfı, şimdiden dünya çapında önemli öz savunma mücadeleleri vermeye başladı. Önümüzdeki süreçte, daha büyük kitle grevi dalgaları da gündeme gelecek.

Bu süreçte, bir önceki kriz devresindeki kitle grevi dalgalarının deneyimlerini değerlendirmek özel bir önem taşıyor. 2008-9 krizinden sonra, dünya çapında yanlış biçimde “orta sınıf hareketleri” diye kodlanan sokak/meydan hareketlerine gösterilen ilgi, 2010-2015 döneminde dünyanın bir çok ülkesinde son 35 yılın doruğuna çıkan kitle grevi dalgalarına gösterilmedi. Bir çok ülkede yaşanan kitle grevi dalgaları düpedüz sansürlendi. Türkiye'de bu dönemki dünya çapında yükselen kitle grevi dalgalarının bilgisi, yalnızca Çin, Hindistan, Güney Afrika'daki grev hareketlerine ilişkin bir iki çeviri kitapla sınırlı kaldı. Oysa bu dönemde, Brezilya'dan Endonezya'ya, Mısır'dan Nijerya'ya kadar oldukça güçlü sınıf mücadeleleri deneyimleri yaşandı.

Bu çalışma, kritik bir tarihsel dönemden geçer ve kaçınılmaz yeni sınıf mücadeleleri dalgasına hazırlanırken, bir önceki krizin dünya çapındaki büyük sınıf mücadeleleri deneyimlerine dair boşlukları gidermede mutavazi bir adım olmayı amaçlıyor. Bu çerçevede, Brezilya, Endonezya, Mısır, Tunus, Nijerya'da 2010'lu yılların ilk yarısındaki kitle grevi hareketlerini ele alıyor. Türkiye'de 2010'lu yılların sınıf mücadeleleri deneyimlerine dair bir analizi de bunlara ekliyor.

Kitaptaki yalnızca “Giriş” ve “Türkiye'de İşçi Sınıfının Durumu” yazıları daha önce Devrimci Proletarya sitesinde yayınlandı. Ocak 2013'te yayınlanan bir “Dünya sınıf mücadeleleri 2012” yazısını, Giriş yazısı olarak değerlendirdim. Türkiye’de İşçi Sınıfının Durumu yazısı ise, “2020’ye doğru işçi sınıfının durumu” başlığıyla, Ağustos 2018’de yayınlandı.

2019 yılının sonları ile 2020 yılının başlarında kaleme alınan Brezilya, Endonezya, Mısır, Tunus, Nijerya'daki kitle grevi dalgalarına ilişkin yazılar ise, ilk kez bu kitapta yayınlanıyor.

Fuat Yücel Filizler

Nisan 2020/İstanbul

GİRİŞ

En çok grev, genel grev ve genel direnişin gerekleştigi yıl: 2012

2012 yılı, son 35 yıldır dünya çapında en çok sayıda genel grevin gerekleştigi yıl oldu. 30'a yakın büyük ülkede en az bir genel grev ve/veya genel direniş gerekleştii.

Yunanistan'da 7 (üçü 2şer günlük), İtalya'da 3, İspanya'da 3, Portekiz'de 3, Bangladeş'te 3, Fransa 2, Belçika 2, Hindistan 2, Kıbrıs 2, Nijerya (6 günlük), İsrail (2 günlük) Kanada, Britanya (son 80 yılın en büyük grevi), Norveç, Arjantin, Şili, Endonezya, Mısır, Güney Afrika, Kazakistan (katliamlara karşı fiili dayanışma genel grevleri) ise birer genel grev gerekleştii.

2012 genel grevlerinin bir çoğu düzen sendikalarının kontrolünü kıramadıysa da, sendika bürokratlarının koltuklarını biraz daha raptiyeli hale getirdiler! Hemen her genel grev, grev ve eylem dalgaları üzerinde yükseldi, en barışçıl olanında bile çatışmalar yaşandı, sonrasında bekleyişe geçilmedi, yeni grev ve genel grev dalgaları tabandaki mayalanmayı ve inisiyatifini boşaltmadığı gibi artırdı. Güney Afrika, Kazakistan, Bangladeş tekstil ve İspanya maden işçileri militan genel grevleri ise, tümüyle düzen sendikalarının kontrolü dışında, onlara karşı ve onlara da karşı yürütüldü.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonunun (ETUC), 2010'dan itibaren "Avrupa Grevi" demekten özenle kaçındığı "Avrupa Eylem Günü" düzenliyordu. Güney Avrupa'daki grev ve eylem dalgaları üzerinde yükselen 14 Kasım 2012 "Avrupa Eylem ve Dayanışma Günü" ise, tamamen ETUC'un "görünüşü kurtarma" hesabı dışında, ve beklediğinin çok üstünde aktif bir katılım ve eylemler oldu. İşçi sınıfı ETUC'un sembolik "Avrupa eylemi"ni, fiilen Avrupa Genel Grevine dönüştürdü. Yunanistan, İtalya, Fransa, İspanya, Portekiz, Malta, Kıbrıs, Litvanya'da tam katılımlı bileşik genel grev, Almanya, Avusturya, İngiltere, Belçika, Hollanda, Romanya, Polonya, ek Cumhuriyeti'nde büyük mitingler, iş yavaşlatma, blokaj, oturma eylemleri yapıldı. ETUC'un "eylem" kapsamına

almadığı, havayolları, demiryolları, limanlar da bir çok ülkede durduruldu! İspanya’da işçiler “Atina direniyor, Madrid yükseliyor” sloganını atıyor, Yunanistan’da işçiler Portekiz ve İspanya bayraklarıyla yürüyor, Almanya’da işçiler “Hepimiz Yunanistan işçileriyiz!” bildirimleri dağıtıyordu. İspanya-Portekiz’de iki genel grev “İbarya Genel Grevi” adıyla ortak yapıldı. General Motors ve Opel’in Brezilya, Avrupa ve Güney Kore’deki fabrikalarında birleşik işbirlik eylemi yapıldı.

Greve çıkan işçilerin kitleliliği de muazzam. Hindistan’daki genel grevlere 50 milyon işçi, Nijerya’da 6 günlük genel greve 10 milyon işçi, Fransa’da genel greve 5 milyon işçi, Endonezya’da genel greve 3 milyon işçi katıldı. 6 milyon nüfuslu İsrail’de genel greve yarım milyon işçi katıldı. Avrupa eylem gününde ise, 23 ülkeden 14 milyon işçi tamamen ya da kısmen iş bıraktı, çeşitli gösterilere katıldı.

Yunanistan’da grev, eylem dalgaları, sokak hareketleri iki hükümet düşürdü, siyasal rejim krizi ve kutuplaşmayı derinleştirdi. Güney Avrupa’daki grev ve genel grev dalgaları, AB mali oligarşisinin atadığı teknokrat hükümetlerini, işlemez hale getirdi. İtalya’da 6 ayda istifaya zorladı, Portekiz ve İspanya’da paralize etti, Fransa’da ise burjuvaziyi “sosyal” vitrin tazelemeye zorladı. Nijerya’da 6 günlük genel grev genel direniş, sokak çatışmaları, devlet binaları ve karakollara saldırılar, hükümeti salladı. Romanya’da sağlıkta özelleştirmeye karşı militan sokak hareketi ve büyüyen çatışmalı eylemler, yalnız yasayı değil hükümeti düşürdü. Tunus ve özellikle Cezayir’de militan sokak hareketleri ve çatışmaları, burjuvaziyi bölgede ikinci bir isyan dalgasının başlayacağı korkusuyla panikletti. Fransa’da, Arjantin’de küçük çaplı kent isyanları yaşandı. Mısır’da Mübarek’ten sonra askeri yönetime karşı ve daha sonra da Mursi rejimine karşı kitle eylemlerinde, grev dalgalarıyla işçi sınıfı daha ağırlıklı bir rol oynadı.

2012 yılı, son küresel kriz devresiyle işçi eylem ve hareketlerinin yükseliş eğiliminin, proletarya-burjuvazi karşılaşması ve çatışmalarının iyice belirginleştiği yıl oldu. Onyıllardır “sınıf”, “sınıf savaşı” kavramlarını ağzına almayan küresel mali oligarşinin yayın organları bile, işçi sınıfının ve sınıf savaşımının “geri dönüşünü” itiraf etmek zorunda kaldılar. The Times’ın henüz 11 Ağustos 2010 tarihli sayısının kapağı, Güney

Afrika'daki grev dalgaları üzerine Şu baŐlıkla çıktı: "Güney Afrika'da sınıflar savaşı!" The Economist, Şubat 2012 sayısında "Çin'de OlağandıŐı Grevler" başlığıyla çıktı: "Çin'de işçiler koŐullarını iyileŐtirmek için müzakere yapmak yerine daha militan grevlere çıkıyorlar. Grevler daha iyi örgütlenmiŐ, daha çatıŐmacı ve her biri bir dizi benzer grevi tetikliyor. Bu sefer işçiler artık fedakarlık yapmaya istekli değil ve işten atıldığında boyun eğmeye hazır daha az kişi var."

"Siyasal ve ekonomik grevler, kitle grevleri ya da kısmi grevler, gösteri ya da mücadele grevleri ayrı ayrı sektörleri ya da tüm kentleri etkileyen genel grevler, barıŐçı talep mücadeleleri ya da sokak savaŐları, barikat çarpıŐmaları – bütün bu mücadele biçimleriyle birbirleriyle kesiŐir ya da yakınlaŐır, iç içe geçer ya da biri diğeri taŐar." (**Kitle Grevi, Siyasi Partiler ve Sendikalar, R.Luxemburg**)

Bugün dünya çapında ve artan sayıda ülkede hissedilir yükseliş eğilimine karşın devrimci bir dalgadan uzak olan işçi hareketlerinde eksik halka (bir dizi ülkede burjuva demokratizmin sınırlarını aŐmayan kısmi bir siyasallaŐmaya karşın) bağımsız köktenci siyasal hat ve grevlerdir. Bununla birlikte, uzunca bir dönemdir, bir çok ülkede grev bile yapamaz hale gelen işçi sınıfının, son yıllarda artan ölçüde kitlesel (yasal ve fiili) grev dalgaları, sektörel ve bölgesel grev ve direnişler, süresiz grevler, genel grevler, fabrika işgalleri, barışçıl fakat büyüyen çaplı yığın gösterileri, çatıŐmacı gösteriler, meydan işgalleri, parlamento kuŐatmaları, ana arter blokajları, yol kesmeler, sokak çatışmaları, barikat savaŐları, yerel isyanlarla, çeşitli bölge ve ülkeler, işçi kesimleri ve eylem biçimleri arasında belli bir etkileşim, yakınlaŐmayla, birinin ötekini de içirimine almasıyla, iç içe geçiŐlerle, çok çetin bir yol açıyor.

Sınıf çatışmaları sertleşiyor

2012 yılında, sınıf çatışmaları belirgin biçimde sertleŐmeye başladı.

Militan grev ve direnişlerle birlikte, burjuva devletlerin zorbaca baskıları arttı. Dünya sınıf savaŐını tarihine kanlı harflerle geçen 3 büyük işçi katliamı yaşandı.

Kazakistan'da direniş ve işgal yapan 21 petrol işçisi, özel polis timlerinin açtığı ateşle katledildi. Güney Afrika'da grevdeki 40 maden işçisi polisin açtığı ateşle katledildi. Nijerya'da genel grev genel direniş sırasındaki gösteri ve çatışmalarda, çoğu işçi 20 eylemci polisin ve askerinin açtığı ateşle katledildi. Tunus'ta her eylemi polis saldırısına uğrayan üniversite mezunu işsizler hareketinin gösterisinde bir üniversite mezunu işsiz vurularak öldürüldü. Cezayir'de sokak çatışmaları ve devlet kurumlarına karşı işgallerin de olduğu genel direniş sırasında 2'si işçi 3 eylemci polisin açtığı ateşle katledildi. Hindistan'da Demir çelik fabrikası işçileriyle özel güvenlik güçleri arasındaki çatışmada 1 işçi vurularak öldürüldü. Çin'de Foxconn'daki direniş ve çatışmalar sırasında 1 işçi polis tarafından öldürüldü. Kamboçya'da 4 fabrikadan 6 bin kadın tekstil işçisinin grevinde, üç kadın işçi sivil polisin açtığı ateşle vuruldu. Bangladeş'te gazeteciler sendikasının iki üyesi evlerinde infaz edildi. Arjantin'de işsiz ve kent yoksullarının birkaç kentte küçük çaplı isyan ve süper market yağmaları sırasında 2 işsiz polis tarafından vurularak öldürüldü. Peru'da su kaynakları ve doğayı yok edecek maden projesine karşı gösterilerde, 4 kişi polis tarafından vurularak öldürüldü.

İspanya, İtalya, Yunanistan gibi ülkelerdeki genel grevlerin her birinde çatışmalardaki birkaç yüz yaralı ve gözaltı, “olağan” kabul ediliyor ve işçiler açısından artık haber değeri bile taşımıyor.

İşte 2012'nin militan sınıf savaşımlarından birkaç deneyim:

Güney Afrika

Güney Afrika işçileri, neoliberal burjuva despotik demokrasiden beklentilerini, ne yazık ki, büsbütün ağırlaşan kölelik koşullarıyla ödediler. Grevci 40 maden işçisinin dünyanın gözü önünde katledilmesi, işçi sınıfını bir dönem büyük mücadelesini verdikleri ve büyük beklentiyle karşıladıkları Mandela ve halefi Zuma hükümetleri, Cosatu ile de aralarına bir daha hiç silinmeyecek işçi kanını soktu.

Madenci katliamı, metal işçileri sendikası NUMSA'nın COSATU'dan kopuşunu hızlandırdı. NUMSA 2013'te özel bir kongre toplayarak, yeni bir örgütlenme stratejisi belirlemeye çalıştı. Sendikal örgütlenmenin, işkolu sınırlarını aşarak bir bütün olarak değer üretim

zincirleri ve ağları boyunca genişletileceğini açıkladı. Bu perspektif, geleneksel sendikacılığın tersine, örneğin bir otomobil fabrikasında, büro işçileri, taşeron yemekhane ve özel güvenlik işçileri, tedarik fabrikalarındaki işçileri, otomobil lastiği ve otomobil camı fabrikalarının işçilerini, hatta bağlantılı lojistik, çağrı merkezi, kredi-finans şirketleri, otomobil satış galerisi, otomobil tamiri, otomobil yıkama servisi işçilerini de örgütlemeyi ve birleşik-kolektif hareketini sağlamayı öngörüyordu.

Metal-otomotiv işkolunda bulunan sendika, bu strateji çerçevesinde, 3 yılda, otomobil üretimi ile bağlantılı farklı işkollarından 27760 yeni işçi üye kazanmıştı. Genişletilen bağlantılı örgütlenme alanları arasında hava ve demiryolu ulaşımı, otoyol inşaat, temizlik ve yemekhane işçileri bulunuyordu. İşçilerin mücadele kapasitesini bileşik hale getirerek yükseltmek için, tüm bağlantılı işkolu ve alanlardaki toplu-sözleşmeleri aynı dönemde birleştirme ve üretim-hizmet zincir ve ağlarının bütününde -ya da olabildiğince fazla noktasında-aynı anda bileşik grev gerçekleştirebilme kozuna sahip olma stratejisi izleniyordu. Bağlantılı işkolu ve alanlardan çok sayıda yeni işçinin örgütlenmesi, NUMSA'nın toplu sözleşme gücünde kendisini hissettirdiği gibi, daha geniş bir sahadaki işçiler üzerindeki çekim gücünü de artırdı.

Bu strateji, zaten kolektif hareket ve mücadele yeteneği iyi bilinen otomobil fabrikası işçilerinin öncülüğünde bir toplu sözleşmenin ve grevin neredeyse ülke çapında yaygınlaştırılabilmesi ufkunu taşır. Elbette düz bir çizgide değil. Her işkolunun, her bölgenin, her işçi kesiminin özgüllüklerini de gözeterek. Ancak bu stratejide önemli olan, günümüzde çok daha parçalı ve karmaşık hale gelmiş kapitalist toplumsal işbölümünün işçileri birbirine yabancılaştırıcı ve bölücü etkisinin üstüne çıkmak, üretimin ve emeğin geldiği toplumsallaşma düzeyini, dolayısıyla işçilerin toplumsal-bileşik sınıf bilincini ve gücünü geliştirmektir.

NumSa'nın yeni yönelimi karşısında elbette sayısız patron-devlet-yasa-geleneksel sendika bürokrasisi engelini buldu. Patronlar asli iş/yan iş ayırımına sarılıyordu, iş yasaları aynı sendikanın farklı işkollarında örgütlenmesini geçit vermiyordu, dahası NumSa'nın ayrıştığı Güney Afrika Sendikalar Kongresi (COSATU) sendikalar arasındaki birbirinin alanına girmeme ve başka sendikayı sokmama eski ilkesinde ("bir sektör, bir

sendika”) vargücüyle diretiyordu. NUMSA, 2014 yılında, dünya çapında yankı yaratacak biçimde, 220 bin otomobil-metal işçisini kitle grevine çıkararak, Ocak 2015'te 360 bin üyeyle ülke ve kıta tarihinin en büyük sendikası haline gelerek, patronlar ve devlet üzerindeki baskısını artırdı. Aynı yıl yeni sendika tüzüğünün iş mahkemesinde onaylanmasını sağladı. Zaten ANF ve COSATU'nun ihanetine son derece öfkeli olan öncü işçi kesimleri, NUMSA'ya üye olabilsin ve olamasın, fiilen NUMSA'yı kendi sendikaları olarak görüyorlardı. NUMSA, COSATU ve “üçlü ittifak”tan atılmasına ve tecrit edilmek istenmesine karşın, birkaç yıl içinde yeni stratejisi ve tabii asıl muazzam kitle grevi dalgası ile, işçi sınıfı hareketinde inisiyatifi ele geçirmişti.

Kazakistan

En keskin sınıf çatışmalarından biri, Kazakistan'da dünyanın en büyük petrol-enerji tekelleri arasında yer alan (İtalyan-Çin-Kazakistan ortaklığındaki) Kazmunaygaz'da yaşandı. 2 bin işçinin çalıştığı enerji tekelinde, lojistik bölümünden 400 işçi Mayıs 2011'de, bağımsız sendikal örgütlenme, ücret artışı ve işçi sağlığı ve güvenliği talepleriyle fiili greve gitti. Tümü işten atılan işçilerin, açlık grevleri, çatışmalı eylemleri ile birlikte, 1 yıl süren grev, zorbaca baskılara ve cinayetlere karşın giderek büyüdü, Kazakistan işçi sınıfı ve geniş kitlelerin sempati ve desteğini kazandı. Giderek diğer petrol tesislerine yayılmaya başladı.

Ülke gündeminin merkezine oturan grev boyunca, sayısız çatışma yaşandı.

İşçilerin kendi seçtikleri 6 temsilciden 2'si tutuklandı, 3'ünün evi yakıldı, bir grevci işçi ve bir işçinin de kızı tekelin kiralık katillerince öldürüldü. Grev ve eylemler yasadışı ilan edildi, dayanışmaya gelenler tutuklandı, tutuklu işçilerin avukatı da tutuklandı. Hiçbir zorbalık ve cinayet grevin ve destek halkalarının kitleselleşmesini engelleyemedi. Aralık 2011'de işçiler il merkezinde büyük devlet büyüklerinin resmi bayram nutukları için hazırlanan kürsüyü işgal ettiler.

Özel polis timleri, işçileri tarayarak 21 işçiyi katletti. Çatışmalar bütün şehre yayıldı, 500'den fazla işçi yaralandı. Şehirde sıkıyönetim ilan edildi. Katliam haberini alan tüm petrol tesislerinde, demiryollarında, büyük fabrika ve işyerlerinde işçiler iş bırakarak gösteriler yaptılar. Bir çok şehirde

grevcilere ateş açıldı, çatışmalar çıktı. Kazakistan 2012'ye işçi katliamına karşı adeta fiili bir genel grev genel direnişle girdi.

Sıkıyönetim ilanına karşı, bir çok şehirde işçiler polis kurşunlarına karşın gösteriler yaptılar, barikatlar kurdular. Kazakistan petrol işçilerinin destansı direnişi, katliamın kıta çapında uyandırdığı infial, Nazarbayev rejimi ve küresel tekellere karşı siyasallaşan grev ve protestolar, küresel petrol-enerji tekelleri ve mali oligarşi ile kaynaşmış Nazarbayev diktatörlüğünü sarstı. Nazarbayev, televizyona çıkıp petrol tekelinin başındaki akrabasını görevden alıp tutuklandığını, işçilere devlet şirketlerinde iş verileceğini açıklayarak tepkileri yatıştırmaya çalıştı. Göstermelik soruşturma, tabii ki Nazarbayev'e, polis ve kontrgerilla şeflerine, küresel petrol-enerji tekellerine dokunmadan katliamı örtbas etmeye çalışsa da, katliam unutulmadı. Henüz birkaç ay sonra bu kez küresel metalurji devi Arcolor-Mittal'a ait demir-çelik tesislerinde patlak veren çatışmalı, işgalli grevde, demir çelik işçileri katledilen petrol işçisi kardeşlerinin resimlerini taşıyorlar, onların açtığı yoldan savaşım bayrağını yere düşürmeyeceklerine ant içiyorlardı.

Asturias madencileri

İspanya'da Asturias bölgesi maden işçileri, işçi sınıfının tarihsel inisiyatifindeki öncü rolleriyle yine yeniden ön cephedeydi. Asturias'ta 1932'de maden işçilerinin devrimci politik genel grevi ayaklanmaya dönüşmüş, işçi komünü sosyalist cumhuriyeti ilan etmişti. Komün 2 bin işçinin katledilmesiyle bastırıldı. Asturias'ta madenciler İspanya İç Savaşında yine ayaktaydı, Franco faşizmine karşı ilk ve son direniş kalelerinden birini yarattılar. Asturias madencileri, 1962'de başlayıp 500 bin işçinin bölgesel genel grev genel direnişine dönüşen işçi komisyonlarına dayalı grevleriyle, Franco faşist rejiminin de devrilmesine giden yolu açtılar. 2012'de AB mali oligarşisi merkezli hükümetin maden ocaklarında yüzde 62'lik kesinti ve 30 bin işçinin atılması planına karşı, Asturias madencileri ve işçi komisyonları yine tarihsel inisiyatifleri ile Avrupa sınıf savaşımını ileriye çeken öncü bir rol oynadı. Asturias'tan Castilla ve Aragon maden bölgelerine yayılan fiili grevler 2 ay sürdü.

Asturias'ta 140 ana arterde; köprüler, demiryolları, otoyolların düğüm noktalarında kömür yığılarak ve tomruklarla blokajlar yapıldı,

bölgede ulaşım büyük ölçüde durduruldu. Maden işçisi komisyonları ile bölge işçi ve emekçileri arasında etkin eylemli dayanışma platformları oluşturuldu. 13 Haziran'da polis ordularının azgın saldırısı, bölge çapında hareketli barikatlar, gaz maskeleri, sapanlar, havai fişekler, el yapımı havan toplarının kullanıldığı sokak çatışmalarıyla püskürtüldü. Polis maden işçilerinin konumlandığı kritik mevzilerin bir tekine bile giremedi. 18 Haziran'da ülke çapında yüzde yüz katılımı madenci genel grevi yapıldı.

Ardından tüm maden ocaklarından maden işçilerinin Madrid'e 19 günlük kitlesel yürüyüşü. Maden işçilerinin Madrid'te 150 bin işçinin dayanışma gösterisiyle karşılanması...

Güney Kore'de Sanyong fabrikasında 72 günlük militan barikat savaşlarıyla sürdürülen fabrika işgalinde, işçiler demir çubuklar, sapanlar, molotof kokteylleri ile polis ve çete saldırılarını püskürttüler.

Taban inisiyatifi

Grev ve kitle gösterilerinin önemli bölümü halen işbirlikçi sendika bürokrasilerinin ve reformist partilerin kontrolünde başlatılıp bitirilmekle birlikte, işçi kitlelerinin aşağıdan, bağımsız öz mücadele örgütlenme ve inisiyatifi de kendini hissettirmeye, eski kalıp düzen sendikacılığının da sınırlarını zorlamaya başladı.

Güney Afrika'da madenci grevi dalgaları, grevleri bastıramayınca bizzat polis çağıran NUM'a (Maden İşçileri Sendikası) karşı da, grev komiteleri tarafından yürütüldü.

Sendikaların zaten esamisinin okunmadığı Bangladeş'te tekstil işçilerinin militan grev dalgaları ve 500 bin işçinin genel grevi, yıllardır süregiden militan tekstil işçileri grev ve direnişlerinde şekillenen işçi komiteleri ve dayanışma ağları tarafından gerçekleştirildi. Bangladeş'te işçiler, her eylem dalgasında hükümetin grevi kırmak için gönderdiği paravan sendika yetkililerini tanımayı reddettiler: "Bizler ne zaman eyleme gitsek, buraya gönderilen sendika yetkililerini tanımıyoruz. Onlar bizim taleplerimizi öğrenmek için gelmediler, onlar patronların çıkarlarını korumak için geldiler."

İspanya'nın Asturias özerk bölgesindeki maden işçilerinin militan direnişleri, düzen sendikasıdan bağımsız işçi komisyonları ve işçi milisi tarzı örgütlenmeler tarafından yürütüldü.

Hindistan'da otomotiv fabrikalarından başlayıp yayılan grev dalgalarında, tüm işçilerin katılımıyla oluşan işçi meclisleri. Fransa ve İspanya'dan başlayıp Hindistan ve Endonezya'ya doğru yaygınlaşan **işçi meclisleri**, işçi sınıfı hareketi ve kitle grevlerinin evrensel bir dinamiği olarak ortaya çıkıyor, önümüzdeki dönemde dünya işçi sınıfı hareketinde daha fazla yaygınlaşacak gibi görünüyor. (Bu ülkelerde "kitle meclisi" olarak anılan, Türkçeye de böyle çevrilen bu organlar, gerçekte bir grevdeki işçilerin, ya da belli bir bölgedeki farklı işyeri ve işkollarından işçilerin, işçi ailelerinin ve işsizlerin de katılabildiği işçi meclisleridir.)

Çin'de Honda otomotiv fabrikasının greve çıkan 1900 işçisi, devlet güdümlü sendikayı işçileri temsil sahtekarlığından men etti. İşçiler kendi seçtikleri işçi temsilcilerinin fabrika yönetimi tarafından tanınmasını grev talebi olarak ileri sürdüler. Diğer otomotiv ve yan sanayi fabrikalarına da yayılan grevler, işçilerin kendi seçtikleri grev komite ve konseyleri tarafından yönetildi.

Kazakistan'da petrol işçileri, çürümüş devlet güdümlü sendikayı reddedip, bağımsız sendikal örgütlenme talebiyle greve gittiler, kendi işçi temsilcilerini seçtiler. Kendi seçtikleri işçi temsilcilerinin 2'sinin öldürülmesi, 3'ünün tutuklanmasına karşın, onların yerine seçtikleri işçiler de tutuklanmasına karşın, grevlerini 1 yıl boyunca kendi belirledikleri karar ve eylem organlarına dayanarak yürüttüler.

Mısır'da Mübarek'in devrilmesinde önemli rol oynayan işçi sınıfı hareketinde, 2011'in sonlarında, yeni kurulan bağımsız sendikalarla birlikte, çeşitli işçi platformları, işçi dayanışma ağları ve Sadat, Ramazan gibi sanayi şehirlerinde bölgesel işçi birlikleri ortaya çıktı.

Nijerya'da petrol ve temel geçim mallarının fiyatının ikiye katlanması ve temel geçim yardımı kapsamındaki petrol ödeneklerinin kesilmesi üzerine, grev yasağına karşın başgösteren fiili grev ve sokak gösterileri, eli kanlı hükümet ve rejime karşı radikal tepkileri yaygınlaştırdı. İşsizliğin yüzde 30'larda, açlık ve yoksulluğun yüzde 70'lerde olduğu petrol

zengini ve küresel tekellerin yeni yatırım üssü olan Afrika'nın en büyük ülkesi, bir isyanın eşiğine geldi. İşbirlikçi sendikalar ve reformist partiler, işçi sınıfını kontrol altında tutabilmek için süresiz genel grev ilan etmek zorunda kaldılar, fakat isyana dönüşmeye başlayan çatışmalar hükümeti sallamaya başlamışken, “Amacımız petrol fiyatlarını eski düzeyine çekmektir, dolayısıyla bir ‘rejim değişimi’ kampanyası düşünmüyoruz” açıklamasıyla, genel grevi 6. gününde “zafer diye sundukları” uzlaşma ile bitirdiler. Zamlar geri çektirildi, ancak petrol ödenekleri geri alınmadan 20 işçinin ölümü, 600 işçinin yaralanması pahasına sürdürülen grev bitirildi. Financial Times bile Nijerya'daki genel grev ardından şunu yazdı: “Protestolar, Nijeryalılar hak mücadelesi için cesaretlendirdi ve yeni bir hak bilinci yarattı, fakat petrol ödeneği geri gelmeden grevin bitirilmesi sendikalara karşı büyük bir hayal kırıklığı ve tepkiye yol açtı.”

Rusya'da Ford ve diğer otomotiv fabrikalarından dışarıya kitle grevleriyle doğan Bölgelerarası Otomotiv İşçileri Sendikasının başını çektiği bağımsız sendikalar hareketi, Putin rejimi denetimindeki devlet sendikasıyla mücadele içinde gelişti, onu sarstı ve ona tepki duyan işçiler nezdinde de hızla güç toplamaya başladı. Fakat çok geçmeden bir dizi büyük fabrika ve iş kolunda pazarlık gücüne sahip hale gelen bağımsız sendikalar platformunun liderinin yasal statü kazanmak adına Putin'le kadeh tokuşturup uzlaşması, işçiler arasında büyük bir hayal kırıklığı ve tepki yarattı.

Avrupa sendika federasyonlarının, Güney Avrupa ülkelerindeki işçilerin Troyka'nın dayattığı “istikrar paketlerine” karşı mücadelesi ile dayanışma yerine Troykanın “istikrar anlaşması”nı imzalaması için Federal Parlamento milletvekillerine çağrı yapması, ihanetin doruk noktasıydı. Almanya'da mücadeleci sendikaların oluşturduğu Sol Sendikalar İnisiyatifi, sendika federasyonu merkezlerinin bu ihanetini teşhir ve mahkum ettiler ve Avrupa'da Troyka politikalarına karşı uluslar arası sınıf dayanışmasının örgütlenmesi için harekete geçeceklerini açıkladılar.

Mısır'da işçi hareketinin gelişimi üzerine bir rapor, son yıllardaki bir çok ülkedeki işçi eylemleri için de doğrudur: “İşçi eylemlerindeki turmanış, sendikaların işçilerin çıkarlarını koruma görevini yerine getiremediğinin göstergelerinden biridir. Çünkü işçi eylemlerinin çoğu

sendika yönetimlerine karşı ya da ona rağmen gerçekleşmektedir. Sendikaların rolü ya grevleri kınamak ya da sahiplenmeyip, sapkın bir grubun işi ilan etmekle sınırlıydı. En iyi durumda patronlar ve yönetim ile işçileri uzlaştırmaya çalışıyorlardı.”

Çin, Rusya, Mısır, İran, Tunus, Brezilya gibi ülkelerde devlet güdümlü sendikalara karşı tabandan gelen grev ve direniş dalgaları içerisinde işçi komiteleri, platformları, dayanışma ağları, sınıfsal-toplumsal hareket koordinasyonları ortaya çıkıyor. Devlet güdümlü gerici çürümüş sendika bürokrasilerine karşı bağımsız sendikaların örgütlenmesi ve işçilerin kendi temsilcilerini seçmesi ve patronlar tarafından muhatap alınması, dünya çapında öne çıkan bir mücadele talebi haline geliyor. Özellikle sert, çatışmalı, soluklu kitle grevlerinde, işçilerin komite, meclis gibi öz mücadele organları ortaya çıkıyor. Yine işçi sınıfı hareketinin yükselişe geçtiği dönemlerde olduğu gibi, (İspanya, İtalya, Brezilya, Hindistan, Çin) mali oligarşinin suç ortağı veya muhalif bileşeni konumundaki işbirlikçi düzen sendikalarının tabana daha yakın kademelerinde, sol ve mücadeleciler sendikaların da olduğu sendikal muhalefet platformları yeniden ortaya çıkıyor.

Düzen aygıtlarına dönüşmüş bürokratik kontrol sendikalarına büyüyen taban tepkisi, ve bununla da birleşik olarak artan sayıda soluklu, militan kitle grev ve direnişlerinde işçilerin öz mücadele organlarının (işçi komiteleri, işçi meclisleri, işçi platformları, dayanışma ağları) ortaya çıkmaya başlaması, işçi sınıfının aşağıdan örgütlenme ve mücadele demokrasisinin gelişimine doğru bir dinamik, dünya işçi sınıfı hareketinde en önemli gelişmelerden biridir. Son yıllarda ülkeler ya da dünya çapında öne çıkan, yankı yaratan, hükümet rejim ve küresel tekellere kök söktüren fiili kitle grev ve direnişlerine bakıldığında, işçi sınıfının aşağıdan inisiyatif ve öz savaşım organlarının lokomotif rolünü görürüz. İşçi sınıfının öz mücadele organları bugün daha ziyade yerel, bölgesel ya da belli bir işkolundaki kitle grev ve direnişlerinde ortaya çıkıp, daha yaygın grev ve genel grevlerde işçiler yine gücünü mevcut sendikaların kontrolü ve sınırlamaları altında biraraya getirebiliyor olsalar da, bu genel grev ve direnişlerin yolunu açan, işçi sınıfı mücadelelerini çevresinde toplayıp ileriye çeken, yine aşağıdan mücadele inisiyatif ve örgütlenmesine dayalı fiili, soluklu kitle grevleri olmaktadır. Sendikaların kontrolünde başlayıp

sonuçsuz ya da uzlaşmayla bitiriliveren genel grevler ve gösterilerin etkisizliği ise, sınıf karşıtlığının sertleştiği koşullarda, taban inisiyatifi ve örgütlenmelerine dayalı mücadeleci sendikalarla birlikte, öz mücadele organlarına ve yeni örgütlenme biçimlerine doğru olan arayış ve dinamikleri geliştirmektedir.

Diğer taraftan, çürümüş, en iyisi burjuva demokrasisinin muhalif bileşeni olan bürokratik sendika ve reformist partilere karşı artan tepki, her türlü sendika ve partiyi reddeden anarkosendikalist akımları da ortaya çıkarmaktadır. Bunlarla da sınırları net çekmeliyiz. Yükselen işçi eylemleri dalgalarını içerisinden, tabandan yeni mücadeleci sendikalar da ortaya çıkmaktadır. Sendikaların bürokratikleşmesi, meşru-fiili örgütlenme ve mücadele hattını terkederek yasalçılılaşması, burjuvazi ve devletin kitle kontrol aygıtlarına dönüşmesi, kader değildir. Ancak bunun için sendikaların yeni bir temelden işçi sınıfının bağımsız çizgisi doğrultusunda örgütlenebilmesi, militan işçi demokrasisine dayanması ve işçi sınıfının siyasal programı ve partisi ile yakın etkileşim içinde olabilmesi gerekir. Dünya işçi sınıfı içinde büyük sancılar ve mücadelelerle gelişmekte olan öz savaşım inisiyatif ve organları dinamiğini, bağımsız sosyalist devrimci sınıf çizgisi ve örgütleriyle bütünleştirerek geliştirmek; işçi sınıfının gövdesel öz savaşım, ayaklanma ve devrim/iktidar organları olacak işçi konseyleri demokrasisine doğru (ve sayısız kitle savaşmaları deneyimi içinde gelişecek) tarihsel eğilimin örgütlü ve bilinçli yürütücüsü olmak, bu bilinci sınıfın mücadeleler içinde haddelenen yeni öncü kesimleri içinde geliştirmek, temel görevlerimizdir.

Tüm bunlara karşın bu ülkelerde bir itilim kazanmaya başlamış işçi sınıfı hareketlerinin ufku, sosyal liberal/sosyal demokrat/sosyal reformist bileşenlerini, kapitalizm ve burjuva demokrasisini nafile “düzeltme” çabasını henüz aşmış değildir. Kendiliğindenlik ile de aşamayacaktır. Böylesine bir kriz ve sınıfsal-toplumsal mücadeleler sürecinde, kapitalizme ücretli kölelik temelinden uzlaşmaz karşıt bir sosyalist devrimci sınıf programı akımlarının yok denecek gibi olması, bunun göstergesidir. Bununla birlikte: Sınıf karşıtlaşmalarının keskinleşmesiyle, işçi sınıfının örgütlenme ve mücadeledeki öz deneyimleriyle, kendi bağımsız karar ve eylem organlarını kendisinin yaratma evrensel eğiliminin yaygınlaşacak olmasıyla, ve kuşkusuz bağımsız sosyalist devrimci çizgisi ve örgütleriyle!

İlerletilmesi, örgütlenmesi, siyasallaştırılması gereken budur. Günümüzde bağımsız sınıf siyaseti ve siyasallaşması, ancak sosyalizm temelinde karşılığını bulabilir.

Birbiriyle boğazlaşan ve rekabet eden tüm ulus, din, mezhep, cinsiyetlerden işçilerin birliği halkların kardeşliğinin biricik güvencesi: İşçi sınıfının büyüyen mücadeleleridir!

2012 yılının büyük çaplı işçi sınıfı hareketlerinin gösterdiği en önemli ve anlamlı şeylerden biri de işte budur.

İşte Hindistan: Birbiriyle boğazlaştırılan sayısız din, mezhep, dil, ulus, kast, eşitsiz bölge ve eyaletlerden, kadın erkek 50 milyon işçinin genel grevi! Kadınlara pervasız tecavüz saldırganlığına karşı onbinlerce kadın ve erkeğin birlikte isyanı!

İşte Nijerya: Kuzeyi (şeriatçı gerilla örgütü Boko Haram'ın geniş kitle desteği bulduğu) yoksul müslüman ağırlıklı ve sıkıyönetim altında ayrı bir ülke gibi, Güneyi küresel tekellerle orta gelişmiş kapitalizm düzeyine gelmiş ve yüze yakın dilin konuşulduğu, sayısız etnik kökenin olduğu ülkede, tüm din, dil, etnik köken, cinslerden 10 milyon işçinin, milyonlarca kent ve kırsalın genel grev genel direnişi!

İşte İsrail: Geçtiğimiz yıllardaki aylar süren büyük öğretmen grevinde, ilk kez Yahudi ve Arap öğretmenler birlikte greve çıktı, ortak grev toplantılarında ve komitelerinde yer aldı. 2012'nin Haziran ayında 100 bin işçinin Tahrir'den esinlenerek Tel Aviv'deki Rothchild bulvarını, "Netanyahu, Mübarek, Sedat: Hepsi aynı!", "Herkes İçin Demokrasi!" pankartlarıyla çadır kent kurma eylemlerine Filistinli ve Araplar da katıldı. Eylemler polis saldırıyla, onlarca gözaltıyla engellendi. Ardından gelen 500 bin sendikalı Yahudi işçinin genel grevinin talebi de mesajı da ancak işçi sınıfına özgü olabilirdi: Çoğunluğu Filistinli ve Arap olan 250 bin taşeron işçiye eşit ücret, kalıcı iş ve sosyal haklar! Havaalanları, trenler, otobüsler, bankalar, limanlar, belediyeler, üniversiteler, okulların tamamen durdurulduğu grevde çok sayıda Filistinli ve Arap işçi de katıldı ve Filistin'e savaş ve işgal karşıtı, Filistin halkıyla dayanışma sloganları yükseltildi. İsrail'de işçi sınıfının eylem, gösteri, meydan ve yol işgali, genel grevleri yükseldikçe, Filistin halkıyla dayanışmanın da güçlenmesi

belirgindir. İsrail devleti geçtiğimiz aylarda Filistin'i bombalayıp işgal etmeye kalkıştığında, burjuva medya bunun olmamasını "Obama'nın sıcak bakmaması"na mal etmeye çalıştı, yüzlerce İsraili işçinin gözaltına alındığı savaş ve işgal karşıtı eylemler hakkında ise tek satır yazılmadı!

Ve işte Avrupa: Küresel tekeller ve mali oligarşisinin birbirini yemekten bir üst düzeyde birleştiremediği, bir burjuva mali oligarşik anayasa da çıkartamadığı, İngiltere ve İsviçre'nin katılmadığı, ikide bir şu veya bu ülkenin Eurozone'dan çıkma/çıkartılma tehditlerinin havada uçuştığı, dahası İskoçya ve Galler'in İngiltere'den daha fazla özerklik, Volonların Belçika'dan, Kuzey İtalya'nın Güney İtalya'dan ayrılma isteklerinin olduğu Avrupa Birliği'nde, birliği sağlayacak yegane gücün işçi sınıfı olduğunu ortaya çıkartan Avrupa Genel Grevi. Tabii Avrupa burjuvazisi ve mali oligarşisine karşı Avrupa işçi sınıfının birliği! Avrupa grevinde, Yunanistanlı işçiler Portekiz ve İspanyol bayrakları ile yürüdü, İspanya'da işçiler "Atina direniyor, Madrid yükseliyor!" sloganını attı, Yunanistan işçi sınıfının nefretine gark olan Merkel Almanya'sında işçiler "hepimiz Yunanlı kardeşlerimizin yanındayız" pankartıyla yürüdü, bir çok ülkede "Avrupa işçileri birleşiniz!", "Ne zaman ki tüm işçiler sokağa inecek, Troyka gidecek", "İşsizliğin olmadığı bir ekonomik sistem istiyoruz" gibi pankartlar taşındı.

İşçi sınıfının iki yakası

2008 krizinden itibaren ve son yıllardaki dünya çapında işçi hareketlerinin ağırlık noktalarına baktığımızda şunları görürüz:

1-Avrupa ve Kuzey Amerika'da 70'li yılların sonlarında, bağımlı orta gelişmiş kapitalist ülkelerde 90'lı yılların başlarında çok büyük bir kırılma ve uzun bir gerileme yaşayan büyük sanayi proletaryasının, dünya çapında çok daha genişlemiş olarak, uzun soluklu kitle grev ve eylem dalgalarıyla yeniden tarih/mücadele sahnesinde yerini alarak, sınıf hareketinde ön açıcı lokomotif bir rol oynamaya başlaması. Son yıllarda, özellikle de büyük çaplı sınai sermaye ihracatının yoğunlaşmasıyla dünyanın yeni büyük sanayi merkezleri haline gelen Çin, Hindistan, Brezilya, Rusya, Güney Afrika, Güney Kore, Endonezya gibi ülkelerde sınıf mücadelesine yeni bir itilim kazandıran en önemli etkenlerden biri, daha soluklu kitle grev ve örgütlenmeleriyle, (bir kuşak değişimi yaşamış)

büyük sanayi proletaryasının yeniden hareketlenmesi olduğu kuşkusuzdur. Metal (metalurji, otomotiv, elektronik), madenler, petrol, tekstil, nakliyat (havayolları, demiryolları, karayolu taşımacılığı, limanlar), iletişim mücadelenin yoğunlaştığı başlıca sanayi kolları.

2-Halen kamu ağırlıklı, ancak artan ölçüde endüstrileşen ve artıdeğer üretim alanı haline gelen sağlık ve eğitim alanları, sağlık ve eğitim işçilerinin dünya çapında en yaygın, yığınsal, soluklu mücadeleleri, işçi sınıfı hareketinin önemli bir damarı olmayı sürdürüyor.

3-Sanayi, hizmet işçilerinin de artan bölümünü kapsamaya başlayan, sendikasız, kayıt dışı, taşeron, güvencesiz geniş işçi kesimlerinde artan hareketlenmeler.

İşçi sınıfının daha geleneksel kamu ve büyük sanayi ağırlıklı sendikalı kesimiyle, güvencesiz taşeron vd geniş yığınları arasında, henüz zayıf da olsa, bir eylem ve dayanışma köprüsü ortaya çıkmaya başladı.

Hindistan'da ilk kez birlikte hareket eden 11 büyük ulusal sendika ve 5 bin küçük yerel sendikanın, asgari ücretin ve iş yasalarının tüm işçileri kapsamı ve iyileştirilmesi, sözleşmeli ve taşeron işçiler için kalıcı iş, sosyal haklar gibi taleplerle yaptıkları genel greve, milyonlarca güvencesiz, taşeron işçi de katıldı. En son 2 bin taşeron sağlık işçisi hemşire, iş güvencesi, eşit ücret ve haklar talebiyle 12 ay boyunca sayısız eylem yaptıktan sonra Sağlık Bakanlığı'nı da işgal etti. İşgal ve polisle çatışmalarda 10 hemşire ağır yaralandı, 100'ün üzerinde hemşire gözaltına alındı. Kitlesele açlık grevi başlatan hemşirelerle, kadrolu hemşireler ve asistan tıp öğrencileri de iş bırakarak dayanışma grevi yaptı. 13 bin taşeron kömür madeni işçisinin, eşit işe eşit ücret ve kadroya alınma talebiyle 44 gün sürdürdüğü grevi, taşeron işçi sendikasının satış anlaşmasıyla bitirmesi üzerine, sendikaya karşı büyük bir öfke ve taban muhalefeti oluştu. Güney Afrika'da 200 bin sendikalı işçi, taşeron işçi simarlığına karşı gösteri yaptı. Norveç'te 150 bin sendikalı işçi hükümetin taşeronluğa ilişkin AB yönergesini kabul etmesine karşı greve gitti. Endonezya'da 10 bin işçi, esnek taşeron çalışma rejimini genişletme tasarısına karşı parlamentoyu kuşatma eylemi yaptı. İsrail'de 500 bin sendikalı işçi, taşeron işçilere eşit ücret ve sosyal haklar için genel greve gitti.

Neoliberal kapitalist emek organizasyonlarının yıkıcı birikiminin bir sınıra dayanmaya, kamu/özel, kadrolu/taşeron vb ayrımlarının geriye doğru eşitlenmeye başladığı bir süreçte, işçi sınıfı içinde birleşik örgütlenme ve mücadeleye dönük bir eğilim de, çok sancılı ve çetin biçimlerde, bizzat mücadeleler için de gelişmektedir. Bu dünya işçi sınıfı hareketlerinin kapitalizmin küresel birikiminin yeni düzleminden ve ona tam karşıt eksenden yeniden oluşumu sürecinde çok kritik bir noktadır. İşçi sınıfı, uluslar arası, işkolları arası ve kamu/özel, kadrolu/taşeron birleşik örgütlenme ve mücadele yeteneğini yükseltmeden, vites büyüten saldırı dalgasını püskürtemez, karşı saldırıya geçemez.

Çin’de kentlerde geçici olarak çalışan “köylü işçiler”, “ikinci sınıf işçiler” diye aşağılanıp küçümsenen yeni işçi kitlesi, kırla bağı giderek azalan, kentlerde kalıcılaşan 160 milyon kişilik bir büyüklüğe ulaştı, inatçılaştı ve militanlaşan hak ve örgütlenme mücadeleleri içinde gerçek anlamda proleterleşiyor ve 600 milyonluk işçi sınıfı içinde sınıf mücadelesinin lokomotif gücünü oluşturmaya başlıyor. 5 milyon sendikalı işçinin olduğu Nijerya’da 6 gün süren genel greve 10 milyon işçi katılmakla kalmadı, petrol ve gıda zamlarının geri çekilmesi, iş, ücret, ... talepleriyle yapılan eylem, sokak çatışmaları, işgaller ile işsizlerin, kent yoksullarının, öğrencilerin, kadınların da katıldığı genel direnişe dönüştü. Genel grev yolunu açan kitlesel grev ve eylemler dalgasında çok farklı işçi kesimleri arasında dayanışma güçlenmiş, çeşitli işçi platformları ve dayanışma ağları ortaya çıkmıştı.

İşçi Sınıfı ve Toplumsal Hareketler

Son 5 kriz yılı ve 2012, işçi sınıfı hareketleri kadar, ona daha yakınlaşan ve yer yer iç içe geçen toplumsal hareketler açısından da zenginleşen bir dönem oldu. Yığınsal öğrenci hareketleri (Şili, Brezilya, Meksika, Kanada, İtalya, İspanya, İngiltere), kadın hareketleri (Latin Amerika, Avrupa, Hindistan, Mısır), yığınsal meydan işgali hareketleri (Mısır, İsrail, ABD, İspanya, Yunanistan), işçi öğrenci kent yoksulları ağırlıklı kitlesel militan sokak çatışmaları ve gösterileri hareketleri (Cezayir, Tunus, Romanya, Endonezya, Hindistan, Fransa, İspanya, Arjantin)...

Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da 2011 yılındaki kitle isyanları dalgası, dünya çapında bir çok bölge ve ülkedeki sınıfsal-toplumsal hareketlere yeni

bir canlılık ve itilim kazandırdı. Burjuva medya 2011-12 yıllarında “Arap Baharı” ve Wall Street’e İşgal Hareketini öne çıkarırken, aslında bu hareketlerde öncü ve ağırlıklı bir rol oynamış olan işçi sınıfı hareketlerini olabildiğince gölgede bırakmaya çalıştı. “Arap Baharı”nın lokomotif ülkeleri olan Tunus ve Mısır’da, Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da kitle isyan ve direnişlerine giden yolu, işçilerin önceki yıllardaki direşken grev dalgaları ve kazanımları ile tekçi rejimleri yıpratarak açmıştı. Yine Mısır’da 100 binlerin 1 aylık Tahrir Meydanı işgal ve direnişi, son haftasında işçi grevleri dalgasıyla birleşince Mübarek’in ipi çekilmiş oldu. Tunus’ta Bin Ali, Mısır’da Mübarek defedilmesine karşın süren rejimlerine, sonra da neoliberal gerici yeni yönetimlere karşı kitlesel mücadele ve direnişlerde ise, işçi sınıfı ve grev ve gösteri dalgaları daha fazla öne çıkan ve ağırlığı artan bir rol oynamaya devam etti.

Wall Street’i İşgal Hareketi’nin bir tetikleyicisi Tahrir meydan direnişi ise, diğeri de ABD’de 2011 Nisan’ında, Los Angeles, Seattle, San Fransisco’daki grev ve gösteriler dalgası, 9 Nisan’da Oakland’da eyalet genel grevi ve New York Times meydanındaki 20 bin işçinin gösterisiydi. ABD’de bütçe ve kamu istihdamında kesintilere karşı yapılan Nisan eylemleri, Martin Luther King’in sendikalaşma mücadelesi veren temizlik işçilerine dayanışma ziyaretindekiyken kontrgerilla tarafından öldürülmesinin yıldönümü olan 4 Nisan’da başladı, mitinglerde onun “Bir Hayalim Var” konuşması dinlendi ve buna atıfla “Hepimiz Bir’iz” sloganı öne çıkarıldı. ABD’de Oakland’da 2 Kasım’da ise liman ve demiryolu işçilerinin grev, işgal ve blokaj eylemleriyle birleşik eyalet genel grevi gerçekleşti. Oakland grevcileri daha sonra şu açıklamayı yaptı: “Oakland Grev Meclisi, Wall Street İşgal Hareketine temsilciler göndermeye ve 2 Kasım genel grevimizde yer alan işçi ve öğrencileri cezalandıran şirket ve okulları işgal etmeye karar verdi!” Burjuva medya ise, Wall Street İşgal Hareketini magazinleştirirken, onun arka planındaki ve yer yer iç içe geçip asıl gücünü aldığı işçi hareketi ve grevleri gölgede bırakmaya çalıştı.

Şili, Kanada Quebec’teki yığinsal öğrenci hareket ve grevleri ise, işçi sınıfı hareketi ile yakın etkileşim içinde gelişti ve her ikisinde de genel grevleri tetikledi.

2000'li yıllar Türkiye'deki "Toplumsal Hareket Sendikacılığı" havarilerinin de model aldığı Brezilya'da, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan'daki toplumsal hareket sendikacılığının Lulacı, Mandelacı vb sosyal liberal reformist (burjuva demokrasilerinin bileşeni hale gelen) iflası yaşanırken, işçi sınıfının yerini aldı diye cilalanan ve öne çıkarılan "yeni toplumsal hareketler" de, işçi sınıfıyla daha yakın etkileşimli, iç içe bir biçim kazanmaya başladı.

Son yıllarda dünyanın bir çok ülkesinde işçi sınıfı hareketinin yükseliş eğilimini, diğer toplumsal muhalefet hareketleri içinde de artan etkisi ve ağırlığını vurgularken, kuşkusuz kitle hareketlerini salt ve safkan bir işçi sınıfı hareketine indirgemiyoruz. Ancak işçi sınıfı hareketinin uzun gerileme sürecinde öne çıkan ve alternatif gibi sunulan orta sınıf ağırlıklı liberal reformist "yeni toplumsal hareketler" döneminin kapandığı, işçi sınıfı hareketlerinin ağırlığının yeniden artmaya başladığı, bir çok ülkede toplumsal muhalefetin ana gücü haline geldiği, diğer toplumsal hareketler içinde de daha belirgin bir etkide bulunmaya ve rol oynamaya başladığı, kadın hareketlerinden öğrenci hareketlerine, kent yoksullarından daha geniş kitle hareketlerine kadar, hem sınıfsal bileşim hem talepleri hem de ilişkileniş olarak işçi hareketlerine daha yakınlaştığı ve daha yakın bir etkileşim içine girmeye başladığı bir döneme giriyoruz. Sınıfsal ve toplumsal hareketler arasında birbirine yakınlaşma, artan etkileşim ve iç içe geçme dinamikleri, toplumsallaşan proletaryaya doğru olan tarihsel eğilimin bugünkü biçim ve ifadeleridir.

Önümüzdeki dönemde daha fazla toplumsallaşmış sınıf ya da sınıfsal-toplumsal hareketler de göreceğiz. Bu eğilim bugün için, proletaryanın bağımsız ideolojik-siyasal-örgütsel önderlik yoksunluğu nedeniyle, çeşitli sınıf bulanıklarına, ezilenci, toplumsal hareketçi, halkçı, ara sınıfçı akımlar bolluğuna yol açsa da, işçi sınıfı, gücünü birleştirmeye başladığı grev dalgaları, genel grevler ve militan, soluklu kitle grev ve hareketleri arttığı ölçüde, sınıf bileşimi zaten değişen ve işçi sınıfına daha yakın olan, öğrenci hareketleri, kadın hareketleri, kent yoksulları ve diğer kent hareketleri, doğa ve kır hareketleri, diğer emekçi sınıf ve kesim hareketleri de zaten giderek işçi sınıfı çevresinde toplanmaya başlamaktadır. Bunu, artan sayıda ülkede işçi sınıfının yeniden toplumsal muhalefetin temel güç ve lokomotif haline gelmeye başlamasından görebiliriz. Sınıfsal-

toplumsal hareketlerin daha fazla iç içe geçmeye başladığı bu süreçte sorun, işçi sınıfının küçük burjuva ve ara sınıf ve bulanık akımlara tabi olmadan, onları da ileri sınıf temeli ve ekseninden ileriye çekecek bağımsız önder sınıf karakterini geliştirebilmesidir.

BREZİLYA

15 bin Volkswagen işçisinin barikatları

Brezilya'da 2008-9 krüsel krizini takiben büyük bir kitle grevleri dalgası yaşandı. Grev dalgası Kuzey ve Kuzeydoğu bölgelerindeki büyük altyapı inşaatları programları çerçevesindeki onbinlerce inşaat işçisinin grev dalgalarıyla başladı (2011-14).

2013 Yazı'ndaki sokak isyanlarının ardından öğretmenlerin ve petrol işçilerinin grev dalgası (2013 Ağustos), belediye otobüs şoförlerinin grev dalgası (2014), Rio Karnavalı'nda sokak temizliği işçilerinin ve Dünya Kupası'nda taşeron stad işçilerinin grevleri (2015), otomobil fabrikalarındaki işçilerin işten atmalara karşı grev dalgası (2015), öğretmen ve öğretim üyelerinin uzun grevleri (2015), Petrobras'ta iş cinayetleri ve özelleştirmeye karşı büyük grevle (2015) devam etti.

Brezilya kapitalizminin Lula hükümetinin ilk dönemindeki, tempolu büyümesi, 2007'den itibaren yerini durgunlaşmaya, 2011'den itibaren çakılmaya bırakmıştı. Lula hükümeti, bir kapitalizm klasiği olarak, emek ve doğa yıkıcısı büyük çaplı inşaat-altyapı yatırımı programlarıyla kapitalist ekonomiye (iç ve dış uluslar arası mali oligarşik sermayeyi ihya edecek tarzda) kan pompalamaya girişti.

2007 yılında Programa de Aceleração do Crescimento (PAC-Büyüme Hızlandırma Programı) adı altında, ülkenin en yoksul kırsal bölgelerini oluşturan Kuzey ve Kuzeydoğusu'na, 150 milyar Euro'luk dev altyapı projeleri başlatıldı. Bu, 2011'den itibaren 500 milyar dolarlık PAC-II programıyla devam etti. PAC programları, çok sayıda büyük hidroelektrik santrali, rafineri, demir-çelik ve petro-kimya gibi ağır sanayi tesisleri, otoyollar ve demiryollarını kapsıyordu.

Dev inşaat fonlamaları devlet bünyesindeki Petrobras ve Brezilya Kalkınma Bankası'ndan ve tabii dış borçlanmadan geliyordu. Brezilya'nın uluslar arası inşaat devleri Odebrecht, Correa ve Gutierrez'in yanısıra İtalya merkezli Tecnimont, Almanya merkezli E.ON, Güney Kore merkezli

POSCO gibi uluslar arası dev tekeller de, çeşitli teknoloji, enerji, ağır sanayi projelerine üşüşmüştü.

Şantiyelerde çalışan yüzbinlerce inşaat işçisinin çalışma, yaşam ve yönetilme koşulları ise, Türkiye'de 3. havalimanı gibi örneklerinden iyi bildiğimiz bir kölelik düzeyindeydi. Taş topraklı berbat yemekler, sık sık yemekten zehirlenmeler, bit pire kaynayan bazılarında su bile olmayan işçi barakaları, toplumdan tecrit koşulları ve ulaşım olanaksızlıkları, düşük ücretler, dinlenme ve tatil olanaklarından yoksunluk, işçilere hayvan ve köle muamelesi yapılması.

Brezilya'da 30 yıl önce, ülkenin yoksul Kuzey bölgelerinden sanayi bölgelerine göç edenler, otomobil fabrikalarında büyük işçi hareketinin başını çekmiş, bu hareketin içinden CUT sendikasını doğurmuş ve PT ve Lula'nın 2000'lerin başında hükümete gelmesini sağlamışlardı. Şimdiyse, ülkenin Güney ve orta bölgelerindeki köylerden ve işsizlerden dev şantiyelerde çalışmaya gelen işçiler Kuzey'i tutuşturacak, mali sermayeyle kaynaşmış sosyal-neoliberal PT hükümetine karşı direneceklerdi.

1 milyona yakın inşaat işçisinin grev dalgaları

80 bin inşaat işçisini kapsayan ilk grev Ceara eyaletindeki büyük bir şantiyede başladı. Oradan AB merkezli enerji tekellerinin yürüttüğü termoelektrik santrali inşaatına sıçradı. 6 bin işçi yatakhanelerini ateşe vererek greve çıktılar.

Birkaç gün sonra, 3800 kilometre uzaktaki bir diğer hidroelektrik santralinde çalışan 20 bin işçi öfkeli bir grevdeydi. İşçiler idare binasını ve yapıları tahrip ettiler. Çok geçmeden başka bir hidroelektrik santralinde çalışan 15 bin işçi, ve iki ayrı petro-kimya tesisi şantiyesinde çalışan 35 bin işçi, isyan-grevdeydi, bazı grevlerde işçiler idare ve sendika binalarını taşıyor ve bazı tesisleri ateşe veriyorlardı.

Hükümet bölgeye ordu ve özel polis güçlerini sevketti. Ama inşaat işçilerinin yer yer devlet güçleriyle çatışmaları içeren grevleri yayılmaya devam etti. **Şubat-Mart 2011'de 180 bin inşaat işçisi grevdeydi. 2011 yılı boyunca, 580 bin inşaat işçisi greve gitmişti. 2012 yılında ise 500 bin inşaat işçisi yine grev dalgalarında yer almıştı.**

İşçilerin çoğunluğu proje temelinde çalıştırılan geçici taşeron işçilerdi, hiçbir sendikal ve siyasal örgütlülüğe sahip değillerdi. Bununla birlikte yıllar boyu şantiyeden şantiyeye gezen öncü işçiler enformal ağlar oluşturmuşlar, cep telefonları üzerinden şantiyeler/bölgeler arası iletişim ve organizasyonlar yapmışlardı.

Herbirinde binlerce, onbinlerce işçinin yoğunlaştığı dev şantiyelerin dış dünyadan tecrit edilmişliği, çok ağır ve tehlikeli kolektif çalışma ve sefalet ve mahrumiyet altındaki kolektif yaşam ve dayanışma pratikleri, tüm şantiyelerde sorun ve taleplerin benzer olması, militan kitle grevlerinin yayılmasını kolaylaştırmıştı.

Belo Monte gibi bir dizi bölgede inşaat işçilerinin grev hareketleri ile yerlilerin, ekolojistlerin ve çevre halkının doğayı savunma hareketleri arasında da dayanışma köprüleri kuruldu. Çevre halkı hareketleri işçi grevlerine destek eylemleri yaptılar, dayanışma platformları oluşturdular.

2014'te Rio de Janeiro'da petro-kimya kompleksi şantiyesinde işçiler ile özel güvenlik arasında çıkan çatışmada, özel güvenlik güçleri işçilere ateş açtılar.

Pecem'de Güney Kore merkezli çelik devi POSCO'nun şantiyesinde, şirket işçilerin 35 günlük grevine karşı Kore'den getirttiği grev kırıcıları çalıştırmaya kalkınca, büyük çatışmalar çıktı, işçiler şirket otomobillerini ve askeri-polis araçlarını yaktılar ve askeri-polisle çatıştılar. 68 işçi tutuklandı. Devlet, (İstanbul 3. havalimanında olduğu gibi), militan grevlerin olduğu büyük şantiyelere, daimi asker ve polis karakolları kurdu, daimi askeri birlikler yerleştirdi.

Ancak grev dalgası, birkaç kez enflasyonun üzerinde ücret artışı çevrimleri, şantiye alanlarına ulaşım, yerleşim olanaklarının artırılması, dinlenme ve tatillerin artırılması olmadan yatışmadı.

Büyük ve militan grev dalgası, inşaat işçilerine kamuoyu ve hatta işçi sınıfının diğer kesimleri nezdinde “vasıfsız, cahil, yabani, toplum-dışı kesimler” tarzı bakışı değiştirdi, dayanışma eylemlerini geliştirdi, diğer sektörlerdeki grev dalgalarını esinledi ve taşeron işçilerin mücadelelerine itilim kazandırdı. İnşaat işçilerinin 3-4 yıla yayılan kitle grevi dalgaları,

hükümetteki PT'ye entegre olmuş sendika ve sosyal hareketlerin tabanlarını da uyandırdı, yeniden hareketlendirdi.

Kapitalizmin küresel krizinde, mali sermaye ve kapitalist devletlerin “mega inşaat projelerine” sarılması, işçi sınıfı ve grevler içinde inşaat işçilerinin ve grevlerinin oranının hızla yükselmesi, Brezilya'ya özgü bir durum değil. Son yıllarda Çin, Türkiye gibi bir dizi ülkede de, inşaat-rant konuları kadar inşaat işçilerinin çalışma/yaşam koşulları ve grev-direnışleri gündem oluyor. Ancak Brezilya'daki gibi inşaat işçilerinin 1 milyondan fazla işçiye ve birkaç yıla yayılan ve belli kazanımlarla sonuçlanan kitle grevleri dalgasının bir başka örneği, bildiğimiz kadarıyla dünya işçi sınıfı tarihinde yok.

2013 sokak isyanları

Brezilya'daki 2013 Yazı'ndaki sokak hareketi, ulaşım zammına karşı öğrencilerin parasız fiili toplu geçiş eylemleri ve polis saldırılarından tetiklendi. Hareketin başını Topraksız İşçiler Hareketi, Evsiz İşçiler Hareketi, solcu öğrenciler ve anarşistler çekiyordu. Talepleri geleneksel Latin Amerika solu'nun neoliberalizme karşı geleneksel kamusal eğitim, sağlık, ulaşım vd talepleriydi. Sokak gösterileri, sonraki aylarda giderek (Brezilya'da 2014 yılında yapılacak) Dünya Futbol Kupası'nı protestoya yöneldi.

Dünya Kupası protestolarının öne çıkmasında, inşaat işçilerinin grev dalgaları da etkili olmuştu. Stadların yapımında ölen çok sayıda inşaat işçisine ve inşaat işçilerinin mücadelelerine karşı bir sempati ve dayanışma oluşmuştu. Ancak neoliberal burjuva ideolojisinin kapitalist üretim temelindeki uzlaşmaz emek-sermaye karşıtlığını görünmezleştirmesi ve geleneksel sol'un “kamucu” reformizmi ağır basarak, üretim tarzı/emek sorunları geri plana itildi. Talepler, Dünya Kupası gibi rant organizasyonu harcanacak fonların, eğitim-sağlık-ulaşıma ayrılması ile sınırlı kaldı.

İşçi sınıfı hareketi genişliyor

PT'den Dilma Rousseff'in Ekim 2014 az farkla seçilip çok geçmeden bir kemer sıkma paketi açıklaması üzerine, 2015 boyunca otomobil fabrikaları, eğitim, bankacılık, Petrobras'ta grev dalgaları yaşandı. Ocak

ayında 15 bin Volkswagen işçisi taban inisiyatifiyle fiili kolektif iş durdurup sanayi bölgesine giden ana artellere barikatlar kurdular. Ücret artışı ve işten atılan arkadaşlarının geri alınması talepleri karşılandı.

Nisan 2015'te öğretmenler ilk kez polisin gaz bombalı ve tazyikli sulu saldırılarına karşı barikatlı, taşlı sopalı grev eylemleri yaptılar. Ekim-Kasım 2015'te sokak gösterilerine Topraksız ve Evsiz İşçiler Hareketleri ve öğretmenlerin yanısıra, ilk kez taban baskısıyla genel işçi sendikası (PT'ci) CUT da katıldı; “kemer sıkma paketi karşıtı cephe” oluşturuldu. Öyle ki işçi eylemlerinin kabardığı bazı yerelerde, PT'nin kent teşkilatları bile taban baskısıyla eylemlerde yer alıyordu. Ancak PT'nin işçi tabanının da kaynaşmaya başlamasına karşın, PT'ci sendika bürokratlarının harekette yer alışı, onu kontrol edip geriye çekmeye dönüktü.

Muhafazakar orta sınıflar da harekete geçiyor

2013-2015 döneminde, özellikle Brezilya'nın iki büyük (geleneksel sol) sanayi kenti Rio de Janerio ve Sao Paulo'da grev hareketleri ile sokak gösterileri birbirine oldukça yakınladı ve yer yer iç içe geçti. Ancak başkent Brasil'de farklı bir tablo vardı. Haziran 2013'te tetiklenen sokak gösterilerinde, aylar geçtikte, orta sınıf semtlerinden muhafazakar küçük burjuva kesimlerinin sayısı artmaya başladı. Yalnızca yolsuzluk konusunu ileri sürüyor ve geleneksel sol hareketlere saldırıyorlardı.

Dilma Rouseff'in seçilmesinin ardından, ABD emperyalizmi ve Brezilya teknelci oligarşisinin tam desteğiyle, geleneksel muhafazakar küçük burjuvazi ağırlıklı sokak protestoları da hızla büyüdü. Geleneksel küçük burjuvazi, Lula döneminde yeni bir liberal “sol” küçük ve orta burjuvazinin türemesinden, kendi ayrıcalığı olarak gördüğü yüksek eğitim, özel tüketim (otomobil, ev) ve yükselme kanallarına ortak olmasından ve aslında (kapitalizmin doğurduğu) statü kaybından rahatsızdı, eski gerilla Dilma'da asıl işçileşme hortlağını görüyordu!

Lula ve Dilma ise, mali oligarşik sermayeye muazzam yeni rant alanları sunmak ve Petrobras'ın özelleştirilmesi dahil elinden geleni ardına koymamakla birlikte, uzlaşmaz sınıf karşıtlığı dinamiklerinin harekete geçtiği koşullarda, artık sermayeye yaranamıyordu. Çünkü PT gibi sosyal (neoliberal) demokratik hükümetlerin asıl işlevi olan, işçi sınıfını ve sosyal

hareketleri kontrol altına almak, neoliberal saldırılar karşısında direncini kırmak görevini yerine getiremiyor, ve grev ve eylem dalgaları karşısında “fazla esnek” davranıyordu. ABD emperyalizmi, PT'nin Çin, Rusya, AB ile ekonomik ve siyasi işbirliğinin güçlenmesinden fazladan rahatsızdı.

Brezilya'da 2015, 2011'den itibaren derinleşen ekonomik, toplumsal, siyasal krizin doruk noktasıydı. 2013'ten itibaren devam eden sokak hareketleri sınıf ekseninden giderek kutuplaşmış, bir kanadı işçi-grev hareketine yakınlaşırken, diğer kanadının işçi/sol düşmanlığı belirginleşmişti. 2015 sonlarında, sokakta sol ile sağ arasında bir denge oluşmuştu.

Ancak CUT'un inşaat ve taşeron işçilerinin, otomotiv, enerji/petrol, eğitim işçilerinin militan eylemlerine destek vermemesi; geleneksel solun, sermayenin ve gerici-muhafazakar hareketin artan saldırganlığı karşısında (anti-neoliberalizmden anti-kapitalizme ilerlemek yerine) hükümeti ve “parlamenter demokrasi”yi savunmaya geri çekilmesi, yeni küçük burjuva liberal sol'un sol sokak hareketini içinden pasifize etmesi, bu güçler dengesinin işçi sınıfı aleyhine bozulmasını getirdi.

Faşist darbe tam da o “parlamenter demokrasi”den geldi. Brezilya'da işçi hareketinin taban inisiyatifi ve kitle grev ve gösterilerinin bürokratik sendikaları ve PT'nin burjuva neoliberal reformizmini aşma eğilimi göstermesine karşın, bağımsız devrimci bir örgütlülük ve önderliğe sahip olmaması, geleneksel sol sendika ve hareket yönetici kademelerinin uzlaşmaz sınıf mücadelesini geliştirmek yerine rant-liberal solculuk-sosyal demokratizm içinde erimesi, Latin Amerika'da bir “Allende sendromu”na daha yol açtı.

ENDONEZYA

Büyük ihracat sanayi bölgeleri nasıl durdurulur: Grev, işgal, blokaj

10 binlerce işçinin katılımıyla deklare edilen mücadele talepleri

Süpürme taktiği

Metal muhafızlar

Endonezya'da işçi sınıfı hareketi ve kitle grevleri 2011-13 döneminde sıçramalı bir gelişme gösterdi.

Çok sayıda işçi sendikası, dernek ve kitle örgütünün oluşturduğu Sosyal Güvenlik Eylem Platformu'nun, 2011 yılı boyunca çok sayıda işçi eylem ve mitingi ile örülen kampanyası, yıl sonuna doğru hükümeti sağlık sigortası ve sosyal güvenlik kapsamını genişleten bir yasal düzenleme yapmaya zorlayarak kazanımla sonuçlandı.

Kasım 2011'de başkent Jakarta'da 85 bin sendikalı işçi, asgari ücret artışı için 1 günlük grev yaptı. 2011 Ekim ayında başlayan, 1600'ü taşeron 8 bin maden işçisinin çalıştığı, Papua'daki Freeport bakır madenini grevi 3 ay sürdü. Bu, Endonezya tarihinde o ana kadarki en uzun kitle greviydi. Maden grevi, grevci işçilerin ve greve tam ve aktif destek veren Papua bağımsızlık hareketi sempaticileri halkının maden ikmal yollarındaki blokajları ve maden konsantrelerini limana taşıyan ana arteldeki sabotajları ile birleşti. Madenin tedarik ve nakliyat artellerindeki onarım çalışmaları ise, Papua bağımsızlık savaşçıları ile Endonezya ordusu arasındaki çatışmalar nedeniyle gerçekleşmedi. Grev ve blokaj-sabotaj eylemleriyle madende üretim büyük ölçüde durduruldu.

Maden şirketi 22 Aralık'ta yüzde 37'lik bir ücret artışını kabul etmesine karşın, grev, sözleşmeleri yenilenmeyerek işten atılan taşeron işçilerin işe geri dönmesi istemiyle bir süre daha devam etti. Freeport İşçi Sendikası yönetim kurulu ve grev komitelerindeki işçilere “grev ve şiddet

eylemleri” gerekçesiyle açılan soruşturmalara karşın, grev büyük bir kazanımla sonuçlandı. Maden şirketi bir “halkla ilişkiler” manevrasıyla, işçilerin büyük tepki gösterdiği CEO'sunu değiştirmek zorunda kaldı.

19 Ocak 2011'de, Batı Java'daki Bekasi'de (Endonezya'nın 4. büyük kenti ve en büyük sanayi bölgelerinden biri), işçiler motosikletlerle ve blokajlarla, başkent Jakarta'ya giden ana artelleri kapattılar. 20 kilometreyi bulan trafik kuyrukları oluştu. Eylemler 300'den fazla fabrika ve 4 ayrı sendikadan, asgari ücretin artırılması istemiyle 10 binlerce işçi tarafından gerçekleştirilmişti. Batı Java bölge idaresi, asgari ücrette yüzde 15'lik bir artış açıkladı.

Ancak Endonezya İşverenler Birliği (Apindo) bu artışı tanımadığını açıkladı ve mahkemeden artışın geçersiz olduğuna dair bir karar çıkardı. Batı Java kitlesel işçi blokaj ve eylemleri 27 Ocak'ta daha büyük bir katılımıla tekrarlandı. 27 Ocak'taki eylem akşamı, patronlar ve hükümet acil bir görüşme yaparak, asgari ücret artışının kabul edildiğini, (patronların gerektiğinde hükümete istisnai işlem için başvurabileceği kapısını açık bırakarak) açıklamak zorunda kaldılar.

Batam adasında fiili işçi grev ve gösterileri ise Kasım 2011'de Nexus Engineering şirketi tersanesinde başladı. Polis saldırılarında 5 işçi yaralandı. Batam adası, 2006'de serbest ticaret bölgesi ilan edilmişti. Singapur'a 20 km yakınlıktaki adadaki Batamindo Sanayi Parkı, Singapur ve Endonezya devletleri arasında işbirliği ve anlaşmayla yapılmıştı. Bölgedeki 70'ten fazla uluslar arası tekeli fabrikada toplam 60 binden fazla işçi çalışıyordu. İlk grev ve polis saldırılarından sonra, Aralık ayında, 10 binlerce işçi fiili greve çıktı, asgari ücret artışı istemi ve polis despotizmine karşı öfkeyle sokaklara döküldü. 2 grevci işçinin polis tarafından vurulması üzerine, bölgesel işçi isyanı büyüdü. İşçiler bölgesel hükümet binasını tahrip ettiler, polis arabalarını yaktılar, valilik binasını taşladılar.

Endonezya kapitalist devleti sanayi bölgesine asker sevkettikten sonra da, 5 bin civarında grevci işçinin polisle çatışmaları 2 gün daha sürdü, birkaç polis noktası ve arabası daha yakıldı. Ocak 2012'de halen süren birkaç grev vardı.

Mayıs 2012'de, başını yine büyük sanayi işçilerinin ve sendikal platformun çektiği, benzin zamlarına karşı kitle protestoları dalgası da, yine kazanımla sonuçlandı.

İşgal ve blokajlarla birleştirilen aktif kitle genel grevleri

Sanayi bölgeleri ve bazı enformal sektörlerde işçi grev, direniş ve eylemlerinin artmasıyla birlikte, 3 Kasım 2012'de ilk büyük genel grev gerçekleştirildi. Genel grev, sendikaların güç birliğini geliştirdiği Endonezya Emek Meclisi tarafından koordine edildi. 35 kent, 20 coğrafi bölge ve 80 sanayi bölgesine yayılan **genel greve 2 milyondan fazla işçi katıldı**. Greve sendikasız enformal sektörlerden katılanlar da oldu. Başlıca istemler, aşırı düşük ücretlerin yükseltilmesi, aşırı ağır çalışma koşullarının iyileştirilmesi, işçi sağlığı ve güvenliği, kısa süreli ve geçici sözleşmelerin değiştirilmesiydi. **On binlerce işçi, başkent Jakarta'nın kuzeyindeki, ülkenin en eski ve en namlı İhracat İşleme Bölgesi olan Nusantara Kapalı Bölgesi'ni işgal edip tamamen durdurmayı başardılar. İşçiler 7 kilit sanayi bölgesini daha işgal ederek durdurdular. Sanayi bölgeleri giriş çıkışlarını, otoyolları, tedarik ve lojistik artellerini kestiler. Çoğu fabrikanın sendikasız olduğu koca sanayi bölgelerini, işgal, blokaj ve aynı zamanda Endonezya işçilerinin ünlü "süpürme" taktiğiyle, tama yakın durdurdular.**

İşgaller arasında özellikle Bekasi ve Batı Java kritikti, Endonezya kapitalizminin – petrol/gaz hariç-toplam ihracatının yüzde 46'sı bu iki sanayi havzasından gerçekleşiyordu. Kilit sanayi bölgelerinde işgal ve blokajlarla birleşen bu aktif kitle genel grevin (bu kavramı, sendikal işçilerin yalnızca kendi işyerlerinde iş bırakıp miting yapması ile sınırlı rutin genel grevlerden ayırmak için kullanıyoruz), somut kazanımı da etkisini kanıtladı: Asgari ücrette yüzde 48'lik bir artış.

İşçi sendikaları grev ve genel grevle birlikte, yıl boyunca çeşitli etkinlik ve gösterilerle, bir büyük kampanya daha örgütlediler. Düzensiz, taşeron, enformal, kiralık çalışmanın kaldırılması! Sorunu ülke çapında gündemleştiren ve büyük bir destek kazanan kampanyayla birlikte sorun yargıya taşındı. Anayasa Mahkemesi, taşeronluğun sınırlandırılmasına hükmetti. İş Mahkemesi, bunun üzerine, hükümetin işverenlerin taşeron ve sözleşmeli işçi kullanmasını kısıtlayan düzenlemeler yapması gerektiği

yönünde karar açıkladı. Çalışma Bakanlığı 2012 sonunda, taşeronluğu kısıtlayan bir genelge çıkarmak zorunda kaldı.

İkinci Büyük Genel Grev

Özgüveni artan işçiler ve sendikaları, 1 yıl sonra, asgari ücretin belirleneceği tarihe doğru bir büyük kitle genel grevi daha gerçekleştirdiler. Ulusal Emek Hareketi Koalisyonu adı altında yeni bir sendikalar platformu oluşturuldu. Sanayi bölgelerinde 1 haftalık “ısınma grevleri”nden sonra, 31 Ekim-1 Kasım 2013'te, 3 milyondan fazla işçinin katıldığı 2 günlük genel grev gerçekleştirildi.

Genel grev talepleri de genişletilmişti. Sendikalar ilk genel grevle, asgari ücretin belirlendiği ürün ve hizmetler sepetinin genişletilmesini ve yeni asgari ücret belirleme ölçütünün Çalışma Bakanlığı'nın Asgari Ücret Yönetmeliği'nde yer almasını sağlamışlardı. İkinci genel grevde, asgari ücret sepetine bir dizi yeni ürün ve hizmetin daha dahil edilmesini sağladılar. Taşeron ve enformal çalıştırma kısıtlamasıyla birlikte daha sıkı denetlenmesini istediler.

Bir diğer talep, sağlık sigortası ve sosyal güvenlik sisteminin, sendikalı işçiler ve kamu emekçilerinden tüm çalışanlara ve işsizlere genişletilmesiydi. En sonu, sendikalar patronların sendika-düşmanlığına karşı -Japonya merkezli King Jim tekelinin Endonezya'daki tedarik fabrikası genel müdürünün bir sendika temsilcisini tartaklayarak işten atması gibi somut bir örnek üzerinden-2009'dan itibaren açtıkları dava paralelinde yürüttükleri güçlü kampanyadan da 2 genel grevle birlikte net sonuç aldılar. Şirket genel müdürü hapis cezası aldı! Sendikaların yoğun basıncı ve yükselen kitle grevi kapasitesi ile, birkaç patron daha, çalıştırdıkları işçilere asgari ücretin altında ödeme yapmaktan ceza aldı.

Bunlar neoliberal kapitalist saldırganlığı tabii ki durdurmayan, ama gedikler açmaya başlayan, işçilere özgüven kazandıran ve kolektif mücadele coşkusunu artıdan önemli kazanımlardı.

Şimdi burada biraz durup, Endonezya'da 2011-13 dönemindeki bu büyük kitle grevi dalgalarının tarihsel arka planındaki dönüşümlere bir göz atalım.

Sanayi havzalarındaki kitle grevi dalgalarının tarihsel arka planı

Endonezya'da Suharto'yu deviren 1990'lardaki kitle eylemleri dalgaları içinde kritik bir rol oynayan işçi hareketinin başını, büyük emek yoğun tekstil, konfeksiyon, ayakkabı fabrikalarının işçileri çekiyordu. Asya krizi (1997-2001) Endonezya'da emek yoğun ve tarım-hammaddeye dayalı geleneksel sektörlerden ihracata dayalı (tekstil, konfeksiyon, ayakkabı, madencilik, kauçuk, palm yağı) sermaye birikiminin tıklandığını gösteriyordu.

Endonezya burjuvazisi, Asya krizi ve Suharto'nun devrilişinden itibaren, geleneksel tarım-sanayi sektörlerinden sağladığı büyük birikim ve tabii Dünya Bankası/İMF'nin yönergeleri çerçevesinde dış yatırımları ve finansmanı daha fazla serbestleştirerek, uluslar arası serbest ticaret ve sanayi bölgeleri düzenlemeleriyle, daha sermaye yoğun sanayi sektörlerine geçiş sürecini hızlandırdı.

2002-2012 yılları arasında Endonezya kapitalist sanayisi belirgin ve hızlı bir dönüşüm geçirdi. Metal, otomotiv, elektronik (otomobil, motosiklet, beyaz eşya, plazma TV, cep telefonu) ve hazır gıda sanayileri Endonezya ekonomisi ve ihracatının yeni ağırlık merkezi ve lokomotifi haline geldi. Aynı paralelde bir sosyo-ekonomik dönüşüm de, metropol kentlerin hızla büyümesi ve bir kent küçük burjuvazisinin de, bu dönemdeki tempolu ekonomik büyüme çevresinde genişlemesiydi.

Örneğin 1997'de 400 bin olan otomobil satışları, 2012'de 1 milyonu aştı. Endonezya işçi sınıfında da, başta metal, otomotiv, elektronik sanayi işçileri olmak üzere hızlı bir genişleme yaşandı. 2012'de yüzde 60'ı kentlerde ve sanayi kasabalarında olmak üzere, toplam işçi sayısı 120 milyon, toplam istihdam 150 milyon kişiye ulaştı. Ancak ücretler büyük sanayi bölgelerinde bile aşırı düşük tutulmaya devam etti.

Büyüyen toplam istihdam içinde formal istihdam daralırken, güvencesiz ve enformal çalıştırma çok daha hızlı büyüdü. 2012 yılında, yalnızca 44 milyon işçi “formal sektör” kapsamındaydı, sendikalı işçilerin sayısı ise 3.4 milyon kişiyle (yüzde 3) ile sınırlıydı. Bu küçük sendikalı işçi azınlığı da, 6 sendika konferasyonu, 91 sendika federasyonu ve 437 işyeri sendikasına bölünmüş durumdaydı.

Bununla birlikte Endonezya işçi sınıfında kolektif hareket ve mücadele yetisini artıran kritik bir dönüşüm gerçekleşti. İşçi sınıfın öncü gücü, büyük sanayi bölgelerinde, büyük fabrikalarda yoğunlaştı. Büyüyen sanayi bölgeleri ve işçi havzalarında, anne-babalarından 90'lı yılların işçi hareketinin deneyimini devralan ikinci kuşak kentli sanayi işçileri damarı, işçi sınıfının kolektif örgütlenme ve hareket yetisini artırdı. Başta metal, otomotiv-elektronik olmak üzere, montaj bantlarına dayalı büyük çaplı kitle üretimi, işçilerin kolektif örgütlenme ve hareket yeteneğini artıran bir diğer etken oldu.

İşçi sınıfının geniş bir kesiminin kentlileşmesi, kentlere ve sanayi bölgelerine büyüyen göç birlikte kentsel-toplumsal ihtiyaçların yakıcılaşması, buna karşılık aşırı düşük ücretler, kamu/sendikalı işçiler dışında bir sağlık/sosyal güvenlik sisteminin olmaması, kentler ve sanayi havzalarında konut/kira, beyaz eşya, gıda fiyatlarının uçması, sınıf çelişkilerini ve mücadelesini keskinleştirdi. En sonu Endonezya'nın tarihsel, coğrafi (adalar) ve etnik (Endonezya'nın ilhak ettiği bölgelerde, başta Papua ve Batı Java olmak üzere bağımsızlık mücadeleleri) olarak idari bölgelere ayrılmış olması, örneğin asgari ücretin bölgesel belirlenmesi, işçi alımlarının yerelden yapılması, ilk elde işçi sınıfını bölüyor görünse de, 2010'lu yıllarda tam tersi bir etkiye yol açtı.

Birleşik sendikal platformlarda bir araya gelen büyük sanayi işçilerinin öncülüğü, yerel pazarlara dayalı KOBİ patlamasıyla genişleyen enformal işçiler ve yerel bölge halkları ve ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki etkileşim ve birlikte mücadele olanaklarını artırdı.

Indrakusuma'nın sınıf mücadelesi taktikleri

Endonezya işçi sınıfı hareketinin gelişimine, Metal İşçileri Sendikaları Federasyonu'nun (FSPMI) yakın çeperinde yer alan bir grup işçi sınıfı aydınınının teorik, siyasal, pratik-eğitsel çalışmalarının da önemli katkısı oldu. İşçi sınıfı aydınlarının başında, işçi sınıfının öncü ve militan kesimlerinin büyük sempatisini kazanan Danial Indrakusuma yer alıyordu.

Indrakusuma, dünya işçi sınıfı hareketi tarihini incelemişti. Endonezya'da 90'lı yıllardaki işçi-kitle hareketlerini, ve Suhorto sonrası işçi sınıfındaki dönüşüm ve sınıf mücadelelerini de analiz ederek, sınıf

mücadelesinin gelişimine ilişkin bir dizi önemli stratejik-taktik sonuç çıkardı. Metal işçisi sendikalarının işçi ve temsilcilerine ekonomi-politik ve siyaset dersleri verdi, Endonezya işçi hareketine ilişkin, pratik mücadele taktik ve yöntemlerini geliştiren broşür ve makaleler yazdı.

İşçi eğitim seminerleri, ücret sisteminin eleştirel açıklanması ile başlayıp bunu taşeron-sözleşmeli işçilik sisteminin eleştirel açıklaması ve pratik mücadele yöntemleriyle bağlantılandırıyor. İşçi sınıfına ve sendikalara yakın bir dizi aydın-akademisyen çevresinin taşeron-sözleşmelilik sistemine dönük ayrıntılı araştırmalar yapmaları, Indrakusuma'nın da bu araştırmalardan çıkardığı sonuçları, somut pratik sınıf dayanışması ve mücadelesi taktik önermeleri ile birleştirerek işçi eğitim seminerleri ve yazılarına taşınması, mayalanma sürecindeki öncü işçi kesimlerine yeni ufuklar kazandırdı. Indrakusuma, sendikal faaliyet ve kampanyalara, grevler arası dayanışmaya, bir fabrika grevinden başlayarak bir sanayi bölgesinin toptan durdurulmasına dair öneriler geliştirdi.

Indrakusuma, işçiler tarafından o kadar sevilen ve sayılan bir kişilik haline geldi ki, işçi eğitim ve mücadele taktiklerine ilişkin seminerleri, giderek büyüyen işçi katılımcı sayısıyla, Bekazi işçi havzasındaki terk edilmiş bir köprüde açık havada, bazan grevdeki veya işçilerin işgal ettiği fabrikalarda yapılıyordu. İşçi eğitim seminerleri, yarı-resmi olarak FSPMI'ye bağlı, ama asıl olarak Indrakusuma ve öncü işçiler tarafından çekilip çevrilen (biri Bekasi'de olmak üzere iki sanayi kentinde), binlerce işçinin katıldığı iki işçi merkezine (işçi okulu/işçi evi) dönüştü.

İşçi hareketi radikalleştikçe, sendikaların taban inisiyatifini kısıtlayan iç işleyişini de eleştiren Indrakusuma işçi sınıfının öncü kesimleriyle kaynaşan yeni bir güç merkezi haline gelince, sendikalar ona ve işçi okullarına husumet beslemeye başladılar. İşçi okullarına yaptıkları yardımları kestiler, Indrakusuma'yı tecrit etmenin yollarını aradılar. Ama Indrakusuma öncü işçiler ve kitle grevleri ile öylesine kaynaşmış bir isimdi ki, işçi okullarını kapatma ve Indrakusuma'yı uzaklaştırma gibi işçilerde infial yaratacak hamlelere cesaret edemediler.

Indrakusuma, işçi eğitim seminerleri ve yazılarında, Endonezya iş yasasında “asli işin devredilemezliği” hükmüne karşın, büyük fabrikalardaki asli işlerin bile yaklaşık yüzde 80'inin taşeron/sözleşmeli

işçilere yaptırıldığını gösteriyordu. Yasa-dışı taşeronluk sisteminin işçi sınıfının büyük fabrikalardaki öncü gücünü bölüp kırdığı gibi, işçi simsarlarına tabi taşeron/sözleşmeli işçilerin bölgesel asgari ücret dışındaki tüm sosyal haklarının gasp edildiğini açıklıyordu.

Buna karşı, Endonezya'da bir dizi sanayi bölgesinde kendiliğinden gelişen ünlü *genderuk* (süpürme) taktiğinin sistematik biçimde yaygınlaşmasını ve gelenekselleşmesini sağlamıştı. Belli bir sanayi bölgesinde bir ya da birkaç fabrikada iş durduran işçiler, tek tek diğer fabrikaların önüne yürüyor, onlar da iş durdurup kendilerine katılınca kadar fabrika kapılarına vurup sloganlarla çağrıda bulunuyor, kar topu gibi büyüyen işçi gösterileri ve çağrıları bütün sanayi bölgesinde iş tamamen duruncaya kadar devam ediyordu.

Mücadale taktikleri, farklı sendika, fabrika ve istihdam biçimlerindeki işçiler arasındaki dayanışma ve birleşik eylemleri geliştirmek için, tüm işçileri kesen ve merkezi hükümeti muhatap kılan sağlık sigortası ve sosyal güvenlik sisteminin tüm işçileri kapsayacak biçimde genişletilmesi gibi istemlerin öne çıkartılmasını ve büyük sanayi bölgelerinin ana ikmal hatlarında işçi blokajlarını da kapsıyordu.

Ocak 2012'de, Jakarta'nın kuzeyinde yer alan en eski ve en büyük sanayi bölgesinde, 200 bin işçinin, grev, *gerdaruk*, *aksi* (kitle gösterisi/kitle hareketi) ve otoyol blokajlarını birleştirdiği eylem *kawasan industri*'yi (fabrika bölgesi/sanayi kuşağı) tamamen durdurması, bu kitle grevi taktiklerinin görkemli bir uygulaması oldu. 2011 yılı boyunca bu kitle grevi taktikleri tam 4 kez büyük başarıyla tekrarlandı. Jakarta Polis Müdürlüğü, 2012 yılında, 725'i metal işçileri tarafından gerçekleştirilen 957 işçi *aksi*'si tespit etmişti.

Indrakusuma, işçi hareketi taktiklerinde *rapat akbar*'a ve *vergadering*'e de özel bir önem veriyordu. Bu kavramların ilki dar anlamda büyük kitle mitingleri anlamına gelir, ancak Endonezya'da tarihindeki daha aktif ve militan anti-sömürgeci mitinglere atıfta bulunur. İkincisi ise, PRD'nin bir dönem uygulamaya çalıştığı, talepler, eylem biçimleri ve politikaların kitlelere açık ve kitlelerin katılımıyla tartışılıp karara bağlandığı büyük kitle toplantıları anlamına gelir; doğrudan taban katılımını da içeren bir tür işçi hareketi kongreleri.

Bu açık ve fiili işçi toplantıları, ilk kez Kymko fabrikasındaki işçi işgali sırasında uygulandı, birkaç yüz işçiyle başlayan toplantı, 3 bin katılımcıya ulaştı. Ardından Bekasi'deki Pilar Spor Stadyumu'nda 10 bin işçinin katıldığı bir toplantı yapıldı. Bunu Bekasi sanayi havzasındaki Jurong bölgesinde 30 bin işçinin katıldığı bir toplantı düzenlendi. 1 Mayıs 2012'de Jakarta Stadyumu'nda sendikaların düzenlediği toplantıya katılım 60 bin işçiyi aşıyordu ve bunu 100 bin işçinin katıldığı kent merkezine yürüyüş izledi.

Onbinlerce işçinin katıldığı açık toplantılarda, elbette sendika politikalarının hep birlikte tartışılması mümkün olmuyordu, ama sendikaların taban nabzını ve basıncını da dikkate alarak ortaya koyduğu ve bir dizi eklemeler yaptığı somut talep ve eylem programlarının işçi sınıfının açık onayına sunulmasını ve coşkuyla kabul edilmesi, mücadele talepleri programının işçi sınıfının gücü ve kararlılığıyla kolektif-etkin irade beyanlarına dönüşmesini sağlıyordu.

Indrakusuma metal işçilerinin kitle eylemleri için bir Garda Metal'in (metal muhafız) gerekliliğine de işaret etmişti. Metal işçisi savunma birimleri, eylemlerin patron çetelerine, polis saldırılarına karşı güvenliğini sağlıyorlar, eylemdeki işçi kitlelerinin kendini güvende hissetmesini ve çatışma, kargaşa koşullarında da kolektif hareket disiplini sağlıyorlar, bunun için eğitim alıyorlardı.

Indrakusuma'nın bizzat Endonezya mücadele tarihinden ve 2000'li yıllardaki mücadele deneyimlerinden çıkarsayıp sistematize ettiği bu mücadele ve örgütlenme taktik ve yöntemleri, öncü işçilerin coşkulu bir ilgi ve katılım gösterdiği işçi okulları ile birlikte, işçi sınıfının öncü kesimlerinin özgüven ve bilincini artırdı, daha büyük mücadeleler için kafaca, ruhça kolektif hazırlık ve istekliliğini güçlendirdi.

Tüm bu adımlar, işçi sınıfının yeni kriz devresinden (2009) itibaren hızlanan mayalanması ve yükselişe geçen iç dinamizminde güçlü bir zemin buldu. İşçi hareketinin 2011-13 dönemindeki büyük atılımında, yüzbinlerce kişilik gösterilerinde, koca koca sanayi bölgelerini çat diye sayısız kez kapatan kitle grevi hareketlerinde, çeşitli bölgelerde yüzde 40 ile yüzde 100 arası değişen asgari ücret, sağlık ve sosyal güvenlik, taşeronluğun kısıtlanması gibi somut mücadele kazanımlarında da kendini hissettirdi.

Endonezya toplumsal muhalefeti içinde temel ve gövdesel-öncü güç olduğunu, tartışmaya yer bırakmayacak biçimde deklare etti. Endonezya toplumsal ve siyasal süreçleri içindeki ağırlığını ve etkisini artırdı.

Sınıf mücadelesinin yeni eşikleri

Ama yeni bir iç ve dış eşığe gelinmişti. İç eşik şuydu: İleri ve militan da olsa işçi sınıfı halen sendikal bilinç düzeyinde, ve tedrici ekonomik-sosyal ve kısmen siyasal kazanımlar/kısmi reformlar çerçevesinde hareket ediyordu. İşçi hareketi elbette genel sınıf mücadelesi istemleri çerçevesinde patron örgütleri ve devleti karşısında bir siyasallık kazanmıştı.

Ancak bu siyasallık da sendikal temelde ve çalışma-yaşam koşullarının tedrici iyileştirilmesi ile sınırlıydı. İşçi sınıfı buradan, iktidara ve üretim ilişkilerinin işçi-emekçi çoğunluk yararına yeniden düzenlenmesine talip olacağı bir örgütlenme-mücadele düzlemine geçebilecek miydi? Veya nasıl geçebilirdi?

2011 yılından itibaren bir işçi partisi kurulması için çağrılar yapan ve bazı girişimlerde bulunan İndrakusuma bu sorunun farkındaydı. Ama yanıtı bulanık ve zayıftı:

“Bu mücadeleler çerçevesinde gelişen en önemli siyasal bilinç, emeğin bu sorunlarının politika dışında, iktidar mücadelesi dışında çözülemeyeceğidir. Bu bilinç bizi devleti kontrol altına almaya itiyor. Başka bir önemli bilinç de, işçilerin yalnız kendi çıkarları için değil tüm halkın çıkarlarının öncüsü olmasıdır, özellikle de seçimlerde halkın siyasal desteği kadar oylarına da ihtiyacımız var.”

Kapitalist sınıf devletinin seçimlerle ve bir işçi/halk hükümeti ve desteğiyle “ele geçirilebileceği” veya “kontrol altına alınabileceği”, işçiler ve halk yararına kullanılabileceği, çok eski bir yanılğı ve hayalperestliktir. Böyle bir şeyin mümkün olmadığını Marx ve Lenin'in bilimsel-eleştirel devrimci teorileri kadar, çeşitli ülke ve dönemlerde işçi/kitle eylemleri dalgaları üzerinden hükümete gelen reformist/sosyal demokrat parti deneyimleri de yeterince kanıtlamıştır.

İndrakusuma zaten, Marksizmden belli etkilenmeler taşımakla birlikte bir Marksist değildi. Endonezya'da 1990'lı yıllarda Suharto'nun faşist diktatörlüğüne karşı mücadeleler içinde ortaya çıkan, radikal, fakat Sovyetler Birliği'nde çöküş ve Çin'deki yozlaşma/kapitalistleşme ile proletarya diktatörlüğüne inancını yitirmiş, emekçi/halkçı sol'un bir bileşeniydi.

Endonezya halkçı devrimci-demokratik solunda ve aydınlarında, belki Endonezya kapitalizmindeki dönüşümü ve işçi sınıfının kazandığı yeni kolektif mücadele kapasitesini ilk sezenlerden, teorik ve pratik olarak öncü metal işçilerine en yakın bir sınıfsal-siyasal konumlanışa geçenlerden, ve kuşkusuz en yeteneklilerinden biriydi.

Ama o da halkçı-sosyal demokratizmden kopamadığı gibi, bağımlı kapitalist ülkelerde 2000'li yıllarda bir dönem moda haline gelen “toplumsal hareket sendikacılığı”nı ve “radikal demokrasi”yi model olarak görüyordu.

Özellikle Brezilya'da, 1970'lerin ve 80'lerin metal işçilerinin öncülüğündeki büyük işçi hareketinin içinden doğan, çeşitli radikal sol grup ve hareketlerle (Komünist Parti'den kopanlar, Maoistler, Troçkistler, eski gerilla hareketleri, Topraksız İşçiler Hareketi, Evsiz İşçiler Hareketi, vd) ittifak yaparak ve içinde eriterek büyüyen, 1988'de Sao Paulo belediyesine, 2001'de başkanlığa/hükümete gelen Lula ve Brezilya İşçi Partisi'ni model olarak görüyordu. Ona göre bu tür bir siyasal parti oluşumunun Endonezya versiyonu olanaklıydı, ama, diye hayıflanıyordu, Endonezya'daki radikal sol sendikalar ve sol siyasi gruplar bir ittifak politikasından uzaklar, hepsi 3 Ekim grev hareketinde yer alsalar da ancak “alanlarda rastlaşmakla yetiniyorlar”.

“Toplumsal hareket sendikacılığı” ve sendikal temelli siyasetin sınıfsal-siyasal bulanıklıkları ve reformist eğilimleri bir yana, İndrakusuma'nın görmediği başka sorunlar da vardı. Başta büyük metal fabrikalarının bulunduğu yerler olmak üzere işçi sınıfı büyük sanayi bölgelerinde belirgin bir kolektif güç ve inisiyatif kazanmıştı. Ama büyük sanayi bölgelerinin hepsi, büyük kentlerin çeperine ve dışına sürülmüş, kent merkezlerinden yalıtılmış durumdaydı. İşçiler sanayi bölgelerinde yeri yerinden oynatsalar

bile, bunun büyük kent merkezleri ve siyasal atmosferine etkisi, aynı sarsıcılıkla yansımıyordu.

Burjuva medyanın sansürü bir yana, büyük kent merkezlerinde son 10 yılın tempolu ekonomik büyümesi ile şişmiş küçük burjuvazi ve beyaz yakalılar, çoktan başlamış sınıfsal konum kaybı tedirginliklerine karşın, önemli kesimi halen “Endonezya (neoliberal) mucizesi” ve “yeni tüketim statüleri” sarhoşluğunun etkisi altındaydı. Kamu/özel sektör, sanayi/hizmet ayırım ve bölünmeleri belirgindi. Sanayi işçilerinin sağlık hizmetlerinin tüm enformel çalışanları da kapsamaması gibi kazanımları, kapitalist devletin sağlık alanında yeni personel istihdam etmeden ve neoliberal performans sistemleriyle, bunun tüm yükünü kamu hizmet işçilerinin sırtına yıkması nedeniyle, işçi sınıfının farklı kesimleri arasında gerilime neden oluyordu.

Militan mücadele geleneğine sahip ve geleceksizlik/işsizlik baskısını daha fazla hisseden üniversite öğrencileri dışında, kent merkezlerinde yıkıcı işçileşme süreçleri yaşayan beyaz yakalı emekçiler ve kentlerin hızla genişleyen yeni işçi kesimleri (büro, finans, bilişim-iletişim, market-mağaza, temizlik, kişisel bakım, vd) konusunda ne sendikaların ne de solun bir sınıf politikası vardı.

İdari bölgeler arasındaki eşitsizliğin derinleşmesi de bir başka sorundu. Bekasi gibi işçi hareketinin ve sendikaların güçlü olduğu bölgelerde asgari ücret artışı yüzde 100'ü bulur ve esas işler dışında taşeronun kaldırılması belli ölçülerde sağlanırken, işçi hareketinin daha zayıf olduğu bölgelerde asgari ücret artışı yüzde 40 düzeyinde kalıyor, hatta pek çok durumda ücret artışları ve taşeron kısıtlamalarına patronlar tarafından uyulmuyor, bütün bunlar etnik sorunlarla birlikte işçi sınıfı içindeki eşitsizlik ve gerilimleri artırıyor.

Ve tabii, Endonezya burjuvazisi ve kapitalist devleti de, işçi hareketinin atılımları karşısında ilk afallamalardan sonra, karşı saldırı ağlarını, 2012 sonlarından itibaren adım adım örmeye başlamıştı. Emperyalist kapitalist güçler, Bekasi gibi sanayi bölgelerinden şirketlerini çekme tehdidi savuruyor, Endonezya hükümetini daha sert önlemler alması için baskılıyorlardı.

Endonezya İşadamları Derneği (Endonezya'nın TÜSİAD'ı) asgari ücret artışlarına ve taşeronluk kısıtlamalarına uymamak için her türlü sahtekarlığı yapıyor, grevlere karşı fabrikaları kapatma ve lokavt tehditleri savuruyordu. Burjuvazinin tam desteği ve operasyonu ile, Kasım 2012'de Gerindra Partisi'nin başına getirilen eski general Prabowo da, sınıf mücadelesi ve siyaset sahnesinde tüm haşmetiyle arzı endam ediyordu.

2012 yılının sonlarından itibaren, bazı bölgelerde yerel idareler, böyle bir yasal yetkileri olmamasına karşın, grev yasağı genelleri yayınlanmaya başlamışlardı. Patronlar Bekasi gibi işçi hareketinin en güçlü olduğu sanayi bölgelerinde, Masyarat Bekasi Bergerak gibi adlar altında, işçi eylemleri ve grevlerine saldıran zorbalık çetelerini organize etmeye başladılar. Bu tehdit, yasak ve çete saldırıları, ilk elde işçi hareketini fazla etkilemedi, tam tersine daha da kızıştırdı ve militanlaştırdı.

İşçi sınıfı hareketi militanlaşıyor

29 Ekim 2012'de patronların zorbalık çetelerinin Bekasi'deki işçi okuluna saldırıp yakmaları üzerine, 10 bin işçi, demir çubuk, levye, sopa ve bıçaklarla silahlanmış olarak motosikletlerle olay yerine intikal ederek toplandı. Sendikaların hiçbir çağrısı ve girişimi olmamış, işçiler sosyal medya ve cep telefonları üzerinden anında bir özsavunma organizasyonu yapmış, çoğu işbirakarak işçi okullarını savunmaya koşmuştu. Çeteleri dağıtıp kovaladılar.

19 Aralık'ta, daha büyük bir çete saldırısına karşı daha büyük bir özsavunma refleksi gösterildi, bu kez sert çatışmalar yaşandı, işçiler yine çeteleri püskürtüp kovaladılar.

Binlerce öncü militan işçinin saldırılara karşı anında kolektif mobilizasyon refleksi göstermesi, sosyal medya, cep telefonları ve Endonezya'da ucuz motosiklet kullanımının yaygınlığıyla kolaylaşan kendiliğinden özsavunma organizasyonu gibi görünür. Oysa metal işçilerinin “metal muhafız/işçi milisi” eğitim ve disiplininden, kolektif hareket ve seferberlik yeteneğinden, belli bir sanayi bölgesindeki çoğu öncü işçinin birlikte gerçekleştirdikleri kolektif eylem ve hareket geleneğiyle yatay iletişim ve organizasyon bağlarına sahip olmasının kazanımlarıydı.

31 Ekim-1 Kasım genel grevinde, patronların paralı çetelerinin daha yaygın saldırıları yaşandı. Aynı zamanda muhafazakar Müslüman Milli Uyanış Partisi'nin şefi olan Çalışma Bakanı, asgari ücret artışlarının küçük ve orta boy işletmelerde uygulanmaması için yerel idarelere yetki veren bir genelgesi yayınlandı. Grevden önce, en büyük iki sendika konfederasyonu, emperyalist güçlerin, Endonezya burjuvazisi ve devletin baskılarıyla eylemlerden tamamen çekildiler ve asgari ücrette daha fazla artışın “adil olmadığı” türünden açıklamalar yaptılar.

Grev, önceki kitle grevi hareketlerinin merkezinde yer alan, Metal İşçileri Sendikalar Birliği'nin de içinde yer aldığı daha küçük ama daha militan ve etkili iki sendika konfederasyonu, ve bazı mücadeleci sendika federasyonları ve bölgesel sendikaların da bulunduğu, İşçilerin Birleşik Sendikal Platformu tarafından organize edildi. Genel grev talepleri, asgari ücrette yüzde 50 zam, taşeronluk/sözleşmeliliğin tamamen kaldırılması, yeni sağlık sigortası yasasının tam uygulanmasıydı. Bunlar, Endonezya işçi hareketinin kırmızı çizgileri haline gelmişti.

İki büyük sendika konfederasyonunun bariz grev kırılcılığı yapmasına, Suhorto döneminden kalma paramiliter Pemuda Pancasila (PP) çetelerinin ve patronların paralı çetelerinin bir çok bölgede grevci işçilerin fabrikalardan çıkmasını engellemesine ve çıkanlara saldırmasına karşın, Batam'da fabrikaların tamamı, Bekasi ve Kuzey Jakarta sanayi bölgelerinde yüzde 40-50'si durduruldu. 15 sanayi bölgesi ve 50 kent ve kasabada da çok sayıda işçi grevi ve gösterisi gerçekleşti.

Bir dizi bölgede işçiler yine hızla organize olarak PP ve paralı çetelere karşı koydular. Çok sayıda işçinin hastanelik olduğu sert çatışmalar yaşandı. Polis çetelerin işçilere saldırısını seyrediyor, ancak işçiler çeteleri püskürtmeyi başardığı durumda bu kez o işçilere saldırıyordu.

Ancak sorun yalnızca çeteler değildi. Taşeron/sözleşmeli işçiler bir yana sendikalı işçiler için bile işten atılma tehlikesi ciddilemişti. Bu yüzden bir çok fabrikada işçiler üretimi eskisi gibi durdurmaya çekiniyor, vardiya değişimleri sırasında eylemlere katılıyorlardı.

Daha kötüsü, grev ilan eden sendikaların bir dizisi de, çeteler ve devletin artan baskısı karşısında, grevi sadece örgütlü oldukları işyerlerinde

iş durdurma ile sınırlamaya çalışıyor, işçilerin taban inisiyatifini, dayanışmasını ve militanlığını geliştiren “süpürme, metal muhafız, blokaj” gibi yöntemlerin artık “etkisiz” olduğunu söyleyip, bunlardan kurtulmaya bakıyorlardı. Bir çok sendikada fabrika tabanı ve komiteleri ile sendika yönetimi arasında, mücadele taktikleri ve militanlık düzeyi konusunda ciddi tartışmalar ve gerilim yaşanıyordu.

Grevci sendikalar sanayi bölgelerinde ortalama fabrikaların yüzde 50'sindeki grev oranını başarı ilan etmekle birlikte (bunlarında da bir kısmı, gerçekte grev değil, vardiya değişimleri sırasındaki eylemlerdi), iki büyük konfederasyonun grev kırıcılığına soyunması, grevci sendikaların da bir kısmının aktif kitle grevinden rutin greve doğru geri çekilmesi, patronları cesaretlendirdi. Asgari ücret sembolik artışlarla sınırlı tutuldu. Bu da sendikalar içindeki taktikler üzerine tartışmayı daha da kızıştırdı.

1 Ekim genel grevi aslında 4 koldan saldırı altındaki koşullarda hakikaten önemli bir başarıydı. Ama sendikalardan çok, grev kırıcılığa, paramiliter çetelere, işten atılma tehditlerine, barışçıl ve rutin grevlere geri çekilmeye karşı her cephede savaşır organize olarak, militan kitle grev ve gösterilerinde ısrarını sürdüren öncü işçi kesimlerinin başarısı. Bu, somut kazanımları genişletmeye yetmesiyse bile, öncü işçi kesimlerinin diri tutulmasını sağladı.

Kapitalist devletin karşı saldırıları

Endonezya'daki kapitalist güçler ve kapitalist devlet, 2013 sonlarındaki genel grevde işçi sınıfının kolektif-militan mücadele inisiyatifini tümüyle kıramadıysa bile ciddi biçimde zayıflattığına kanaat getirerek, işçi sınıfının elini kolunu bağlama saldırılarında vites büyüttü. Merkezi hükümet büyük sanayi ve ihracat bölgelerini, bazı sanayi sektörleri ve tekellerini, “milli hayati konular” adı altında dokunulmaz ilan ederek, buralarda her türlü kolektif işçi grev ve gösterisini kısıtlayan bir yasa çıkardı. Sanayi Bakanlığı da 14 büyük sanayi ve ihracat bölgesi ile 49 büyük sanayi tekeline, yüksek güvenlik teminatı genelgesi çıkardı. Polis bünyesinde bir “Hayati Konu Güvenliği” adı altında özel birimler oluşturuldu. Sözkonusu sanayi bölgesi ve tekellerinde, “izinsiz” bir işçi grevi ve eylemi olduğunda, patronların çağrısıyla “Hayati Konu” polisi ve ordu, olağanüstü yetkilerle derhal müdahale edebilecekti.

Dünya kapitalizm tarihinde ve 2000'li yıllarda, işçi sınıfına karşı pek çok OHAL, sıkıyönetim idaresi, milli güvenlik yasağı, özel askeri ve polis birimlerinin kurulması vb görmüşlüğümüz vardır. Fakat uluslar arası ve iç tekelci oligarşik burjuvazinin azami çıkarlarını, sermaye diktatörlüğünü, işçi sınıfı korkusunu ve köle-işçi istemini bu kadar aleni, bu kadar halis, bu kadar pervasız deklare ve organize etmeye çalışan bir “hayati konu yasası”nın örneği herhalde azdır. Bu sanayi proletaryasına karşı aleni bir sermaye/devlet darbesidir.

Kapitalist devlet, işçi sınıfı hareketinin temel ve süreklileşmiş asgari ücret ateşine su dökmek için de resmi bir düzenleme yaptı. 2015 yılından itibaren, asgari ücreti genel greve dayalı toplu sözleşme konusu olmaktan çıkartarak, yıllık ekonomik büyüme oranı artı enflasyon oranına sabitledi. Yıllık ekonomik büyüme oranı en fazla yüzde 4-5 (bazı yıllar daha düşük ve hatta eksi) ile işçiler için hiçbir şey ifade etmiyordu. Resmi enflasyon ise işçilerin yaşadığı gerçek enflasyonun 3'te biri civarındaydı.

Bu düzenleme, bırakalım asgari ücret artışlarını, işçilerin 2010-13 dönemindeki asgari ücret kazanımlarını birkaç yılda gasp etmeyi ve ücretleri diplemeyi öngörüyordu. Üstelik bu düzenlemeyle, işçi sınıfının asgari ücreti grev ve genel grevlere dayalı fiili genel sözleşmeyle belirleme olanağı ve yetisi elinden alınmaya çalışılıyordu. Örtük olarak asgari ücret grev ve genel grevleri, yasa-dışı ilan edilmiş oluyordu.

2011-13 dönemindeki muazzam kitle grevleri dalgasıyla panik ataklar yaşayan kapitalist güçler, askeri, polisiye, paramiliter, siyasal, yasal-hukuki her düzeyde işçi sınıfına karşı güç, iktidar ve saldırganlığını konsolide etmeye girişmişti.

Ancak mücadele durmadı. 10 Aralık 2014'te açıklanan asgari ücret zammının düşüklüğüne karşı üç sendika konfederasyonu (KSPI, KSBSI, KSPSI) bir günlük grev ve gösteri yaptı. 15 Aralık'ta bu kez Joko Widodo'nun akaryakıt zam açıklamasına karşı bir günlük grev ve gösteriler yapıldı. Benzin zammı, asgari ücret zammını bir hafta geçmeden yediği gibi, işçilerin satın alma gücünü ciddi biçimde düşürüyordu. Grev ve gösterilere, Endonezya çapında yaklaşık 1 milyon işçi katıldı. Jakarta'da 50 bin işçi, Başkanlık Sarayı önüne barışçıl bir yürüyüş gerçekleştirdi ve miting yaptı. Talepler: Akaryakıt zammının geri alınması, asgari ücrette

yüzde 50 artış, hükümetin açıkladığı emeklilik tasarısının genişletilmesi ve uygulamaya geçirilmesi, özel istihdam bürolarına bağlı 15 milyon işçinin kadroya alınması, sağlık sigortasının tüm işçileri kapsaması...

MISIR

Mahalla grev ve işgalleri: Fiili grev, fiili toplu pazarlık

1 yılda 2500 grev

Rejimden özerklik ilan eden grev komiteleri

Uluslararası burjuva medya, Mısır'da Tahrir meydan işgalini ilk çağrıcısı ve başlatıcısı 6 Nisan Hareketi'ni, dahası Tahrir işgalini bir “gençlik ve orta sınıf hareketi” olarak sundu. Oysa ne 6 Nisan Hareketi öğrenciler tarafından başlatılmıştı ne Tahrir meydan işgali “gençlik ve orta sınıf”tan ibaretti ne de büyük kitle kabarıışı Tahrir'den ibaretti. Mısır'da kitle hareketinin başından itibaren ağırlık merkezini ve lokomotif gücünü oluşturan işçi sınıfıydı.

Her türlü grev, eylem ve bağımsız sendikal örgütlenmenin yasak olduğu Mübarek rejimi altındaki Mısır'da işçi sınıfının ilk fiili grev kıpırtıları neoliberal kapitalizmin ilk küresel kriz devresiyle, 1990'ların sonlarından itibaren başladı. Daha önce yıllık ortalama grev sayısı 50'yi geçmezken 1998'den itibaren 100'ün üzerine, 2004'ten itibaren 200'ün üzerine, 2007-8'de 600'ün üzerine, 2011'de 1500, 2012'de 2 bin, 2013'te 2500 grev düzeyine çıktı.

İşçi sınıfında ilk grev mayalanmaları, neoliberal kapitalizmin ilk küresel kriz devresine (1997-2001) ve Mısır'da 1999-2002 krizine denk düşer. Grevlerin ikinci evresinin ekonomi-politik zemini, Mısır kapitalizmi bir krizden çıkmadan ikincisinin yörüngesine girmesi ve 2004'te atanan Ahmet Nazif başbakanlığındaki büyük kapitalist “işadamları” hükümetinin vites büyüten “kemer sıkma” ve neoliberal saldırı paketleri (yeni özelleştirmeler, işten atmalar, kamu hizmet kesintileri, zamlar, ücret düşürümleri, vd) oluşturur.

Mahalla Al-Kubra hareketi

İşçi sınıfının işyeri grevleri sayısında tedrici artış ve yaygınlaşmayla güç biriktirdiği bir dönemin ardından, Mahalla Al-Kubra geleneksel işçi havzasında bulunan 24 bin işçinin çalıştığı Mısır Dokuma ve Örgü Fabrikası'nda Aralık 2006'da fiili kitle grevi ve fabrika işgali, işçi hareketinde asıl tarihsel dönüm noktasını gerçekleştirir.

Mart ayında işbaşı yapan hükümetin, kamuda artan grevleri durdurmak ve özelleştirmeleri meşrulaştırmak için vaat ettiği bir kereye mahsus 2 aylık ücret tutarında ikramiye, vergi kesintisi altında eksik ödenince, Mahalla fabrikasında işçiler, kadın işçiler öncülüğünde iş durdurarak fabrikayı işgal eder. 4 günlük kitle grevi ve işgali, hükümetin işçilere her yıl 45 günlük ücret tutarında ikramiye, fabrikanın özelleştirilmeyeceği güvencesi, işletme karları 60 milyon Mısır lirasını geçtiği taktirde yüzde 10'unun işçilere dağıtılacağı sözü vermesiyle bitirilir.

Mısır işçi sınıfı tarihinin son 40 yılında görülmemiş bu **fiili greve dayalı toplu pazarlık** kazanımı, sonraki 3 ayda önce Nil vadisi ve İskenderiye'de 12 tekstil fabrikasında toplam 30 bin işçinin grev ve gösteri dalgasını tetikler, ardından grevler ülke çapında yayılır. Kamu sektöründeki grev sayısı 2006'da 156'dan 2007-8'de 400-374'e, özel sektördeki grev sayısı 2006'da 66'dan 2007-8'de 214-235'e çıkar.

Bu grev dalgasıyla birlikte, Mahalla fabrikası işçileri vaat edilen küçük “kar payı” ödemeleri yapılmayınca, Kasım 2007'de bu kez fabrika genel müdürünün kovulması ve ek ekonomik istemlerle yeniden 6 günlük bir kitle grevi ve işgali gerçekleştirir. Mübarek, fabrika genel müdürünü görevden almak ve grev komitesi ile pazarlık için rejimin sendikalar genel konfederasyonu (Mısır'da “izin verilen” biricik sendika) GFTU'nun genel başkanını görevlendirmek zorunda kalır.

Mahalla işçilerinin taleplerinin tama yakın kabul edildiği kesin zaferinin, ekonomik kazanımın ötesinde önemli siyasal yansımaları da vardı. Mahalla grevi, Mübarek rejimi burjuvazisi ve bürokrasinin önde gelen bir genel müdürünün görevden uzaklaştırılmasını sağlamıştı. İkincisi, yine tepeden tırnağa bir rejim aygıtı olan GFTU'nun genel başkanını, grev komitesi tarafından yürütülen fiili toplu sözleşme için ayağına kadar getirmişti. Mahalla'daki muharebe ve fiili sözleşme yerel olmaktan çıkmış, Mısır işçi sınıfının hak edilmiş öncüsü konumundaki Mahalla işçileri ile

Mubarek rejimi arasında gerçekleşmiş, zafer işçi sınıfına yenilgi Mübarek rejimine mal olmuş, Mubarek rejiminin zırhında ilk önemli gedik işçi sınıfı tarafından açılmıştı.

Bununla birlikte, Tunus'takinden farklı olarak, Mısır'daki grev dalgaları, düzen sendikasının alt kademelerinde ve grevlerin yoğunlaştığı işçi havzalarındaki bölge yönetimlerinde önemli bir değişim yaratmadı. Mısır'da işçiler sendikanın yerel şubelerini bile yerinden kıvıldatmadıkları gibi, zaten sendikanın sadece üst ve orta yöneticilerini değil bütününe bir rejim/devlet aygıtı olarak gördüklerinden bununla pek uğraşmadılar. Ne de olsa, her ikisi de Akdeniz kıyısı ve Ortadoğu kapsamında ülkeler olsa da, Tunus daha fazla bir Akdeniz, Mısır ise daha fazla bir Ortadoğu ve “Asya tipi” ülkesiydi. Mısır'da yalnızca rejime bağlı değil rejimin bileşeni olan düzen sendikasının alt kademeleri ve yerellerinde bile, aşırı bürokratik merkezizetçilik ve hiyerarşiden bir özerklik olamazdı. İşçilerin de böyle bir beklentisi yoktu. Bu yüzden Mısır'da işçi hareketi, kendi bağımsız sendikalarını kurmaya çalışarak farklı bir yol izledi.

Bağımsız işçi sendikaları

Bağımsız işçi sendikaları kurma doğrutusunda ilk çıkış, beklenmedik bir işçi kesiminden, daha önce “ayrıcalıklı ve rejim yanlısı” olarak görülen kamu vergi dairesi memurları/büro işçilerinden geldi. Kahire'de fiili kitle greviyle, Maliye Bakanlığı önünde 3 bin kişiyle 11 günlük oturma eylemi yaptılar. Yüzde 375 bir ücret artışıyla grevi bitirdiler ama bir bağımsız sendika komitesi kurdular. Aralık 2018'de ülke çapında 30 bin üyeye ulaşmışlardı. Nisan 2009'da Maliye Bakanlığı, bu kez ülke çapında bir maliye/vergi grevi tehdidi karşısında, bu ilk bağımsız sendikayla toplu sözleşme görüşmesine oturmak zorunda kaldı. Bu ilk kazanımla birlikte, kamu/özel bir çok sektörde, grevler eşliğinde bağımsız sendikalar oluşturma girişimleri yaygınlaşmaya başladı.

Mısır'da 2007-2011 dönemi; Türkiye'de birbirinden yalıtık ve farklı evreler olarak yaşanan işçi sınıfının Bahar Eylemleri, kamu emekçilerinin KÇSP ve Kızılay hareketi ve Gezi'nin toplamı ve birbirini büyütürük gelişmiş hali gibi olmakla kalmaz, bu toplamı da fazlasıyla aşar.

İsyan dalgasının başını çeken işçi sınıfıdır!

Mahalla tekstil fabrikası işçileri, iki grev zaferiyle büyük bir özgüven kazanmış ve işçi hareketinin öncü gücü konumunu tescilleşmiş olarak, 2007 baharında büyük bir adım daha atmaya çalıştılar. Yarı açlık düzeyindeki asgari ücretin 4 kat artırılması için 6 Nisan'da ülke çapında grev ve eylem çağrısı yaptılar. On yıl öncesine kadar doğru dürüst işyeri grevi bile yapılamayan, faşist diktatörlük altındaki bir ülkede, Mahalla grev komitesinin fiili genel grev çağrısı, büyük bir ufuk genişlemesini ve işçi mücadelelerinin yerel düzeyden ülke düzeyine yükseltme arzusunu gösteriyordu.

Ama az sayıdaki büyük işyerindeki yalıtık grev komiteleri dışında, böyle bir genel grevi hazırlayacak ve örgütleyecek hiçbir örgüt, hiç bir mekanizma yoktu. Devlet de baskı ve tehditlerini had safhada artırdı, başta Mahalla olmak üzere işçi havzalarını polis ablukası altına aldı. Mahalla işçilerinin “ülke çapında grev” çağrısı, bu koşullarda Mısır işçi sınıfında karşılık bulmadı. Mahalla tekstil fabrikasında bile sadece birkaç yüz işçi iş bırakarak yürüyüş başlatabildi.

Ama grev yerine başka bir işçi eylemi oldu: Mahalla işçi havzasından, işçi aileleri, kadınlar, gençler, çocuklar, emekliler, işsizler, küçük esnaf ve küçük işyeri sahipleri ve işçilerinin katılımı ve gıda/hayat pahalılığına son! İstemiyle, Mahalla işçilerinin küçük eylemi, 20 bin kişilik büyük bir işçi-halk gösterisine dönüştü! Polis gösteriye ateş açtı, 15 yaşında bir işçi çocuğu öldürdü, onlarca kişi kurşunla ağır yaralandı, 331 kişi gözaltına alındı ve işkece gördü, 22 kişiye 3-5 yıl arası hapis cezası verildi, Mahalla fabrikasında bazı öncü işçiler işten atıldı.

Eylem vahşice bastırıldı, artan baskı dalgası ve fiili OHAL ile grev sayısı 2009-2010'da nisbeten düştü (yılda 600'den 500 civarına) ama (Tunus'un Gafsa'sı gibi) Mısır'da Mahalla ve 6 Nisan yaklaşan isyan dalgalarının sönmeyen meşalesi oldu.

Liberal ve halkçı “toplumsal hareket uzmanları”, 6 Nisan Hareketi'nin 25 Ocak 2011'de “Öfke Günü” çağrısı ile başlayan Tahrir hareketindeki rolünü gözlerden gizlemeye çabalarlar. Oysa 6 Nisan Hareketi çıkışını ülke çapında yankı yaratan bir işçi hareketinin ifadesiydi, Kahire'de üniversiteler ve sosyal medya ağırlıklı bir organizasyon olsa da, işçi grev ve eylemleriyle dayanışmayı gözetiyordu, işçilere de hitap ediyor, işçiler tarafından dikkatle

takip ediliyor ve eylemlerine işçiler de katılıyordu. Çağrıya grev komiteleri ve çeşitli sektörlerdeki bağımsız işçi sendikası girişimleri de katılmıştı.

İkincisi 6 Nisan sonrası baskılarla grevlerde hafif bir düşüş yaşanmakla birlikte, 2010'un ikinci yarısından itibaren grevler yeniden yükselişe geçmişti.

Üçüncüsü, Mubarek rejiminin 18 günlük Tahrir işgalinin ilk haftası boyunca, kamu işyerlerini kolektif grev ve işgalleri engelleyeceği düşüncesiyle kapatması, ülke çapında yüzbinlerce kamu işçisinin sokaklara ve Tahrir'e akmasını kolaylaştırmıştı. Rejim “hata”sını anlayıp kamu işlerini yeniden açtığında, bu kez kamu işyerleri grev dalgasıyla işçiler tarafından kapatıldı. İşçiler bir Bağımsız İşçi Sendikaları Federasyonu kurucu komitesi/platformunu bile Tahrir'de seçmişler ve oluşturmuşlardı.

Dördüncüsü, işçiler, Tahrir'e giden yolu, Mısır'ın tüm büyük sanayi-ticaret-turizm havzalarındaki (Mahalla, İskenderiye, İsmailiye, Suveyş, vd) hareketlerin kesin başını çekerek açmışlardı. Kahire'de ise kamu emekçileri meydanlarda kitlesel oturma eylemleriyle Tahrir işgalinin doğrudan esinleyicisi olmuştu. Kahire ve diğer büyük kentlerde isyanın gerçek ruhu ise işçi mahallelerinin militanlığında yatıyordu.

Beşincisi, 25 Ocak çağrısına en militan yanıt yine işçilerden, özellikle de bölgesel polis merkezi, polis karakolları ve Mubarek'in Milli Demokratik Partisi binasını yakıp yıkan Suveyş işçilerinden gelmişti. Mubarek'in silahlı çetelerinin Tahrir'e saldırması üzerine Tahrir'de barikatlar yükseltmekle kalmadı, başını Suveyş havzası işçilerinin çektiği, demir-çelik ve petrokimya fabrikalarının işgalini içeren, yaklaşık 300 bin işçinin katıldığı bir kitle grevleri dalgası yükseldi. 3-4 gün sonra kitle grevleri tüm ülkeye ve kapitalizmin sanayi, ticaret, finans, turizm merkezlerine yayıldı. Çeşitli tahminlere göre 1 ile 2 milyon arası işçi grevdeydi.

Mısır kapitalizminin neredeyse tüm ekonomik sinir merkezlerini durdurulmuştu. Mümkün olan her yerde grevlerle, olmayan yerlerde kuşatarak veya blokajlarla. Yalnızca sanayi, ticaret, finans değil Mısır kapitalizminin neoliberal dönüşümle yeni lokomotifleri olan muazzam turizm sektörü ve ikinci sıradaki Suveyş Kanalı dahil (6 bin Kanal işçisi kanalı doğrudan petrol tankerlerine kapatmadılar ancak ama iş durdurarak

yavaşlattılar). Mısır kapitalizminde başta savunma ve havacılık sanayi, finans, turizm, çimento sektörleri olmak üzere önemli bir paya sahip olan ordu holdingine bağlı ve askeri disiplinle yönetilen işletmelerde bile, resmi olarak “erat” konumunda tutulan sivil işçiler askeri komutayı reddederek greve çıktılar.

Mubarek'in istifayı üçüncü kez reddetmesinin ardından, Mısır kapitalist ekonomisinin kitle grevi dalgalarının sürdüğü Süveyş, Mahalla, İskenderiye, İsmailiye, Port Said, Mansura gibi bölge merkezlerinde, grev komiteleri ve bağımsız sendika girişimleri, sembolik olarak bu bölgelerin “rejimden özerkliğini” ilan ettiler.

Kahire'de bir çok kamu işyeri işçilerin işgali, parlamento, bakanlık binaları ve medya merkezleri ise kitlelerin kuşatması altındaydı. Polis ve Mubarek'in özel silahlı çetelerinin her saldırısı (yüzlerce eylemci ve grevci öldürüldü) Tahrir'deki ve grevdeki kitlelerin daha da büyümesi ve militanlaşması ile sonuçlanıyordu.

Kritik süreç

Ordu ilk bir hafta Tahrir'e saldırmadı. Kendi ellerini fazla kana bulamadan, “yeterli” güç ve donanımına sahip olduğuna inanılan Mubarek'in özel aygıtlarıyla krizi çözeceğini umdu. İkinci haftasında ise polis ve çetelerin her saldırısında Tahrir işgali ve kitle grevleri dalgası katlanarak büyüüp radikalleştikçe saldıramaz hale geldi. Askerin ateş emrine uymama, hatta bir kısmının isyana katılma olasılığı az değildi. Mübarek'in GFETU sendikasına yaptırdığı rejime destek gösterisi çağrıları, işçi sınıfında ve varoşlarda hiçbir karşılık bulmamıştı.

Böylesi büyük, mevcut rejimle uzlaşmaz ve yönetilemez hale gelmiş kitle grevi ve isyanı kabarışı karşısında, yönetme tecrübesine sahip generaller, emperyalist güçler ve burjuvaziden gelecek sinyalleri de kollayarak, bir noktaya kadar, sözde “tarafsız hakem” pozisyonunda bekleyebilir. Bunu Mısır'ın yanısıra Tunus, ve en son Sudan gibi örneklerinde gördük.

Mısır gibi ülkelerde, kitleler içinde de geleneksel olarak oldukça güçlü ulusalcılık ve ordu sanki rejimin ve neoliberalizmin dışındaymış gibi

ordudan beklenti damarı, ordunun buna oynamasını kolaylaştırır. Ama tekrar vurgulayalım; bir noktaya kadar. Orduların bu sözde “halka saldırmazlık” manevralarının sınırlarını Mısır'da da Sudan'da da gördük!

ABD, AB ve Mısır büyük burjuvazisi de Tahrir işgalinin ilk haftasında Mübarek'in “sorunu çözmesi”ni bekleyecek, kitle grev ve işgalleri katlanarak büyüdükçe Mübarek oligarşisinin dikiş tutmaz hale geldiğini görünce – Mısır'da sadece “turizm sektörü günde 300 milyon dolar zarar ediyor” diye ciyaklayıp, Mübarek'i gözden çıkaracaklardı. Mısır'ın emperyalist ortaklı büyük mali sermaye grubunun sözcüsü, 11 Şubat'ta Guardian gazetesine şu açıklamayı yapmıştı:

“Hükümet karşıtı hareket azalmıyor, gittikçe hız kazanıyor. Bu dalga yalnız hükümeti değil bütün rejimi çatırdatmaya başlıyor. Göstericiler taleplerinde çok net ve geri adım atmayacaklar. Her şey tek bir yönde ilerliyor. İki-üç senaryomuz var ama hepsi aynı kapıya çıkıyor: Mubarek'in inmesi. İşadamları topluluğu da kendini buna göre ayarlıyor.”

İslamcı hareket devreye sokuluyor, o da yetmeyince faşist darbe!

Mubarek 12 Şubat'ta emperyalist ve Mısırlı kapitalist güçlerin ve ordunun telkiniyle istifa edip Kahire'den kaçtı. Ardından geçici askeri hükümet, kitlelere bol ekonomik, sosyal, demokratik vaatte bulunup tabii hiçbirini gerçekleştirmeyecekti. Kitle grev ve işgalleri hareketinde ortada görünmeyen, geçici askeri hükümetle birlikte “grevleri bitirin” çağrısı yapan, İslamcı kapitalist güçler “ılımlı liberal-demokratik islam” adı altında (orduya ve ABD'ye verdiği ıslah olmuşluk güvenceleriyle birlikte) seçimleri kazanacaktı.

Tahrir'den sonra kurulan burjuva/orta sınıf partilerinin hiçbirinin işçi sınıfı ve yoksullar içinde bir tabanı, faaliyeti ve ulusalcılık/liberalizm ve konum kaybeden geleneksel/yeni orta sınıfları kalkındırmak dışında bir söylemi yoktu. İslamcılar ise Türkiye-AKP'nin yanısıra başlangıçta ABD, AB, Körfez petro-dolar oligarşilerinden destek görüyorlardı, palazlanmış KOBİ ve vakıf burjuvazisi temelinde ve yoksul kırlarda, taşrada, işsiz varoşlarda, kırdan yeni göçmüş kesimlerde cemaat ağları biçiminde örgütlüydüler.

Müslüman Kardeşler/Mursi, Mısır'daki tek organize siyasal hareket olarak seçimleri kazanmakla kalmadı. AKP gibi ABD ve AB'nin krizinden ve ucuz kredi genişlemesinden rol çalarak, işçi sınıfının hiçbir istemini tanımadığı gibi baskıları artırarak ve grevler ve muhalefet üzerine bu kez islamcı çeteleri sürerek, “kendine müslüman” bir anayasa çıkartarak, islamcı-faşist yüzünü göstermekte gecikmedi ve iktidarını pekiştirmeye çalıştı.

İşçi sınıfının ise ne “yüksek” burjuva bürokratik siyaseti taraklarında bezi ne de ülke çapında bağımsız devrimci siyasal/sendikal bir örgütlülüğü vardı. İşçi sınıfı yine muazzam direndi ve isyan etti, kitle grevleri ve katılımcı sayısını 2011-13 döneminde ikiye üçe katladı, ikinci Tahrir hareketinin önünü açtı ve katıldı, İslamcı çetelerle çatıştı ve kovdu. Ama ipin ucunu, Mursi/Müslüman Kardeşleri de indirip ezmekle birlikte, asıl durmaksızın büyüyen kitle grev, işgal ve isyan dalgasına karşı yapılan darbeye, çok geçmeden gerçek yüzünü askeri-faşist diktatörlük olarak gösterecek generallere bırakmaktan kaçınmadı/darbenin karşısında duramadı.

Bağımsız sendikalar ne kadar bağımsız?

Peki ne oldu da, Mubarek'in devrilmesinden sonraki 3 yılda binden fazla (çoğu yerel) yeni bağımsız sendika kurulmasına, grev sayısı toplam 6 bine, grevlere katılan işçi sayısı 4-5 milyona çıkmasına, işçi sınıfı Mubarek'ten sonra Mursi'nin de indirilmesinde kilit bir rol oynamasına karşın, Mısır işçi sınıfı ülke siyasetinde kendisi için daha fazla bir rol oynayamadı?

Generaller cuntası iki cephede birden savaşmamak için, önce İslamcı hareketi ezdi. İşçi grevlerinin devam etmesine bir süreliğine gözyumdu, hatta atadığı “geçici hükümet”in çalışma bakanlığına “bağımsız sendikalar”dan tanınmış birini getirdi. Bu bağımsız sendikaların bağımsız olmadığını gösteren büyük bir felaketti. Bazıları darbenin sadece Mursi ve islamcı harekete karşı olduğunu sanarak açıktan darbeyi desteklemişler, bazıları da kendiliğindenciliğin ve yerelciliğin sınırları içine saplanıp kaldılar.

Ordu islamcılarını ezdikten sonra, hükümetteki zaten ağzını açamaz haldeki sendikacıları atıp yerlerine Mubarek'in işçi düşmanlığıyla bilinen bakanları getirip işçi grevlerini ve yeni sendikaları ezmeye giriştiğinde ise, ordunun kademe kademe genişletip büyüttüğü bastırma, yasaklama, tutuklama dalgası karşısında halen uyanmayanlar oldu! İşçi sınıfının sonuna kadar grevlerini sürdürmeye çalışan öncü kesimleri yerellere saplanıp kalmıştı.

TUNUS

Gafsa madenci havzasında isyan

Resmi sendika konfederasyonu bürokrasisinden bağımsız hareket eden işçi temsilcisi kurulları

Fiili bölgesel genel grevler

Tunus'ta 1990'ların ikinci yarısından itibaren işçi grevlerinde belirgin bir yükseliş ve yaygınlaşma eğilimi vardır. İLO verilerine göre, 1996-99 döneminde yılda ortalama 300 grev, 2000-2003 döneminde yılda ortalama 380 grev, 2004-2007 döneminde yılda ortalama 400 grev gerçekleşti. Grevlere katılan yıllık ortalama işçi sayısı ise, bu dönemlerde sırasıyla, 30 bin, 40 bin, 84 bin oldu. 2008-2009 yıllarına ilişkin veri yok, ancak 2010 yılında 465 grev sayısına bakılırsa, artış eğiliminin sürdüğünü, grevlere katılan işçi sayısının 100 binin üzerine çıktığını düşünebiliriz.

Yılda 4-30 arası grevin yaşandığı kamu eğitim, sağlık, hizmet Tunus işçi hareketinin geleneksel kolektif ve kitlesel olarak hareket etme yeteneğine sahip olduğu alanlardı. Yükselişin asıl ağırlık merkezini ise imalat sanayi işçileri oluşturuyordu. Kamu/özel, sanayi/hizmet tüm işçi kesimleri hareketleniyordu.

Grev hareketlerinin 15 yıl boyunca sürekliliği, yükseliş ve yaygınlaşma eğilimi, Tunus toplumsal muhalefeti içinde, işçi sınıfının saygınlığını ve öncülüğünü pekiştirdi. Üniversite öğrencilerinden aydınlara kadar işçi sınıfına sempatiyi ve dayanışma eylemlerini artırdı. Bunun kadar önemlisi, işçi sınıfının bu uzun eylemli güç biriktirme dönemi, Bin Ali rejimine yapışık Tunus İşçileri Genel Sendika Konfederasyonu'nun (UGTT) tabanında, sanayi bölgelerindeki sendika ve şubelerinde, temsilcilik ve alt kademelerinde kritik bir mayalanma, yenilenme ve değişime yol açtı.

UGTT bürokrasisi Bin Ali rejimine bağlılığını korur ve özürçülüğünü üstlenirken, bu grevler ve grev komiteleri içinden çıkan yeni işçi temsilcileri, değişen şube ve bölge yönetimleri, sendikanın aşırı bürokratik

ve tepedenci yapısını kırmaya başladı, taban hareketine belli bir özerklik sağladı. Grev dalgalarından yükselen sendikal muhalefet, 2010'a gelindiğinde, Gafsa işçi havzasında olduğu gibi, genel merkeze rağmen ve ondan bağımsız bölgesel fiili genel grev ilan edip uygulayacak kadar güçlenmişti. Aralık 2010-Ocak 2011 isyanında ise, çoğu Tunus emek araştırmacısının gözlemlediği gibi, biri aşağıdan ve son derece canlı ve etkin, diğeri tepede ama grevci işçilerin nezdinde meşruluğunu ve otoritesini tamamen yitirmiş ölü, artık “iki UGTT” vardı.

Gafsa madenci havzası işçi sınıfının isyan meşalesini yükseltiyor

İlk büyük isyan meşalesi, Gafsa maden havzasında fosfat işçilerinin Ocak 2018'de başlayıp 6 ay süren militan işçi mücadelesi ile yakıldı. Fosfat madeni Dünya Bankası'nın talimatıyla 1980'lerden itibaren küçültülmeye başlanmış, 14 bin olan işçi sayısı 2007'de 5500'e kadar düşmüştü.

Maden havzasında, binlerce eski, emekli, sakat, hasta madenciye, dul madenci eşine hiç bir yardım yapılmadığı gibi işsizlik yüzde 40'a çıkmıştı. Havzanın su şebekesi bile yenilenmediğinden temiz içme suyu bile kalmamıştı. Kapitalist devlet, yeni işçi alımlarında sakat, hasta ve iş cinayetlerinde ölen madencilerin çocuklarına öncelik verileceği vaadiyle, havzayı beklenti içinde tutmaya çalışmıştı.

Uzun süre sonra, 2008 başında ilk kez 380 yeni işçi alımı yapılırken, şirketin/devletin öncelik sözünde durmaması, Gafsa'yı patlatmaya yetti. İşçiler havza merkezi Redefiye'deki UGGT şubelerini işgal ettiler. Taleplerin karşılanmaması üzerine, Gafsa'da eylemler, fosfat madeni işçileri, dul madenci eşleri, sakat ve hasta eski madenciler, işsiz gençler, öğrenciler, öğretmenlerin de katıldığı bir işgal ve isyana dönüştü.

Eylemlerin örgütlenmesinde maden işçileri sendikası, UGGT sendikası yerel işçi temsilcileri ve bölgede faaliyetleri olan küçük illegal Tunus Komünist İşçi Partisi militanlarının da önemli rolü oldu.

Başkent ve diğer kentlerde de dayanışma yürüyüşleri başladı, çatışmalar çıktı, devlet 3 eylemciyi öldürerek, Gafsa'da ve başkentte dayanışma eylemi yapan yüzlerce kişiyi tutuklayarak Gafsa hareketini vahşice bastırdı.

Bouzizi'nin yaktuğı bedeni bir lav dalgasına dönüşüyor

Ama Tunus'ta işçi hareketinin yaptığı sıçrama artık geri çevrilemez noktaya gelmişti. Tunus isyanını, üniversite mezunu işsiz, sokak tablacılığı yaparken durmadan polis ve zabitanın tacizine uğrayan Bouzizi'nin kendini bedenini yakarak ateşlediği vurgulanır.

Doğrudur ama Bouzizi'nin arkasında 15 yıldır büyüyen bir işçi hareketi, Gafsa'daki madenci isyanı ve devletin madencileri, maden dulları, sakatları, hastaları, işsizleri ve dayanışmacılarını kanla bastırmasının unutulmaması ve bağışlanmaması vardır.

Bouzizi'nin yanan bedeniyle bu işçi lavına kattığı, yıkıcı biçimde işçileşmiş/işsizleşmiş eğitimli gençlerin, “no future generation”ın (geleceksiz kuşak) isyanı oldu. Bouzizi kendini Gafsa'nın komşu bölgesi Sidi Buazid valiliği önünde yakmıştı, ailesi ve arkadaşlarının başlattığı eylemler önce bu bölgede yayıldı. Polisin iki eylemciyi daha öldürmesi üzerine, Avukatlar meslek örgütü başkentte protesto yürüyüşleri başlattı. Eylemler ülke çapında yayılmaya başladı, Kaserin ve Thala kentlerinde kitleler iktidar partisinin binalarını tahrip etti. Polis kitleyi tarayarak onlarca kişiyi öldürdü.

İşçi sınıfı Bin Ali'yi defediyor!

GUTT şubeleri ve sanayi bölgeleri, GUTT genel merkezinden süresiz genel grev ilanı istediler. GUTT merkezi muazzam taban baskısı karşısında Sfax'ta bölgesel genel greve izin vermek zorunda kaldı, kendisi ise başkentte 2 saatlik kısmi grevle işçi sınıfını yatıştıracağını sandı. Ne var ki Sfax Tunus'un en büyük sanayi bölgelerinden biriydi, ve Sfax'ta 30 bin kişilik kitle gösterileriyle birleşen kitle grevinin açtığı öncü gedik, GUTT merkezinin tüm otoritesini ve bürokrasisini yıktı. Sfax'ın ardından Tozeur ve Kairouan gibi sanayi bölgelerindeki GUTT şube platformları ve temsilciler kurulları, kendi fiili bölgesel genel grevlerini ilan ettiler.

En sonu başkent Tunus'ta da genel grev ilan edildi, mavi ve beyaz yakalı, sendikalı ve güvencesiz işçinin, kent merkezi küçük burjuvazinin, işçi-öğrencilerin, mezun işsizlerin, varoşlardan yoksul işçi-işsiz gençlerden

oluşan yüzbinler, Habib Bourgiba caddesinden “Bin Ali degaje” sloganıyla Saray'a yürüdü.

Bin Ali daha önce orduyu sokağa indirmiş ve ateş açma emrini vermişti. Ancak işçi sınıfının belirgin öncülüğünde tüm halkın isyanı karşısında, bir kaç istisna dışında askerler ateş açma emirlerine dinlemediler. Sendika bürokrasisi gibi ordunun emir-komuta zinciri de kitle grevleri-halk isyanı karşısında işlemez hale gelmişti. Generaller, isyanın ordu tabanına da yayılacağı endişesiyle, büyük yürüyüş öncesi orduyu sokaktan geri çektiler. Bin Ali devrildi ve milyarlarca dolarlık servetiyle ülke dışına kaçtı.

Tunus işçi sınıfının halk isyanına öncülüğünün en belirgin örneklerinden biridir. Yılların grev hareketlerinin sağladığı sınıfsal güç toplaması, düzen sendikası bürokrasisinden -tabanda yenilenen ve canlanan örgütlülüğünü koruyarak-özerk bir kolektif taban inisiyatifi geliştirmesi, grev dalgalarının isyanın yolunu açması ve kitle grevlerinin sokak isyan ve hareketiyle birleşmesinin, isyanların başarısında ne kadar hayati etkenler olduğunu da gösterir.

NİJERYA

16 yılda 9 genel grev

2012 genel grev genel direniş, ayaklanmaya ramak kalıyor

Petrol ve temel geçim malları fiyatlarını genel grev genel direnişle kontrol geleneği

Nijerya 180 milyon kişilik nüfusuyla Afrika'nın en büyük ülkesidir. Afrika'nın en büyük, dünyanın 6. büyük petrol üreticisi ve ihracatçısıdır. İhracat gelirlerinin yüzde 97'si, ulusal gelirinin yüzde 44'ü petrole dayanır. Nijerya petrolünün yüzde 44'ü ABD'ye gider. Royal Dutch Shell'in Nijerya'daki karı 8 milyar dolardır. Emperyalist petrol tekellerinin Nijerya'dan petrol sevkiyat bilançoları 2010'da 70 milyar dolar civarındayken, Nijerya'da kamu hizmetleri yok gibidir. Bir kamu ulaşım sistemi, hatta bir çok kentte elektrik şebekesi bile yoktur. İşyerlerinde ve evlerde elektrik için petrolle çalışan jeneratörler kullanılır. Nüfusun yaklaşık yüzde 60'ı günlük 1.25 doların altında gelire yaşamaya çalışır.

Nijerya'nın ekonomisi, siyaseti, uluslar arası ilişkileri gibi, sınıf savaşımının ağırlık merkezi de petrol çevresinde döner. Kamu hizmetlerinin yokluğu, büyük yoksulluk, işsizlik, aşırı düşük ücret koşullarında, Nijerya'da büyük çoğunluğun neredeyse biricik “kamusal dayanağı” devletin petrol sübvansiyonlarıyla, akaryakıt fiyatlarını iç piyasada, uluslar arası piyasa fiyatlarının altında tutmasıdır. Kapitalist petrol rantiyecisi devlet, 1986'dan itibaren İMF-Dünya Bankası'nın “yapısal uyum” direktifleri çerçevesinde petrol subvansiyonları kaldırmaya çalışır. Ve buna her yeltendeğinde karşısında genel grev ve isyanları bulur. Bu genel grev ve isyanların ikisi askeri faşist diktatörlük altında gerçekleşti, onu sarstı ve 1999'dan itibaren kısmi bir burjuva demokrasisine (neoliberal rantçı-despotik demokrasi) geçişte önemli rol oynadı. Ancak 2000'li yıllarda, petrol subvansiyonları üzerinde sınıf savaşımı yoğunlaşarak devam etti. 2000-2016 arasında tam 9 genel grev genel direniş gerçekleşti:

Haziran 2000'de petrol fiyatlarına yüzde 50 zam tasarısı üzerine genel grev.

Ocak 2002: Petrol fiyatlarının artılışına karşı (sendika yöneticilerinin tutuklanmasıyla bastırılan) 2 günlük genel grev.

Temmuz 2003: Petrol zamlarının geri alınması için 8 günlük genel grev genel direniş.

Haziran 2004: Aynı nedenle 3 günlük genel grev genel direniş.

Ekim 2004: Yine petrol zamları tasarısında karşı 4 günlük "uyarı genel grevi".

Haziran 2007: 4 günlük genel grev genel direniş, tüm istemlerin kazanılmasıyla sonuçlandı: Benzine yüzde 15 zammın geri alınması, KDV'nin 2 kat artırılmasının geri alınması, iki petrol rafinerisinin özelleştirilmesi tasarısının geri çekilmesi, kamu emekçilerinin ücretlerine yüzde 15 zam.

Kasım 2010: Asgari ücretin yüzde 150 artırılması için 1 günlük genel grev.

Ocak 2012: Benzin fiyatlarının yüzde 120 artırılmasına karşı 8 günlük genel grev genel isyan. Rejimi sarsan kitle grevi ve isyanında 25 kişi polis ve asker tarafından öldürüldü. Sendikaların zammın yüzde 50'ye indirilmesi pazarlığı üzerinden uzlaşmasıyla sonuçlandı.

Mayıs 2016: Benzin fiyatlarına zammın ardından gıda, ulaşım, elektrik fiyatlarında büyük artışlara karşı 3 günlük genel grev. Yine bu dönemde sağlık, eğitim işçilerin, üniversite öğretim üyelerinin haftaları, bazıları 5 ayı bulan sayısız grevi vardır. Eğitim ve sağlık işçileri eğitim ve sağlığa ayrılacak fonların artırılması için grev yaparlar, hükümet bir süre sonra talepleri kabul eder, anlaşma yapılır, ama hükümet anlaşmayı yerine getirmez, grevler çok geçmeden yeniden başlar. 2015-16'dan itibaren ise, çok sayıda ilde kamu ve belediye işçilerinin ve emeklilerin ücret, maaş, sosyal hakları ödenmediği, geç ve eksik ödendiği için giderek sertleşen grev dalgaları başladı.

(Bunlara 1980-1999 arasında askeri diktatörlüğü sallayan grev ve genel grev dalgaları da eklenebilir. 1980-84 dev grev dalgası, 1986 genel grev, 1990-94 başını petrol ve gaz işçilerinin çektiği kitle grevi dalgaları ve genel grevler, 1999 uzun genel grevle, askeri diktatörlüğün sonu.)

Nijerya'da petrol fiyatları üzerine genel grev geleneği, asgari ücret ve geçim koşulları üzerine fiili toplu pazarlık biçimidir

Nijerya'da iç piyasadaki benzin fiyatları üzerine mücadele, gerçekte petrol gelirlerinin sınıflar arasında kısmi kamusal yeniden dağılımı ve bunun belirlediği asgari ücret ve geçim koşulları üzerine genel grev ve direnişlerle gerçekleştirilen sınıflar arası fiili toplu pazarlık gibidir. Başka deyişle Nijerya'da geçim koşulları, pek çok ülkedeki tek yanlı bürokratik-sermaye mekanizmalarından farklı olarak, işçi sınıfının ve kitlelerin bir ölçüde söz sahibi olabildiği genel grev/direniş mücadeleleriyle belirlenir.

Nijerya'nın özgüllüğü bir yanıyla petrol ülkesi olmasına dayanır. Burjuvazi ve devletin muazzam petrol rantlarının küçük bir kısmını muazzam yoksulluğu ve işsizliği zaptetmek ve rejime sosyal taban oluşturacak bir küçük burjuvazi oluşturmak için kullanma olanağı vardır. Petrol gelirlerinin kısmi bir sosyal yeniden dağılımından bahsediyoruz, rantıye devletin petrol (ve dolayısıyla temel geçim malları) fiyatları sübvansiyonunun maliyeti 2010 yılında 7.2 milyar dolar olarak hesaplanıyordu; tek başına Shell'in Nijerya'dan kaldırdığı net karların bile altında kalan bir miktar! Ama bu kadarı bile işçilere bahşedilen bir şey değildi, işçi sınıfının yine büyük mücadelelerle savunduğu tarihsel bir mücadele kazanımıydı.

Nijerya ekonomisinde dönüşümün şekillendirdiği bir mücadele tarzı

Her ülkede üretim ve güç ilişkilerinde dönüşüm, işçi sınıfını ve sınıf mücadelesini de buna göre şekillendirir ve buna göre yeniden konumlanmaya zorlar.

Nijerya 1960'lı-70'li yıllarda, tekstil, madencilik, tarım plantasyonları (kakao, palm yağı, vd) gibi emek-yoğun sektörlerle modern sanayi kapitalizmine geçiş sürecinde sınıf mücadelesinin giderek kızıştığı bir

ülkeydi. Sayıca az ama militan, toplumsal öncülüğünü kabul ettirmiş bir proletaryaya sahipti.

1970'lerin ikinci yarısında ithal ikameci sanayileşmeye dayanan sermaye birikiminin tıkanması, petrolün ülke ekonomisi ve siyasetinin merkezine oturması, ve tabii sertleşen sınıf mücadelelerine karşı askeri diktatörlüklerle, sanayi, tarım ve altyapı -ortadan kalkmasa bile-tahrip edilerek bir kenara itildi.

Sanayileşme sürecinde işçi sınıfıyla başedemez hale gelen sanayi burjuvazisinin yerini, hızla artan petrol gelirlerine dayalı, rantiyeye, ithalat-ticaret ve devlet burjuvazisinin (askeri diktatörlükle pekiştirilen) hakimiyeti aldı.

Petrol rantiyeliği ve neoliberalizasyon ile modern imalat sanayi ve tarımın tahrip edilmesi, kamu hizmetlerinden yoksunluk, büyüyen işsizlik karşısında, işçi sınıfının petrol gelirlerinden kendi küçük payını talep etmekten ve savunmaktan başka şansı kalmadı. Petrol sübvansiyonları, temel geçim malları fiyatlarını da uluslar arası piyasaya göre düşük tutarak, iç piyasada kısmi bir korumacılık sağlıyor, kamu hizmetleri boşluğunu da örtüyordu.

İşsizlik ve güvencesizlikle tek tek sektör ve işyerlerinde örgütlenme ve toplu pazarlık gücü zayıflayan işçi sendikaları, benzin zamlarına karşı her seferinde bir taban baskısıyla en az birkaç günlük genel grev ilan ederek, güvencesiz ve işsiz işçileri, kent ve kır yoksullarını, ve hatta sınıfsal gelir ve statüsü yine petrole dayalı küçük burjuvaziye de harekete geçirerek, piyasa fiyatları üzerinde kısmi ve dolaylı kontrolünü korumak için direniyor ve burjuva rantiyeye devlet ve emperyalist ortaklarına geri adım atıyordu.

Nijerya, işçi sınıfının bu özgül koşullarda, neoliberal kapitalist saldırganlığa karşı tam 30 yıl boyunca (1986-2016) ve tam 11 genel grev genel direnişle, temel geçim malları piyasası üzerinde nisbi kontrolünü korumayı başaran nadir tarihsel örneklerden biridir.

2007-9 krizinden itibaren ise, hem uluslar arası petrol fiyatlarının düşmesi hem de emperalist ve proktera burjuvazisinin sübvansiyonların kaldırılması ve içte petrol fiyatlarının Shell'in belirlemesine bırakılması,

petrol kaynaklarının tamamen özelleştirilmesi için baskılarını artırmasıyla, bu mücadeleyi sertleştirdi.

2012 genel grev genel direnişi

Özellikle 2012'de iç piyasada petrol fiyatlarının yüzde 150 artırılmasına karşı, 8 günlük genel grev genel direnişi, 2011-13 dönemi küresel isyan dalgaları içinde, kitle genel grevi ile enformal işçiler, zanaat işçileri, beyaz yakalı işçiler, niversite öğrencileri ve kent küçük burjuvazisinin ağırlıkta olduğu meydan işğali ve sokak hareketinin ("Occupy Nigeria") birleştiği ve ortaklaştığı nadir örneklerden biri oldu.

Doğru dürüst bir hazır giyim sanayinin de olmadığı Nijerya'da, Avrupa'dan ithal ürünlere karşı rekabet etmeye çalışan, zanaat geleneklerini sürdürmekle birlikte parça-başı işçilere dönüşme sürecindeki 10 binlerce terzinin örgütlendiği terziler sendikasının, enformel işçilerin örgütlenmeye başladığı yeni Nijerya Enformal İşçiler Sendikasının, ev jeneratörleri ve özel ulaşıma ücretlerinin yarısını vermek zorunda olan ve konum kaybı içindeki beyaz yakalı emekçilerin, kendilerini ayrıcalıklı grseler de konum kaybeden kamu emekçilerinin, geleceksiz ve işsiz niversite öğrencileri ve mezunlarının, işsiz ve enformal varoşların grev ve isyanlarda aktif olarak yer alması, yine ayrıcalıklı ve yüksek ücretli görülen petrol işçilerinin de zamlar geri çekilmezse grev kararı alması, devletin meydan işğallerine saldırısının tepkiyi büyütmesi ve yarım milyon kişinin Lagos'ta yeniden kent merkezini işgal etmesi, kent çeperleri ve kırlarda sayısız devlet binası ve karakolun işgal edilmesi ya da yakılması, petrol ve kakao plantasyonlarından (Nijerya aynı zamanda dünyanın 4. büyük kakao üreticisi/ihracatçısıdır) mal sevikayatının işçiler tarafından barikatlarla bloke edilmesi, yer yer silahlı çatışmalarla, Nijerya ayaklanmanın eşiğine gitti geldi.

Genel grevin başını çeken özel sektör sanayi işçileri ağırlıklı Nijerya İşçi Kongresi (NLC) ve kamu emekçisi ağırlıklı Nijerya Sendika Kongresi (TUC) sendikalarının (toplam 10 milyon üyeye sahiptirler), yüzde 150'lik benzin zammının yüzde 50'ye çekildiği pazarlıktan sonra genel grev ve isyanı bitirme uzlaşmacılığı nasıl açıklanabilir?

NLC, Türkiye'deki DİSK'inki gibi daha militan bir tarihsel geleneğe sahiptir, sendika içinde azınlıkta kalsa da halen kitle grevlerinin başını çeken militan bir işçi dinamiği vardır. Ancak bu sendikaların genel grev geleneği, petrol rantlarının bir kısmının yeniden bölüşümü için pazarlık sınırlarına sıkışıp kalmıştır. Sendikalar petro-rant ekonomisine göre yeniden şekillenmiştir, ve tabii yüksek sendika bürokrasisi de petrol rantlarından kendi küçük paylarını almaktadır!

Aynı zamanda bir yandan, ülkenin en yoksul bölgesi olan kuzeyinde baskısını artıran şeriatçı-faşist Boko Haram'ın ülke istikrarsızlaştıkça güçlenmesinden, diğer yandan da Boko Haram'ı vesile eden ABD ve Nijerya ordusunun yeniden askeri faşist darbe tezgahlamasından korkarlar. ABD emperyalizmi Nijer Deltasındaki petrol havzasının tehlikeye girmesi riski karşısında Nijerya ordusunda askeri danışmanlar bulundurur, hatta 2012 gibi genel grev/isyen süreçlerinde, petrol havzasına 100 kişilik özel bir askeri birlik gönderir ve Afrika Askeri Görev Gücünü teyakkuza geçirir. "Gerekirse" Nijer Deltasını doğrudan kontrol etmek için askeri müdahale senaryolarını teyakküza geçirir. Petrol gelirlerinin yüzde 25'ini askeri harcamalara ayıran Nijerya devleti de, petrol havzasını denizden savaş gemileri, havadan savaş helikopterleri, karada ordu tahkimatları ile askeri kontrol altında tutar.

Aynı zamanda petrol havzasını genişletmek için toprakları gasp edilerek milyonlarca yerli ve köylünün sürüldüğü, en ilkel petrol çıkarma yöntemleriyle toprağın suyun ve havanın zehirlenerek en verimli tarım arazilerinin kullanılmaz hale getirildiği Nijer Deltasında, Shell'in özel askeri çeteleri ve orduyla bölge halkı ve yerlileri arasında da sürekli bir savaş hali vardır. Sayısız yerli, köylü ve çevre aktivistinin tutuklandığı, işkence gördüğü, bazan öldürüldüğü bu savaşımında, yerli ve köylü örgütleri de yer yer silahlı özsavunma ve petrol ikmal ve kuyularına sabotaj düzenleyerek yanıt verirler. Ama sendika bürokrasisinin asıl korkutan, 2007-9 krizinden sonra, Nijerya'da her genel grevin, bir genel grev ve genel direnişe dönüşmekle kalmayıp, 2012'deki gibi bir sınıf ayaklanması ve iç savaşa dönüşme dinamiği de taşımasıdır.

Nijerya'da bir dönemin sonuna doğru

Nijerya'da 2015'de, bu grev dalgalarının bir sonucu olarak, ilk kez bir muhalefet partisi seçimleri hem de ezici bir çoğunlukla kazandı.

Nijerya'nın eski askeri diktatörlerinden olan Muhammadu Buhari, şimdi kitlelerin karşısına sosyal demokrat bir kılıkla çıkmıştı. Yolsuzluklara son vermeyi, sağlık bütçesini 5 kat artırmayı, eğitim bütçesini devlet bütçesinin yüzde 20'sine çıkarmayı, yoksul ilkokul öğrencilerine her gün parasız bir öğün yemek sağlamayı, ve en yoksul 25 milyon Nijeryalıya aylık 25 dolarlık sosyal yardım maaşı vermeyi vaat etmişti. Buhari'yi başkanlığa getiren vaatler programı, Brezilya 2001'de başkanlığa getiren “sıfır yoksulluk/kamu hizmetlerinin kapsamının genişletilmesi” programından kopyalanmıştı.

Ama sorun şu ki, uluslar arası petrol fiyatlarının dibe çakıldığı 2015 sonrasında, asgarisi bile uygulanmayacaktı. Bu vaatler, aslında, Nijerya'da devletin bir türlü aşamadığı işçi sınıfı hareketini ve genel grev genel direniş geleneğini kırarak, petrol sübvansiyonlarının kaldırılmasını ve petrolün tamamen özelleştirilmesinin önünü açmak için ortaya atılan zehirli vaatlerdi.

Nijerya'da 2016 Mayıs'ında ve sonrasında yine petrol sübvansiyonlarının kaldırılmasına ve fiyat artışlarına karşı 2-3 günlük genel grevler devam etti. Ancak 2016 yılından itibaren, (petrol fiyatlarının da dibe vurmuş olmasıyla) artık suyunu çekmiş “rant dağılımı”nın ötesinde, kamu işçilerinin maaşları bile ödenmiyordu. Artan sayıda işçi kesimi, ücretlerini alabilmek için bile aylar süren grevler yapmak durumunda kalıyordu. Bu petrol fiyatları ve sübvansiyonları üzerinden sayısız genel grev ve genel direnişle sürdürülen bir dönemin sonuna gelindiğinin ifadesiydi.

Petrol fiyatlarının tümenden çökmesiyle, son krizden en ağır etkilenen ülkelerden biri Nijerya'dır. Bu süreç, Nijerya işçi sınıfının ve yarı-proleter kent yoksullarının, sahip oldukları militan mücadele geleneğini yeni bir temelde kurmak zorunda olduğunu gösteriyor.

TÜRKİYE'DE İŞÇİ SINIFININ DURUMU

Türkiye'de işçi sınıfının durumu, işçi sınıfının geleneksel formasyonu ile birlikte geleneksel kırsal ve modern kent küçük burjuvazisinin büyük çözülmesi ve işçi sınıfının genişleyen temelden mücadeleler içinde yeniden oluşum süreçleri bütünlüğü dışında değerlendirilemez.

1980'lerin sonlarından itibaren özelleştirme, taşeronlaştırma, enformelleştirme uygulamaları yaygınlaştırılmaya başlandı. Çok parçalı, çok katmanlı, birey ve gruplara doğru çözücü, rekabetçi ve despotik çalıştırma biçimleri, bir yandan kırsal (geleneksel geçimlik ve küçük üretim) diğer yandan kamu'nun, eğitilmiş mesleklerin ve formal çalışma biçimlerinin çözülmesinin (özellikle 2001 krizinin ardından) artan bir hız kazanmasıyla, genelleşti.

Türkiye'deki sınıf yapısı ve bileşiminde daha önce hiç bu kadar kısa sürede bu kadar hızlı ve büyük bir dönüşüm yaşanmamıştı. (*Fuat Ercan/Şebnem Oğuz, Gezi Direnişi'nden Soma Katliamı'na: Türkiye'de Sermaye Birikimi ve Sınıf Mücadelesi. Sınıflar Dönüşürken içinde, s. 125*) Kırsal nüfus birkaç on yıl içinde yüzde 50'lerden yüzde 20'lere geriledi. Kentli işçi hanelerin oranı yüzde 60'lara çıktı. 2000 yılında toplam istihdamda ücretlilerin oranı yüzde 39 iken, 2012'de yüzde 63'e çıktı!

Kürt ve kadın emekçilerin, öğrencilerin, çocukların ücretli işçileşme oranları yükseldi. Kafa emekçilerinin, kamu emekçilerinin, eğitilmiş mesleklerin proleterleşme süreçleri hızlandı ve derinleşti. Halen nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan (geriye kalan) tarım emekçilerinin köyden/topraktan tam kopmadan proleterleşmesi ve yarı-proleterleşmesi kırsal da giderek temel üretim ilişkisi biçimi haline geliyor.

Eğitim ve yüksek öğretim, daha dolaysız ve ucuz işgücü piyasası olarak yeniden şekillendirildi. Meslek liseleri ve üniversiteler sayıca büyük çaplı artırılırken, işçi-öğrencilik yaygınlaştı. Yeni mezun genç işçiler de, sanayi ve hizmet sektöründe, düşük ücretli, güvencesiz, geçici işçilik

saflarını doldurmaya başladılar. Kamu emekçileri açısından neo-taylorizasyon, sözleşmelilik, performans dayalı çalışma biçimleri yaygınlaştırıldı. Eğitim, sağlık, mühendislik gibi eğitilmiş meslek ve emek süreçleri teknisyenliğe indirildi ve artan işsizlikle tanıştı. Tarım emekçilerin köyden/topraktan tam kopmayan bölümü içinde, her yöreden fıskıran otel ve yazlık işletmeler, maden ocakları, emek-yoğun fabrikalar, inşaat ve altyapı (baraj, santral, yol, vd) işletmelerinde ve köy/kent arasında gelgitli düzensiz işçilik biçimleri yaygınlaştı. Kürt ve göçmen işçiler, sıkıştırıldıkları en emek-yoğun, taşeron, enformal sektörlerde (inşaat, tersane, tekstil, mevsimlik turizm, mevsimlik tarım, atık toplama, vd) yığınsallaştılar. Kadın emeği sanayinin en emek yoğun alanlarında (tekstil, gıda, vd), hızla büyüyen hizmet sektörünün alt katmanlarında (satış elemanlığı, sekreterlik, çağrı merkezi, temizlik, ev içi kişisel bakım ve hizmet, vd) ve eğitilmiş mesleklerin alt-orta katmanlarında (sağlık, eğitim, banka-finans, vd) genişledi.

Toprağa, belli bir işyeri, iş veya mesleğe bağımlılıktan, dar bağımlılık ilişkilerinden çözülmektedirler. Bu bir ilerleme ve serbestleşmedir.

“Ama öte yandan, bu yeni özgürleşmiş kimseler” önceki toplum yapısının ve tarihsel mücadele kazanımlarının sağladığı “her türlü güvenceler ellerinden alındıktan sonra kendi kendilerinin satıcısı haline geliyorlar. Ve onların mülksüzleştirmelerini anlatan bu öykü, insanlık tarihine, kandan ve ateşten harflerle yazılmıştır.” (Marx, Kapital Cilt 1)

Neoliberal kapitalizm, çıplak emekgücüne indirgenen işçinin ücretli kölelik ilişkisini, finansal bağımlılık (banka kredi kartı borçları) ilişkileri, ve en sonu yine kişisel bağımlılık ilişkilerine dönüşen kimliksel bağımlılık (aile, yöre-hemşerilik, din-mezhep, milliyet, cinsiyet) ilişkileriyle de iç içe geçirmektedir. Açık ve örtük cemaatlaşma, patronaj, paternalist bağımlılık ilişkileri de proleterleşme/çıplak emekgücüne indirgenme süreçlerine içerili hale gelmektedir.

Büyük çaplı proleterleştirme süreçlerine her zaman doğrudan ve dolaylı, şu veya bu düzeyde zor eşlik eder. Zorla göçettirme, borçlandırma, mülksüzleştirme, yerinden etme, kır ve kentteki ortak arazilere el koyma, vasıfsızlaştırma, örgütsüzleştirme, sosyal hak ve güvencelerin ortadan

kaldırılması... Çalışma alanlarındaki mutlak ve artıdeğer sömürsünün düpedüz şiddet düzeyinde yoğunlaşması, başta ezilen kesimlerden işçilere dönük siyasi ve “sivil” baskı, yıldırma ve şiddet, “müşterileştirilen” kitlelerin hizmet sektörü işçilerine karşı aşırı talep baskısı ve şiddeti, devlet zoru, idari baskılar, patronlar tarafından beslenen mafya-çetelerin beyaz terörü, özel güvenlik de despotik çalışma rejiminin ayrılmaz bileşenleridir.

2001 krizinden itibaren işsizlik, esneklik ve güvencesizlik formel sektörü ve eğitimli meslekleri de daha içinden, daha hızlı sarmaya başladı. 2001 krizinden sonra yalnızca İstanbul'da bile formel sektörde işini kaybedenler 1 milyon kişiyi buldu. Formel istihdamın da esnekleştirilmesi ve güvencesizleştirilmesi eğilimi hızlandı. 2003 tarihli yeni iş yasası ile tescillendi. Mavi yakalılar kadar beyaz yakalılar da bundan nasibini aldı. 2008-9 krizinin ardından ise, “ulusal istihdam stratejisi/etkin işgücü programı”, “eğitimde 4+4+4”, “kamu-özel işbirliği”, “eğitim-sanayi işbirliği”, “sağlık, emeklilik ve sosyal güvenlikte dönüşüm”, “kamu personel rejimi”, “performans ve yeterlilik sistemleri” gibi çok sayıda programla vites büyüttü.

Çekirdek-çevre işçiler, zihin emeği-kol emeği, vasıflı-vasıfsız, formel-enformel, kadrolu-taşeron, kamu-özel çalışma biçimleri arasındaki katı ayrımlar aşağıya doğru inceliyor çözülmeye başladı. Din, mezhep, milliyet, aile, hemşehrilik vb “sosyal sermaye” olarak yeniden tanımlandı. “Etkin işgücü” programları da zaten, bu ayrımları işgücü piyasasına içererek yeniden üretiyor, muazzam genişleyen işçi kitlelerini parçalayıp katmanlaştırmada kullanıyordu.

2010'ların ilk yarısında direniş ve mücadele eğilimi güçleniyor

Tüm bunlar direnişsiz olmazdı. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sınıfsal-toplumsal direniş hareketleri 2008 krizinden sonra belli bir yükseliş ve yaygınlaşma eğilimine girdi, 2011-15 döneminde isyan ve direniş dalgalarına dönüşmeye başladı.

2013 yılı, daha ziyade Gezi Direnişiyle hatırlanmakla birlikte, aynı zamanda işçi direniş ve eylemlerinin 90'ların ikinci yarısından itibaren en büyük yaygınlığa ve yığınsallığa ulaştığı yıl oldu. 2013'te, toplam olarak en az 181 bin işçi grev, direniş ve eyleme çıktı (çok sayıda yerel ve genel işçi

mitingi hariç). Toplam 27 bin işçi 44 yasal grev yaptığı gibi, işçi eylemlerinin yüzde 11'ini işyeri işgali, yüzde 10'unu ise yol kesme, mal giriş çıkışını engelleme, fiili grev, müdürü rehin alma gibi daha radikal eylem biçimleri oluşturdu. (*İrfan Kaygısız, 2013 Yılı İşçi Sınıfı Eylemleri Üzerine Değerlendirme. DİSK-AR 12.*)

Uzunca bir süredir ilk kez işkolu ve ülke çapında işçi grev, miting ve eylemleri yaşandı. Sendika satışını tanımayan işçilerin fiili grevleri yaşandı. Topkapı Şişe-Cam ve Greif işgali, Yatağan barikat ve direnişleri, THY direnişi ve grevi gibi yankı yaratan büyük işçi direnişlerinin sayısı arttı. Taşeronluğa ve özelleştirmeye karşı eylemler yaygınlaştı. Sendika değiştirme direnişleri arttı. Bursa, Kayseri, Denizli, Antep gibi muhafazakarlığıyla ünlü sanayi merkezlerinde bile işçilerin Türk-İş ve Hak-İş'e bağlı sendikalardan daha mücadeleci olduğunu umdukları DİSK'e geçiş mücadeleleri arttı. İlk işgal fabrikası (Kazova), ilk AVM grevi (Ankara ve Bursa'da Leroy Merlin), ilk işçi sağlığı ve güvenliği direnişi yaşandı. Beyaz yakalı işçilerin örgütlenme platformları, üniversite asistanlarının direnişleri, seyislerin grevi, Hakkari'de fırın işçilerinin fiili grevi, kıdem ve kiralık işçilik tasarılarına karşı kampanya ve eylemler, mücadeleye giren işçi kesimlerinin nasıl çeşitlendiğini ve genişlediğini gösteriyordu. Öne çıkan işçi direnişlerinin yarısına yakınının kazanımla sonuçlanması da sınıf mücadelesinde nisbi bir ilerlemenin işaretiydi. 2013'te işçi mücadeleleri hissedilir bir canlanma yaşamaya başladı.

2014'de Bosch, Ülker ve Nestle'de sendika değiştirme hareket ve direnişleri, kent merkezlerine yürüyüş ve yol kesmelerle kitle grevine dönüşünce yasaklanan Cam grevi, büyük sanayinin en büyüklerinde kaynama eğilimini netleştirdi. Soma, Ermenek, Torunlar katliamları sarstı ve unutulmayacak izler bıraktı.

2015'in ilk yarısında “metal fırtına” ise, işçi eylemlerinde yükseliş eğiliminin doruğu oldu.

Yine aynı dönemde Mersin Serbest Bölgede toplu fiili işbırakma ve direniş, Antep Organize Sanayide 5 büyük tekstil fabrikasında birleşik fiili grev, Bolu Gerde'de deri işçilerinin isyanı, Kayseri'de Boydak'ın 3 büyük fabrikasında 3 bin işçinin fiili işbırakma ve direnişi, Denizli'de sendikal

örgütlenme girişim ve direnişleri, Anadolu'nun yeni sanayi merkezlerindeki kaynaşmayı da gösteriyordu.

Büyük sanayi işçileri (başta metal olmak üzere, tekstil, cam, maden, petro-kimya), taşeron işçileri (başta inşaat, tersane, sağlık, yol, belediye, enerji işçileri), kamu işçileri (sağlık, eğitim, taşımacılık, büro) bu nisbi yükselişin başını çeken işçi kesimleri oldular. Tırmanan işçi cinayetlerine karşı mücadele platformlarının, çağrı merkezi, plaza, üniversite, finans, bilişim gibi yeni beyaz yakalı işçi alanlarında da örgütlenme ve mücadele dinamiklerinin ilk ipuçları bu dönemde görülmeye başlandı.

İşçi direnişlerinin sektörel ve kesimsel bileşimi, bu alanların

1-Sermaye birikiminde artan öneminden,

2-Neoliberal kapitalizmin despotik çalışma rejiminde göreceli ve mutlak artıdeğer sömürü ve tahakkümünün şiddetlenmesinden,

3-Kamusal alanda birikim ve emek-kontrol rejimlerinin dönüşümünden (özelleştirme, şirketleştirme, taşeronlaştırma, güvencesizleştirme, performans, vd),

4-Kafa emekçileri, eğitimli emekçiler, beyaz yakalılar açısından hızlanan yığınsal işçileşme süreçlerinden (diplomalı işsizlik, nisbi yoksullaşma, mesleki konum, vasıf ve özerklik kaybı, vd) kaynaklandı.

Aynı dönemde Gezi, Kürt, kadın, lgbti, kent-mekan ve doğa direniş hareketleri önem kazandı.

Bu hareketlerin hiçbiri, doğrudan anti-kapitalist bir perspektif taşıyamıyordu. Kapitalizmin yıkıcı dönüşümü ve büyüyen saldırganlığını bir bütün olarak geri püskürtecek güç ve örgüye sahip değildi. Bir yandan da mevzi ve hak kayıpları sürüyordu. Ancak işçi direnişleri bunu yer yer duraksatan, yavaşlatan, sınırlayan, sınıf mücadelesi deneyim ve birikimine dönüştüren bir etkiye sahip olmaya başlıyordu. 2008-9 krizinden sonra yeni bir itilim kazanan sermaye birikimini bir üst düzeyden hızlandırıp yükseltici dönüşüm süreçlerine (kırın ve kamunun çözülmesinin ve doğrudan sermayeleştirilmesinin hızlandırılması, üretkenlik ve karlılığı artırıcı

düzenlemeler, sermayeye en hızlı yeni değerlenme alanlarının açılması, etkin işgücü programı, esneklik ve güvencesizliğin yaygınlaştırılması, yeni emek-kontrol mekanizmaları, vd) karşı artan direnişler ve birbirini esinleyen bir etkileşimli mücadele alanları cephesinin oluşum dinamikleri, burjuvazi açısından rahatsızlık kaynağıydı.

Gezi, dolaysız bir sınıf karakteri ve bilinci taşımasa da, tabanını ve ağırlığını modern kent küçük burjuvazisinden işçiliğe doğru çözülen geniş yeni işçi ve işçileşme sürecindeki kesimler oluşturuyor, bu yeni yıkıcı işçileşme süreçlerine karşı hoşnutsuzluk ve tepkilerini de yansıtıyordu.

Beyaz yakalıların muazzam yığınsallaşan, işçi sınıfınının 4'te birini oluşturur hale gelen alt tabakalarının önemlice bir bölümü -halen bunu kabullenmek istemese de-işçileşme konusundaki özfarkındalığı az çok artmaya başlamıştı.

Kürt direnişleri, emek yoğun üretimin en düşük ücretli Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine kaydırılması planını zorlaştırıyordu. Kürt işçilerin direnişlerdeki oranı, hem Kürdistan'daki hem de Batı'daki (emek yoğun ve taşeron inşaat, tersane, tekstil, atık toplama, mevsimlik tarım) istihdam oranların 2 katıydı.

Kadın direnişleri, özelleştirilen sosyal güvenliğin kadının sırtına yıkılmasını (çocuk, yaşlı, hasta, sakat, işsiz bakımı) zorlaştırıyordu.

Kent ortak-mekan ve doğa direnişleri, sermayenin en hızlı ve en yıkıcı yeniden-değerlenme alanlarını (havaalanı, köprü, otoyol, HES, Nükleer Santral, AVM, vd) sınırlıyordu.

Ulaşım, enerji, eğitim, sağlık gibi alanlardaki direnişler, kamunun daha dolaysız ve derin sermayeleştirilmesi ve piyasalaştırılmasını zorlaştırıyordu. Taşeron işçi direnişleri, kamuda taşeronluğun eskisi gibi sürdürülüp daha fazla yaygınlaştırılmasını zorlaştırıyordu. Soma katliam ve direnişi ise, yarattığı sarsıntı ile yeni emek yıkım ve yağması rejimine karşı silinmez bir iz bırakıyordu. Sermaye yoğun büyük sanayide görece artıdeğer sömürsünün şiddetlendirilmesine karşı, ücret ve çalışma koşulları grev ve direnişleri daha fiili biçimler alıyor, bürokratik düzen sendikalarını da hedefleyen ve/veya aşma eğilimi gösteren biçimler kazanabiliyordu.

Bu direniş hareketleri, çok gerilemiş sınıfsal güç dengeleri sarsıp farklılaştıracak düzeyde değildi. Ancak kitlelerin öz savunma refleksini, fiili ve çok biçimli mücadele esin ve dinamiklerini de yaygınlaştırıyordu. Burjuvazi ve devletin kurlsız, fiili ve güce dayalı birikim ve yönetim biçimi, emrivaki gasp ve dayatmaları, eski rutin örgütlenme ve eylem biçimlerini etkisizleştirdiğinden, işçi sınıfı içinde fiili grev, işgal, direniş, sendika değıştirme, sendika satışlarını tanımama, taban örgütlenmelerine doğru bir eğilimi de ortaya çıkarıyordu. Neoliberal kapitalizmin siyaseti ve medyası işçi sınıfına tümüyle kapalı olmasına karşın, toplumsal-siyasal olarak gündem oluşturan, çevresinde dayanışma halkaları oluşturan, daha geniş toplumsal kesimleri harekete geçirebilen işçi direnişlerinin sayısı arttı.

Bu dönemde, solda da bugünle kıyasladığında, işçi sınıfının yeni durumuna dönük ilgi, tartışma ve arayışlar nisbeten daha fazlaydı. Neoliberalizm, despotik ve parçalayıcı üretim ve emek organizasyon biçimleri, kır'ın ve kamu'nun çözülmesi, beyaz yakalı ücretlilerin emek süreçlerindeki dönüşümler, esneklik, güvencesizlik, işçi sağlığı ve güvenliği, yeni proleterleşme dalgaları, yeniden sınıf oluşum süreçleri, yeni örgütlenme biçimleri gibi bir dizi sorun ve konu, en azından gündemdeydi ve tartışılıyordu.

İşçi eylem ve direnişlerinde düşünüş dönemi: 2015 Haziran-2016 Aralık

Bu süreç, Gezi ve 6-8 Ekim direnişlerinin ardından artan baskılar, din-milliyet kutuplaştırmasının tırmandırılması, Kürdistan'da kirli savaşın yeniden başlatılması ve Türkiye'de ırkçı-şovenist linç histerileri, 15 Temmuz'la birlikte sert kırılmalara uğradı. İşçi eylem ve direnişleri, 2015'in ikinci yarısında ve 2016'da bir düşünüş gösterdi. (*Emek Çalışmaları Topluluğı, 2015 İşçi Sınıfı Eylemleri Raporu, Nisan 2016. <http://emekcalisma.org/Raporlar/RAPOR.pdf>*.) Bu düşünüşün bir kısmı, işçi eylemleri ortlamasını yükselten metal işkolu TİS süreçleri arasındaki dönem olmasından kaynaklanmakla birlikte, işçi eylemleri; kirli savaş, şok doktrini (bombalı katliamlar), seçim politika ve kutuplaşmaları, 15 Temmuz, OHAL gibi siyasal gelişmelerden etkilenmektedir.

Biri bitmeden diğeri başlayan irili ufaklı direnişlerin, giderek daha inatçı, fiili, yaygın hale gelme eğilimi, sistem açısından artan bir rahatsızlık

kaynağıydı. Çünkü

1-Neoliberal kapitalizmin yıkıcı dönüşüm programlarına karşı artan bir birikim, tepki ve direnci yansıtıyordu;

2-Öne çıkan her direniş çevresinde daha geniş destek ve dayanışma halkaları toplamaya başlayabiliyordu;

3-Sistem yeniden düzenleme yasa ve programlarını birer birer geçirse de her seferinde karşısında sınıfsal-toplumsal hareketlere dönüşen kitle direnişlerini (SGGSS, Tekel, Taksim 1 Mayısları, 4+4+4, sağlık, Bosch, Antep Tekstil, THY, metal, vd) buluyor, zorlanıyordu.

4-Bu direniş hareketleri, kitlelerin gözünde sokakları, meydanları, fiili grev, işgal ve direnişleri meşrulaştırıyor, yeni kuşakları mücadele içinde eğitiyordu.

5-İşçi sınıfını yeniden hissettirmeye ve gündemleştirmeye başlıyordu.

6-Büyük kentlerin çeperine kaydırılan sanayi merkezlerinde ve ikinci, üçüncü kuşak sanayi merkezlerinde, uzun süredir işçilik yapan ya da ikinci kuşak sanayi işçilerinde bir sınıf şekillenmesinin ve bir öncü işçi dinamiğinin gelişmeye başladığını gösteriyordu.

7-Henüz çok sınırlı da olsa, özellikle Gezi direnişinden itibaren mavi yakalı işçi direnişleri ile beyaz yakalı işçi platformları arasında bir dayanışma eğilimi kendini gösteriyordu.

8-Ufku kapitalizmi aşmasa da, zaman, mekan, kent, doğa, sağlık, eğitim, ulaşım, kadın, Kürt, gençlik, özgürlük; çok yönlüleşen, yakıcılaşan yeni mücadele ihtiyaçlarını gösteriyor ve bunlar arasında da bir etkileşim sağlıyordu.

9-2008-9 krizinin kapitalizmin basit bir devrevi krizi değil, bir tarihsel krizi olduğunun giderek belirginleştiği koşullarda, sistemin kitle direnişlerine tahammülsüzlüğü ise giderek artıyordu.

10-Türkiye kapitalizmi 2008-9 krizini sözde “hafif” atlatmış görünse de, daha şiddetli bir kriz menziline asıl 2013'ten itibaren girdi. Emperyalist kapitalist mali oligarşinin 2013'te genişlemeci para politikalarından daraltıcı para politikalarına geçiş yapması, orta gelişmiş bağımlı kapitalist ülke ekonomileri üzerinde daralma ve düşüş basıncını adım adım artırmaya başladı. Nitekim Türkiye'de 2013'ten itibaren döviz-faiz-enflasyon-borç-dış açık-işsizlik-yoksullaşma sarmalıyla ekonomik sıkışma, rejim ve devlet krizi, toplumsal-siyasal sarsıntılar, iç ve dış politikada kriz sarmalları kendisini daha fazla göstermeye başladı. Ekonomik ve siyasal konjonktürün küresel-bölgesel planda değişmesi ve artan sıkışmasının kitlesel isyan ve direniş hareketleriyle (2013-15) çakışması, rejim ve devlet biçimini de eskisi gibi sürdürülemez hale getirdi.

11-Sermaye birikiminin yeni koşulları; küresel, ulusal, yerel her düzeyde rekabetin kızışması, dış finansman ve yatırım çekebilme, kredibilite, siparişe göre üretim, sermaye döngüsünün hızlanması, sermaye birikiminin üretim realizasyon yeniden değerlendirme alanlarının daha fazla iç içe geçmesi, üretim ve piyasa koşullarında hızlı değişimler, kar oranlarının düşme eğilimine karşı başta göreceli ve mutlak artıdeğer sömürsünü artırma olmak üzere karşıt etkenlerin harekete geçirilmesi... Bir bütün olarak işçi sınıfı ve toplumsal emek üzerinde daha sıkı kontrol ve disipline etme, baskılama ve yönetim biçimlerini de zorunlu kılar.

12-Yaşamın her alanının sermayeleşmesi, metalaşması ve finansallaşması, kapitalist devletin toplumsal-bireysel yaşamın her alanına sermaye karlılığını (üretim, realizasyon, yeniden değerlendirme bütünlüğünde) artıracak, maliyetlerini düşürecek tarzda müdahalesini artırmasını ve dizayn etmesini gerektirir. En sonu,

13-Geleneksel ve modern küçük burjuvazinin erimesi; bir yanda sermaye-güç-değerlenme diğer yanda sefalet-eziyet-değersizleştirilme birikimi kutuplaşmasının keskinleşmesi, neoliberal kapitalist rejim ve sistemin toplumsal taban ve destek sorununu yakıcılaştırır, kimilerinin “neoliberal popülizm” dediği, bir tür burjuva despotik neokorporativist cemaatleşme biçimini (toplumun belli kesimlerini durmaksızın kriminalize eden, egemen din, milliyet, cinsiyet kesimlerini belli mekanizmalarla içeren) ortaya çıkarır.

Dünya çapında 2011-15 dönemindeki isyan, grev, direniş dalgaları, zaten en geri ve güdük düzeye çekilmiş burjuva neoliberal demokrasiyi ve neoliberal hegemonyayı eskisi gibi sürdürülemez hale getirdi. Giderek despotikleşen bir sermaye birikim biçimi ve kitlelerde verili tepki ve deneyim birikimin üstüne vites büyüten yıkıcı dönüşüm programları, giderek despotikleşen devlet iktidarı olmadan yürütülemezdi. Kaldı ki şu eski “kamusal” alan ve hakları da bir tampon olmaktan çıkararak, sermaye birikiminin konusu olmayan hiçbir şeye varlık hakkı tanımayan, devletin iç kapitalizasyonu da bunu koşullayan etkenlerden biriydi. Zaten küresel mali oligarşinin yeniden dizayn yönergeleri (TMY, İç Güvenlik, OHAL, güç merkezileşmesi ve yoğunlaşması bir yandan, din, milliyet, aile, gelenek, cemaatleşme teşvik ve organizasyonları diğer yandan) bu yönde olağanüstü bir hız kazanmıştı.

İşçiler ve kitleler savaşım içinde oldukça güçlü direşkenlik, sebatkarlık, gözüpeklik, dayanışma, paylaşım, aşağıdan inisiyatif, yaratıcılık... örnekleri verdiler. Ancak neoliberal kapitalizmin köklü kolektif örgütlenme zeminlerini tahrip ettiği ve zayıflattığı koşullarda; bunu daha kalıcı, daha gelişkin, dinamik kolektif mücadele örgütlenme ve programlarına dönüştürmek daha yüksek bir eşikti.

Neoliberal burjuva devletlerin bu tür kendiliğinden kabarışlara karşı önceden belli ölçüde geliştirdikleri donanımlar ve birbirinden de hızla öğrenip uyguladıkları; zorla bastırma, “şok ve dehşet” doktrini ile demoralize etme, sürekli yeni saldırı ve taciz biçim ve söylemlerini devreye sokarak savunmaya itme ve yorma, paramiliter sokak çetelerini devreye sokma, sermaye kesimleri arasındaki mücadelede hayırhah destekçi görünüme yedekleme, istediği gibi oynayacağı seçimlere kanalize etme, içinden muhalif görünümlü liberal reformist ve pasifist vd kurum ve akımlarla “müzakere” ederek geriye çekme, din, milliyet, cinsiyet temelinden parçalama, itibarsızlaştırma, kriminalize etme, gibi çoklu yöntem ve araçları karşısında yeterli donanıma henüz sahip değillerdi.

Türkiye'deki dönemeç noktaları ise, Gezi, Rojava ve 6-8 Ekim direniş ve isyanları oldu. Ancak bu süreci, Gezi, Kürt, Soma, Metal, Yeşil Yol vd direnişleri (2013-15) bütünlüğünde düşünmek gerekir. Gezi ve Kürt direnişleri, ilk elde alışageldik anlamda bir sınıf karakteristiğine sahip

görünmeseler de, tabanlarını ve ağırlığını yeni işçi ve işçileşme sürecindeki kitleler, yarı-proleter, ara-sınıf kesimleri, kent ve kır yoksulu kesimler oluşturur; yeni proleterleşme süreçlerini de saklı tutarlar. Bu nokta özellikle önemlidir, çünkü günümüzün proleterleşme süreçleri tek değil, çok biçimlidir.

Burjuva despotik devlet iktidarı, Kürt ulusal direniş hareketi üzerinden vurarak faşizme geçişin ilk perdesini açtı. Sistemin 2015'in ikinci yarısından itibaren, Kürt hareketi ve bir bütün olarak toplumsal muhalefet güçlerine karşı tırmandırarak uygulamaya soktuğu tipik bir “şok ve dehşet doktrini”ydi. Kürdistan'ın bir dizi il ve ilçesinde taş taş üstünde bırakmayan kirli savaş, Diyarbakır, Suruç, Ankara katliamları, vd. Diğer taraftan 7 Haziran seçimleri sonrası, liberalizmin bulaştığı her şeyde olduğu gibi “radikal demokrasinin” de güçsüzlüğünü ve etkisizliğini gözler önüne serdi.

2015'in ikinci yarısından itibaren kirli savaş ve yeni şovenizm dalgası, işçi kitleleri içinde de milliyetçilik-şovenizm etkisini artırdı. Birleşik Metal-İş Sendikası'nın 2017 referandum öncesinde kendi üye tabanında yaptığı araştırmada, metal işçilerinin kendilerini tanımladığı siyasal kimlikler şöyle: Milliyetçi yüzde 56.8, İslamcı yüzde 19.5, Ülkücü yüzde 16.5, Muhafazakar yüzde 14.9. İşçilerin “kendinizi hangi (toplumsal-bn) kimliğe göre tanımlıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar ise şöyle: Dinime göre; yüzde 46.6, Milliyetime göre; yüzde 19.4, Doğduğum bölgeye göre; yüzde 15.3. Sosyal sınıfıma göre yanıtı, yüzde 13.9 ile ancak dördüncü sıradaki bir azınlıkta kalıyor. (http://www.birlesikmetal.org/basin/ba_2017/arastirma2017.pdf) Bu, “sol” olarak bilinen bir sendikanın tabanında, sendikal planda oldukça mücadeleci, referandumda da 3'te ikisi “hayır” oyu vermiş bir işçi kesiminin durumu.

Bunlar işçilerin işçi olarak mücadele etmedikleri anlamına gelmiyor. Ancak işçi işyerinde sermayeye gerçek tabiyeti her düzeyde artmış işçi; iş dışındaki toplumsal, siyasal, ideo-kültürel yaşam alanında ise kimlik, kültür, statü, yaşam tarzı gibi “ayrıcalık” ya da daha alta düşme korkusuyla “durumunu koruma” sandığı katmanlaşma ve cemaatleşme biçimlere sarılıyor. Kimlik, kültür sorunları keskinleşen sınıf karşıtlığını örtse de, ondan hiç bağımsız değil. Tam da despotik-yıkıcı kapitalist üretim ve emek

organizasyonu tarafından ve bunun içindeki daha dibe doğru sınıf içi parçalayıp katmanlaşma konumları ve sınıf içi eşitsiz gelişme öğeleri (karmaşıklaşan ve incelen işbölümü, mutlak/görelî artıdeğer, üretken emek/ üretken olmayan emek, vd) tarafından yeniden üretiliyor.

Neoliberal/neomuhafazakar kapitalizm, tümüyle metalaşmış toplumsal yaşam, kurum ve ilişkiler, siyaset, ideoloji, kültürel üstyapı alanını işçi sınıfına sınıf olarak kapatmış durumda. Çok parçalı, çok katmanlı hale getirilmiş üretim/çalışma alanlarında, OHAL koşullarında bile azımsanmayacak işçi direnişleri yaşanmasına karşın, bunların toplumsal, siyasal, kültürel yaşamı etkileyip dönüştürecek bir güce sahip olması engelleniyor.

İşçi direniş hareketlerinin 2015-16 dönemindeki kesinti ve gerilemesinde, rejim ve devlet biçimindeki değişim, sertleşen bastırmacılık ve gericilik-şovenizm dalgası kadar, kapitalist devlet iktidarının ekonomik olarak günü kurtarma ve krizi öteleme politikaları da bir etken oldu. Geri çekilen küresel kredi ve yatırım genişlemesinin son demlerinden faiz-kur oyunları ile borç ve tüketimi körükleyerek yararlanma çabası, kamu harcamalarının artırılması, sermayeye verilen asgari ücret ve istihdam teşvikleri, sermayeye ihale, rant, teşvikler üzerinden yaratılan yeni istihdam alanları bunlar arasındaydı. 2014'te başlayan kur krizlerinin (liranın değer kaybı) ve 2016'nın ikinci yarısındaki ekonomik daralmanın, bu gibi yöntemlerle örtülüp ötelenmesi, zaten günü kurtarmaya ve borçlarını çevirmeye sıkıştırılmış işçilerin genişçe bir kesiminde himaye edildikleri ve gözetildikleri inancını devam ettirse de, bu süreç, kamu emekçileri ve eğitimli mesleklerin az çok örgütlü ve muhalif kesimlerinin bastırılmasında, kamuda kısmi işgüvencesinin fiilen kaldırılmasında ve yığınsal işten atmalarda, formal ve beyaz yakalı işçiler için de cumartesi tatilinin gasp edilmesinde, grev ve gösterilerin yasaklanmasında, teşvikli işyeri taşıma ve arabuculuk düzenlemelerinin çıkarılmasında, ücretlerin düşürülmesi ve çalışma koşullarının ağırlaştırılmasının hızlandırılmasında kullanıldı.

1-İşçi cinayetlerinde yaşanan patlama (2016 ve 2017'de üstüste tüm zamanların "rekoru": 2 bin işçiyi aştı), 2-Aşırı çalışma baskısı ve tükenme sendromu, işsizlik, işten atılma, borç vd nedenleriyle işçi intiharlarında (beyaz yakalılar dahil) büyük artış, 3-İşçilerin verilen yemekten zehirlenme

vakalarında büyük artış, 4- “Geçinemiyoruz!” çılgılığıyla kendini yakanlar, kanlı emek yağmasında gelineen noktanın özetidir.

İşçilerin büyük çoğunluğu son 3-4 yılda mutlak yoksullaşmayı daha fazla hissetmeye başladılar. Sendikalı büyük sanayi işçilerinin bile yaklaşık 3'te ikisi asgari ücret ile 3 bin lira arası ücretlere çalışıyorlar. Yarısından fazlası kredi kartı borçlarını ödemekte zorlanıyor, 5'te birinden fazlası ise düpedüz borç batağında. Çalışma koşullarına ilişkin yakıcılaşan sorunlar arasında, zaman baskısı ve aşırı iş yükü, işçi sağlığı ve güvenliği, patron ve idare baskısı ve kötü muamelesi (mobbing) sendikalı büyük sanayi işçileri açısından bile ilk 3 sraya çıkmış durumda. Ücret düşüklüğü ve işsizliğin yanısıra, emeklilik yaşı, işçi sağlığı ve güvenliği, güvencesiz çalıştırma biçimlerinin kaldırılması, iş saatlerinin kısaltılması ve serbest zaman, işçileri koruyucu yasa ve düzenlemeler, işçileri satmayan ve işçi haklarını savunan mücadeleci sendikalar gibi sosyal istemler de işçiler açısından yakıcılaşmış ve öne çıkmış durumda.

Bu sorunlar artık sadece kol işçilerine özgü değil. Artık eğitilmiş/beyaz yakalı işçi kesimlerini de yıkıcı biçimde kesiyor. Beyaz yakalıların ortalama ücretleri 90'lı yıllarda asgari ücretin yaklaşık 4 katıyken, bugün 2 katının altına doğru düştü. Özel sektördeki beyaz yakalı işçilerin yaklaşık yarısına yakını 3 bin liranın altına çalışıyor. İşsizlik, güvencesizleşme, borç batağı, aşırı çalışma yoğunluğu, iş saatlerinin uzaması, zihinsel-psikolojik tükenme ve çöküntü, patron ve yönetici baskısı ve mobbing, yıkıcı değersizleştirme ve itibarsızlaştırma biçimleri keza.

İşçi eylemleri ve direnişleri halen 2013 düzeyinin gerisinde olmakla birlikte yeniden artış eğilimine girdi: 2017 yılı ve 2018'in ilk yarısı

İşçi direnişleri, 2017 yılında ve 2018'in ilk 6 ayında, yoğun baskı ve OHAL koşullarına karşın, yeniden artış eğilimine girdi. 2017'de işçi direniş ve eylemleri “vaka sayısı” yeniden 2013 düzeyine yaklaşmaya başlamakla birlikte, direniş ve eylemlere katılan toplam işçi sayısı halen bunun yarısı düzeyindedir. Bu işçi direnişlerinin, belli bir toplulaşma eğilimi gösterdiği 2013-15 dönemine oranla, baskı ve yasaklar nedeniyle daha parçalı hale geldiğini gösteriyor. Çok sayıda işçi direnişi içerisinde öne çıkan bazı nokta ve direnişler:

1-Sermaye yoğun büyük sanayi fabrikalarında, grev yasaklarına karşın, TİS süreçlerinde fiili eylem ve direnişler, kısmi işbırakma, işyerini terketmeme gibi biçimlerle, sermayenin TİS sürelerini 3 yıla uzatma, sefalet zammı, dinlenme ve izin sürelerinin gaspı gibi dayatmalarının kısmen geri püskürtülebilmesi. (Metal, petro-kimya-plastik, cam) Özellikle Düzce Teknorot fabrikasında Türk Metal'in TİS satışını tanımayan işçilerin şalter indirip fabrikayı işgal etmesi öne çıktı. AKG, HT Solar, Sumitomo fabrikalarında işten atmalara karşı olduğu gibi, şalter indirerek fabrika işgalleri ve fabrikayı terketmeme eylemleri, işçi sınıfının eylem repartuarında öne çıkan yerini koruyor. Zonguldak maden işçilerinin özelleştirmeye karşı eylemlerini, işçilerin kendilerini ocağa kapatarak iş bırakma direnişini de kaydedelim.

2-KHK ile işten atılan kamu emekçilerinin çok küçük bir kesiminin de olsa, bazı illerde tek tek, İstanbul, Ankara, İzmir gibi bir dizi ilde gruplar halinde, (ağır geçim sorunlarına, yüzlerce kez gözaltına alınmaya, sayısız kez dövülmeye, para cezalarına, bazılarının tutuklanmasına karşın), bir yılı bulan, gerçek proleterleşmenin ne olduğunu gösteren direnişleri.

3-Kırıklareli Cam işçilerinin direnişi. Çorlu-Lüleburgaz çapında eylemli işçi dayanışması ve hareketlenmesini sağladı.

4-Kadın sanayi işçilerinin direnişleri (Diam Vitrin, Serapool, Pettyl, Flormar). Kadın işçi direnişleri, daha fazla gündem oluyor, işçi dayanışmasının yanısıra kadın dayanışması ve uluslar arası dayanışmaya konu oluyor.

5-Taşeron inşaat işçilerinin büyük şantiyelerdeki (500+, 1000+, 2000+) direniş ve mücadeleleri.

6-Saya işçilerinin 9 ile yayılan, 3'ünde kazanımla sonuçlanan fiili grevler dalgası. Bazı illerde Kürt, Suriyeli ve Türk işçilerin birlikte mücadele etmiş olması, ve parça başı ücret artışı ve sigortalarının yatırılması istemlerinin yanısıra, 12 saatlik çalışmanın 8 saate indirilmesi istemleri, şehir merkezlerinde yürüyüş eylemleri, komite, dernek gibi örgütlenme biçimleri önemlidir.

7-Makro ve Real Market işçilerinin uzun soluklu, militan, yaratıcı (mağaza blokajları, AVM işgalleri, kasa kilitleme eylemleri, vd) direnişleri.

8-Uzun süredir ilk kez bir bankada grev girişimi gündeme geldi.

9-Özel sektördeki beyaz yakalı işyerlerinde Cumartesi'nin işgünü yapılmasına karşı direnişler.

Sanayi işçileri, toplam işçi sayısının yüzde 23'lük (inşaatla birlikte 3'te birlik) bir bölümünü oluşturmasına karşın halen işçi direniş ve eylemlerinin ağırlık merkezini oluşturmaktadır. Bu, “sanayisizleşme, sanayi işçiliğinin/kol işçiliğinin önemsizleşmesi/etkisizleşmesi, 'maddi olmayan emeğin' başat olması...” gibi çürük savları birkez daha yanlıslamaktadır. Tam tersine bugün, hastanelerin, okulların, ofislerin, market ve mağazaların da fabrikalaşmasından, zihinsel ve duygusal emeğin genişleyen kesimlerinin de mavi yakalılaşmasından bahsetmek gerekir.

Sanayide;

1-Alan ekonomileriyle sağlanan parçalayıcılığa karşın ölçek ekonomilerinin önemini korumaya devam etmesi; dolayısıyla işçi toplulaşması ve kitle işçiliği,

2-Belli bir işyerindeki üretim sürecindeki tüm iş ve emek süreçlerinin birbirine fizik olarak bağıllılığının daha görünür olması,

3-Bireysel yükselme şansının hemen hiç olmaması,

4-Emek-süreçlerinin tam nesnelleştirilmiş olması,

5-Üretim ve emek sürecinin işçiler arasındaki kimlik, kültür, yaşam tarzı farklarına tamamen ilgisiz olması ve bunları dışarıda bırakmaya zorlaması (örneğin kulağı küpeli saçlarını at kuyruğu yapmış erkek işçiyle tarikatçı işçi aynı bantta çalışabilir ve aynı direnişte yer alabilir),

6-İşin ve emek sürecinin neredeyse mutlak olarak işçinin yaşamının merkezinde olması,

7-Sanayi işçilerinin artan bölümünün gençleştirilmesi ve güvencesizleştirilmesine karşın deneyimli işçilere ihtiyacın devam etmesi,

8-Belli bir büyük fabrikada veya organize sanayi bölgesinde yaşanan direniş, tüm öncü işçilerin atılmasıyla sonuçlansa bile, mekansal bir belleğin olması ve o direniş deneyiminin ve çıkartılan derslerin aktarılabilir olması,

9-Büyük sanayinin zaten dışına taşındığı büyük metropol merkezlerinden farklı olarak, büyük kent çeperindeki, Anadolu ve Trakya'daki sanayi merkezlerinde, işyeri temelli arkadaşlık ilişkilerinin daha olanaklı (hatta zorunlu) olması,

10-İşyerlerinde işçiler arası iletişim ve etkileşim olanakları kısıtlanmış olsa da, işyeri içinde yemekhane, çay molası, işyeri dışında oturlan yerler, ve ulaşım sürecinde (servisler veya kitle ulaşım araçları) belli iletişim ve paylaşım olanaklarının olması,

11-Geçim sıkıntısının daha fazla olması, mavi yakalı işçilerin işyeri temelinden kolektif hareket yeteneğini görece kolaylaştırır.

Ancak bu, bu kez eğitilmiş/beyaz yakalı işçilerin “önemsiz olduğu, işçi olmadığı, kolektif hareket potansiyelinin olmadığı” türünden tersine savrululara yol açmamalıdır. Kamu emekçileri üzerinde çok yoğunlaşan baskılara ve özel sektördeki beyaz yakalı işçilerin de kolektif işçileşme bilinç ve sınıf oluşum düzeyinin daha geriden gelmesine ilişkin bir durumdur. Ancak, mavi yakalı işçilere “makarnacı, cahil, aptal, yoksul”, “eğitimsiz ve eksik oldukları için ezilmeyi kabul edenler” türünden önyargılarla bakan eğitilmiş/beyaz yakalı işçi kesimlerinin, öncelikle görmesi gereken, tam da o küçümsedikleri mavi yakalıların, işyeri temelli mücadelelerde kendilerinden daha ileri olduğudur.

Gerçekten de önemli bölümü yörecilik, mezhepçilik, milliyetçiliğe dayalı cemaatleşme/patronaj tarzı bağımlılık ilişkilerinin içine çekilmiş olan sanayi/kol işçilerinin üretim/emek süreci temelinden mücadelelerin gelişme eğilimi, önemli bir çıkış noktasıdır. İşyerleri temelinden örgütlenme ve hareket yeteneği henüz daha zayıf olan beyaz yakalı işçiler ise, kendilerini daha ziyade yaşam/yeniden üretim alanlarındaki (kent-mekan, zaman, doğa,

kadın hareketi, eğitim, vd) mücadeleler içinden ifade etmeye eğilimlidir. Mavi yakalı işçiler içinse bu kez, iş, ücret ve çalışma koşulları dışındaki pek çok sınıfsal-toplumsal sorun ve mücadele alanı gündem olmamaktadır. Mavi yakalı işçiler, “elitler, kaymak tabaka, ayrıcalıklı azınlık” diye tepki duyduğu eğitilmiş/beyaz yakalı işçi kesiminin, biraz daha yüksek ücret almakla birlikte, çoğu durumda kendisinden de daha fazla sömüldüğünü (görelî artıdeğer!) görememektedir. Her iki işçi kesiminin de birbirinden öğrenmesi gereken çok şey vardır!

İşyeri temelli işçi eylem ve direnişlerinin sayısı ve oranında artış eğilimi, çok önemlidir. Bununla birlikte kendi başına yeterli değildir. Çünkü kapitalist üretim ve yeniden üretim ilişkileri yaşamın bütününe sarmıştır. Fabrika ve işyerleri temel olmaya devam etmekle birlikte, artıdeğer organizasyonu yaşamın bütününden yapılmakta, siyaset ve kültür de bunun bir parçası haline gelmektedir.

Metal işkolu açık arayla işçi eylem ve direnişlerinin başını çekmektedir (metal, grup TİS'i olmayan yıllarda da ilk sıradaki yerini korumaktadır). Kitlesele işçi eylemlerinde (100+, 500+, 1000+), metali, petro-kimya-lastik-ilaç, inşaat, belediye, tekstil, maden işçileri izlemektedir.

Metal işçilerinin, sermaye yoğunluğu ve emek üretkenliği en yüksek ve kilit sektörlerden biri olarak, kolektif direncini koruması ve geliştirme eğilimi, önemli bir kazanımdır. İnşaat, tekstil, maden gibi en emek-yoğun ve taşeronluğun ve enformelliğin de yoğun olduğu işkollarındaki direnişlerin ölçüsel büyüme eğilimi de önemlidir.

Ancak sanayideki sınıf mücadelesini zayıflatan etkenlerden biri de, enerji, telekominikasyon ve taşımacılık (havayolları, demiryolları, lojistik, limanlar) gibi en stratejik halkalarda yaşanan ciddi mevzi kayıpları ve gerileme olmuştur. Özellikle son 3-4 yılda, bu kilit alanlardaki işçi eylem ve mücadelelerinin ortalamasının da epey altına düşmesi, sınıf mücadelesinde geriye çekici etkenlerden biridir. Bu alanlardaki işçiler, geometrik olarak büyüyen bir üretimden gelen güç ve etkiye sahip oldukları ölçüde, neoliberal kapitalizm ve kapitalist devletin özelleştirme ve taşeronlaştırmayla da sınırlı kalmayan bastırma ve daha ağır boyunduruk altına alma operasyonlarına maruz kalmışlardır. (Bu açıdan, Ambarlar, Mersin, İzmir Limanları, THY, Telekom, Yatağan-Yeniköy ve Afşin-

Elbistan Santralleri, Haydarpaşa Garı'nda yaşananları hatırlatmak yeterli olacaktır.) Bir sınıf stratejisinin öncelikli hedeflerinden biri, bu kilit mevzilerin toparlanması olmalıdır.

Kamudaki taşeron işçilerinin bir kısmının, 100-200 lira ücret farkı dışında bir hak kazanımı olmadan, tersine gaspedilmiş haklarının üstüne yatılarak ve vazgeçilmesi şart koşularak “kadroya geçirilmesi”, her şeye karşın bir “hiç yoktan iyidir” ve beklenti hali yarattı. Bu kadarcığının bile kamu taşeron işçilerinin birikimli mücadelelerinin bir sonucu olduğu, ve asıl bu mücadeleyi kırmayı ve bölmeyi hedeflediği pek görülemedi. Kadroya geçirilmeyenlerin ise tepkisi arttı.

Kamu emekçilerinde, kitlesel işten atmalar ve yoğunlaşan baskılarla birlikte, KESK'ten kitlesel istifalar da yaşandı. Zamanında Kamu-Sen'in yapamadığını, bu koşullarda Memur-Sen kendini “iş güvencesi” ilüzyonu olarak sunarak yapmış oldu. Ancak kamuda kesinti paketleri, kamu personel rejimi, erken emekliliğe zorlama, kısmi işgüvencesinin kaldırılması ve/veya özel iş hukukuna geçiş uygulamaları, kamuda gerilimi yeniden artırılabilir. Hepsi bir yana, “kamu”nun işgücü piyasası cehenneminde bir “vaha” görünümünden çoktan çıkması, başlıbaşına bir cehennem haline gelmesi, sistemin bir havagazı sibopunu daha giderek ortadan kaldırıyor.

Özel sektörde çalışan beyaz yakalı işçilerde, “R kuşağı” sendromu (resesyon kuşağı: artık ücret artışı ve kariyer beklentisi olmadan aşırı çalışma) daha fazla belirginleşmeye başladı. Az çok tahammül edilebilir ücret ve koşullarda iş bulamayınca, işgücü piyasasından bir süreliğine çıkma (iş aramaktan vazgeçmek) ve anne-baba evine dönme örneklerine daha fazla tanık olmaya başladık; ki beyaz yakalıların krize tipik tepki biçimlerinden biridir. Diğer taraftan “çalışma koşulları insani değil”, “eğitimimizin ve performansımızın karşılığını alamıyoruz” tepkileri ortalama beyaz yakalıdan bile duyulur hale geldi.

İşçi eylem ve direnişlerinin yaklaşık 4'te biri İstanbul'da gerçekleşmektedir. İstanbul'daki toplam istihdam içinde sanayi işçilerinin oranı (sanayinin şehir dışına sürülmesi nedeniyle) 1980'den günümüze yüzde 39'dan yüzde 18'e düşmüştür. Sanayi istihdamı içinde de emek-yoğun, taşeron veya enformal çalışma (inşaat, tekstil, gıda, vd) oranı

yükselmiştir. Hizmet, ofis ve beyaz yakalı işçilerin oranı yükselmiştir. (İstanbul'da aynı dönemde ücretli emekçilerin oranı yüzde 52'den yüzde 80'e çıktı). Buna karşın İstanbul'un işçi eylem ve direnişlerindeki (aşağı yukarı işçi istihdamı içindeki payına denk gelen) yerini koruması, sendikal ve siyasal etki (ve örgütlenme ve mücadele arayışında olan işçilerin bunlara erişim veya kesişim) olanaklarının daha fazla olmasına ilişkindir. İşçi eylem ve direnişlerinin yarısının 5 büyük şehirde (İstanbul, İzmir, Kocaeli, Ankara, Bursa) gerçekleşmektedir. İzmir'in işçi eylemlerindeki oranının, istihdam oranının epey üstünde olması, İzmir'in siyasal iklimiyle de bir ilişkisi olmalıdır.

İşçi eylem ve direnişlerinin yaklaşık yarısı Marmara Bölgesi'nde gerçekleşmekte ve Marmara'nın işçi eylemleri içindeki oranı yıllara göre artış eğilimi göstermektedir. (2013: yüzde 44, 2015: yüzde 47, 2016: yüzde 49, 2017: yüzde 50) Bu da Marmara bölgesi çapında sermaye yoğunlaşması ve merkezileşmesinin artması, aynı zamanda en yoğun yabancı yatırım/ortaklıklar alanı olması, oluşmakta olan mücadele birikimi ile ilgilidir. 2017 yılında Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da işçi eylemlerinin sayısı ve oranının belirgin biçimde düşmesinin ise, bölgedeki sıkıyönetim koşullarından kaynaklanmış olmalı.

Toplam işçi eylemleri içinde, fiili grevlerin ve iş yavaşlatma, işyerini terketmeme dahil üretime yönelik direnişlerin oranı, yıllara göre nisbi bir yükseliş içindedir.

İşçi direnişlerinin ortalama süresi yıllara göre, genel bir eğilim olarak uzamaktadır. (2017'de ortalama 21.8 gün).

Bu konularda yaşanan sorunların ağırlığına göre halen çok sınırlı olmakla birlikte, çalışma saatleri ve işçi sağlığı/işçi cinayetleri ilişkin işçi direnişleri artma eğilimi göstermektedir.

Mobbing, şiddete maruz kalma, cinsel tacize karşı işçi eylemleri artma eğilimi göstermektedir.

Hak gasplarına karşı eylemler devam ederken, nisbi hak geliştirme (sendikalaşma, çalışma koşulları, kadro, vd) eylem ve direnişlerin oranı nisbi bir yükseliş içindedir. (2017'ye ilişkin verilerin bazıları: Emek

Çalışmaları Topluluğu, İşçi Sınıfı Eylemleri 2017 Raporu. Analiz ve değerlendirmeler bize ait.)

Krizden krize işçi sınıfı

2018'in ikinci yarısıyla birlikte sıçramalı kur, faiz, enflasyon artışları anaforuyla Türkiye kapitalizminin yeni bir krizi sarmalına girdik. Kriz, 2018'in son çeyreğinde ağırlaşacak ve daha uzun bir süreye yayılacak gibi görünüyor. Toplu işçi atmalar, geçici işyeri kapatma ve üretim kısımlar, ücretsiz izin, ücret ve hakları ödememe, ücret yemek servis kesme, işneden ipliğe zam uygulamaları şimdiden yaygınlaşmaya başladı. Kamuda “özel iş hukuku”na (bireysel sözleşme) geçişin pilot uygulamaları başladı. Sendika ve meslek örgütleri daha sert bir idari-faşist kontrol altına altına alındı (rejim, sendika ve meslek örgütü yöneticilerini görevden azledebilecek, vd). Din, milliyetçilik, yörecilik, bunlara dayanan “utangaç ekonomik korumacılık” uygulamalarıyla da birlikte, yeniden körüklenmeye başlandı.

Kriz sürecinde işçi sınıfının durumu ve mücadeleleri ne yönde ve nasıl seyredebilir? Ve ne yapılmalı?

24 Haziran seçimlerinden sonra ve krizle birlikte, solda; işçi, emek, sınıf mücadelesi gibi konular, metazori biçimde, daha fazla dile getirilmeye başlandı. Ancak bunlar “sınıftan uzun kaçış”ın, derin ideolojik-siyasal çözülmüşlüğü, strateji ve taktik yoksunluğun, körelmiş (işçilerin çalışma ve yaşam havzalarında) örgütlenme ve faaliyet reflekslerinin içi boşalmışlığıyla, bir dizi talebin sıralandığı genel niyet, dilek ve beklenti olmanın pek ötesine geçmiyor. Aynı nedenlerle, ideolojik-siyasal planda da, bir yanda ulusalcı-halkçılığın diğer yanda liberal-halkçılığın, yeniden sendikalizm ve/veya kamuculukla eklektik-bulanık sentezlenme çabalarının pek ötesine geçmiyor. Kriz üzerine söylenenler ne kadar yüzeysel ve parçasal ise (kur, faiz, enflasyon, cari açık, borç, dışa bağımlılık, vb) işçi sınıfı üzerine söylenenler de asgari bir somut durum ve iç gelişme sorun ve dinamikleri tahlilinden yoksun.

Krizin işçi sınıfında nasıl bir etki-tepki yaratacağına dair ilk elde şunlar söylenebilir:

Sanayi işçilerinde, kol işçilerinde, vasıfsız ve yarı-vasıflı güvencesiz işçilerde: Bir yanda daha fazla yörecilik, din-mezhep, milliyetçilik, reisçilik temelli cemaatleşme/patronaj ilişkilerine sarılma. Diğer yanda öz savunma direniş ve mücadeleleri eğilimi. Bu iki çelişkin eğilim, siyasal planda ve yaşam alanlarında birincisinin, işyerlerinde ikincisinin öne çıktığı, ve farklı işçi kesimlerinde farklı ağırlıklarla iç içe geçmiş ve gelgitli biçimler de alabilir. Özellikle büyük sanayi işçilerinin bir kesiminde, kitlesel işten atma, sendikasızlaştırma, ücret ve hak gaspları ve kesintileri tarzı saldırılar karşısında fabrika işgalleri gibi örnekler yaratılabilirse (ki 2008 krizinde olduğu gibi, işçi sınıfının belli bir kesiminde bu gibi refleksler var), daha toplam bir etki, ve kriz karşısında ilk sinme halinden sonraki dönem için bir esin yaratabilir.

Eğitimli/beyaz yakalı işçilerde: Bir yanda hiçbir şeye sesini çıkarmadan canını dişine takarak çalışma veya (bu olanağa sahip olanlar için) bir süreliğine işgücü piyasasından çıkma eğiliminin güçlenmesi. Diğer yanda, belli bir vadeyle, işçileşme konusundaki özfarkındalığın artması, bunu kabullenmek istememeden yarı-kabullenmeye doğru geçiş.

İsyan ve direniş hareketleri ortaya çıkabilir mi? Krizin gelişim seyrine, her evresindeki mücadele düzey ve birikimine, sosyo-ekonomik olduğu kadar siyasal ve psikolojik etkenlere de bağlı olarak, evet, çıkabilir. Dağınık, örgütsüz, ortaklaşa sınıf mücadelesi istemlerinde buluşamayan tepki hareketleri, bir siyasal-toplumsal sarsıntı yaratsa da, kalıcı bir güç, etki ve değişim yaratmada zayıf kalmaktadır. İşyerleri temelinden fiili grev, işgal, direnişlerle sokak hareketleri birleştiği durumda etki gücü armaktadır. Diğer taraftan, Kürtlere, Suriyeli göçmenlere, “yabancı” ve “farklı” addedilen her şeye karşı reaksiyoner hareketler de ortaya çıkabilir.